

BERBANGÊ KURDISTAN

1

BERBANGÊ KURDISTAN

IMPRESSUM

V.i.s.d.P.: Vahdettin Taş

Sernanders Vag

6/614 75261 UPPSALA/SCHWEDEN

İsteme ve Ödeme Adresi: Vahdettin Taş

Sernanders Vag

6/614 75261 UPPSALA/İSVEÇ

İÇİNDEKİLER

Sunuş	1
Ortadoğu Devriminin Merkezi Kürdistan	8
Geri Çekilmeyen, Yenilen Ala Rızgari ve Ala Rızgariler	48

SUNUŞ

20.yüzyılın son çeyreği. Dünya iyice küçülmüş. Küçük dünyamızda milyonlarca insan, insanca yaşayabilmek için silahsızlanma talebiyle ayaklanıyor. Milyonlarca insan, atom başlıklı silahların ortadan kaldırılması için savaşıyor. Aynı son çeyrekte dünyanın en yakın köşesi Orta-doğu'nun Kürdistan'ı da insanca yaşamak için ayaklanıyor. Ama, bu ayaklanmada en mütevazî silahlarla donanabilmek için geleceğini ipotek ettiriyor.

İnsanca yaşayabilmek için ayaklanan Kürdistan, çağdaşlarıyla çelişiyor:

Kürdistan'lılar son çeyrekte ulusal varlıklarının kabulünü istiyorlar; çağdaşları için ise bu kabul yeni bir köleliğe dönüşmüş.

Kürdistan'lılar kendi dilleriyle konuşmak, kendi kültürlerini geliştirmek istiyorlar, çağdaşları için ise bu, çoktan aşılmış, talep olmaktan çıkmış bir gerçek.

Kürdistan'lılar bağımsızlık istiyorlar, çağdaşları için ise ulusal sınırlar parçalanması gereken birer zindan...

Yani Kürdistan çağdaşları için uzun bir süredir ihtiyaç olmaktan çıkmış bir talep doğrultusunda, ekme ve bağımsızlık için savaşıyor.

Bu mütevazî talep uğruna Kürdistan dağlarında 60 yılı aşkın bir süredir silah sesleri kesilmiyor. Patlayan her silahta Kürdistan'lılar tüm varlıklarını ortaya koyuyor, patlayan hiç bir silahı yalnız bırakmıyor. Kürdistan'lılar bu talepler uğruna savaştığına inandığı hiç bir önderliği yalnız bırakmamıştır, önderliğin dayattığı talepler Kürdistan gerçeğinin çok gerilerinde seyrettiğinde bile... Bu nedenle onlarca kez Kürdistan katliamlarla sonuçlanan yenilgiler tattı. Her yenilgide Kürdistan'lılara dayatılan "gerçekler" yeniliyor, Kürdistan gerçeği yaşamaya devam ediyordu.

1975 yenilgisinden sonra bu kez Kürdistan'a marksist eğilimliler müdahale etti. Daha önceki önderlikler yargılanarak başlandı işe

Geleneksel önderliğin kendi gerçeğini dayatarak Kürdistan gerçeğini kararttığı ve bu nedenle yenildiği sonucuna vardı. Öyleyse, Kürdistan gerçeğini su yüzüne çıkarmak, bu gerçekten hareketle Kürdistan'ı dönüştürmek gerek, dendi.

Oysa nasıl yenilen geleneksel önderliğin işe başlarken Kürdistan'a dayattığı kendi gerçeği var idiyse; 1975 sonrası Kürdistan'a müdahaleye karar veren marksist eğilimlilerin de kendi gerçekleri vardı.

50 yılı aşkın bir süredir resmileşmiş, sınırları belirgin bir sosyalizm anlayışı ile işe başlanıyordu. Bu sosyalizm anlayışında ise ülke gerçeğinden hareket edilmez; ülke gerçeği bu sosyalizm anlayışına uydurulurdu. Bir inanç sistemine dönüşmüş olan resmi sosyalizm, çoktan bir sosyal bilim olmaktan çıkmış, mistik bir fonksiyon üstlenmiştir. Dolayısıyla bir bilimde olması gereken rahatlık, esneklik ve de dönüştürülmek istenen gerçekten hareket etme yoktur. Kaynaklandığı ülkelerde bile dönüşüm sağlayamamış bu düşünce sisteminin tezleri mutlaklardır. Ve bu tezleri yaratıcıları bile tartışamazlar. Günümüzde diğer tüm doğa ve toplum bilimlerinde devrimler yapıyor, yapılan devrimleri izlemek güçleşiyor. Oysa ortaya çıktığı süreçte toplum biliminde devrim yapan Marksizm, bu resmi sosyalizm anlayışının sayesinde günümüzde diğer tüm bilimlerin gerisinde seyretmekte. Resmi sosyalizmde Marksizmi devrim kılavuzu bir bilim yapan ana özellik kaybolmuştur.

Sosyal devrim kılavuzu Marksizm; "temsil ettiği başarı ya da ilerleme rakip bilimsel etkinlik tarzlarına bağlanmış olanları çevrelerinden koparıp kendisine —lerine— çekecek kadar yeni ve benzersizdir. Aynı zamanda da çeşitli bir çok sorunun çözümünü yeniden oluşacak bir topluluğun ilerideki çabalarına bırakacak kadar açık uçluydu, yani yeni gelişmelere açtı". (*)

Oysa Kürdistan'a müdahalede hareket edilen resmi sosyalizmde bu iki özellik de görülmez.

20.yüzyılın resmi sosyalizmi amaçladığı hedef doğrultusunda herhangi bir başarı kazanmadığından, rakip anlayışların etkinlik alanında olanları kendisine çekemez. Hergün yeni bir alanda iflas etmektedir. Ayrıca, hiç bir sorunun çözümünü yeni çabalara bırakmayacak kadar mutlak dogmalardan oluşmuştur. Dolayısıyla her türlü gerçeği "açıklayan" bir ilginç "gerçek" haline gelmiştir. Dünyadaki diğer tüm gerçekler bu "gerçek" ile izah edilmeye, dönüştürülmeye çalışılır. Doğa ve toplumda asla bir gerçek başka bir gerçeğin yasalarıyla izah edilmediği gibi, bu yasalarla dönüştürülemez de. Ama 1970-80 arasında Kürdistan'a müdahale eden Marksistler, Kürdistan gerçeğini resmi sosyalizmin gerçeği ile izah etmeye, dönüştürmeye çalıştılar ve yenildik. Yenilgiyi yaşıyoruz.

Onbinlerce insanımız sosyalizm uğruna işkencehanelerden-zindanlardan geçti. Yüzlerce insanımız bugünlerini kurulacağı umulan yarına feda ettiler. Yüzlerce insanımız, neden ateşleyemediğini bilemeden, omuzun-

da silahlarla yıllarca dağlarda dolaştı, dolaşiyor, silahını ateşleyemeden katlediliyor. En "şanslı" olanlarımız, kaçtık. Mülteci olmayı, bir parça ekmek uğruna korkaklaşmayı tattık. Çoğu kez sadece "yaşayabilmek", barınabilmek için Kürdistan gerçeğini feda ettiğimiz ilkeleri pazarladık. Bizim düşünde sistemimiz içinde yer aldığı anda proleter devrimcileşen dostlarımız, birer birer küçük burjuvalara dönüştüler, ya "devrim kaçağı" oldular, ya da "hain". Devrim pazarlayanların karşısında eğildik. Ne bir zamanların katı ilkeleri, ne de özeleştiri taleplerimiz kaldı. Sadece eskiden dost demeye utandığımız, kendi halklarına bile dost olamayan "dostlarımız" ve bu dostlarımızın yönlendirici tavsiyeleri kaldı. Anlı şanlı örgütlerimiz, "kaçaklaşan" küçük burjuva çelik çekirdeklerimiz ve pazarladığımız ilkelerin akibetine uğradılar. Paramparça oldular, geriye birbirlerine karşı dostlarının onayını bekleyerek meşruiyet kavgası veren derme-çatma yapılar kaldı. Bu arada ilginç birlikler, cepheler türedi. Kadrolarını örgütsel ilişkilerini ve tezlerini geliştiremeyenler, birbirlerinin meşruiyet savaşında elele verdiler. Dün Evren'e, Türkeş'in faşistlerine ve Bucaklara karşı verilen savaşlarda birlikteliğe karşı olanlar, bugün sürecin kutsal ilkesi etrafında yanyana gelebiliyorlar. Koskoca bir sosyalizm anlayışından geriye bu tek ve dokunulamaz ilke kaldı: Dostları gücendirmemek, onların tavsiyeleri doğrultusunda hareket etmek.

Bizim gerçeğimizin böyle tek ilkeye dönüştüğü süreçte Kürdistan'lılar ekmek ve bağımsızlık talebini içeren kendi gerçekleri doğrultusunda hala direnmiyor, her fedakarlığı gösteriyorlar. Bu iki gerçeğin birbirine ne denli uzak, yabancı olduğu ortaya çıktı. Cysa devrim kılavuzu Marksizmin ışığında ülkemizin devrimci muhalefetini dönüştürmek için yola çıkmıştık, böylesine kötü bir yenilgi tattık. Bir kez daha Marksist yöntem ile Marks'ın işe başlarken yaptığı gibi başlayalım "kesinlikle yapmak zorunda olduğumuz şey, var olan herşeyin tavizsiz eleştirel değerlendirmesidir. Tavizsiz, yani eleştirimiz ne kendi sonuçlarından, ne de var olan güçlerle düşeceği çelişkilerden korkar" (***) diyor Marks 1843'de işe başlarken. Yeniden başlıyoruz. Bir dönüm noktasındayız. Hala ülkemiz gerçeğinden hareketle ülkemizi dönüştürmek istiyoruz. Öyleyse Marks'ın 100 yıl öncesi sahip olduğu cesarete sahip olmak zorundayız. 1975 yenilgisini halkımıza yaşatan geleneksel önderliği nasıl acımasız yargılamışsak, 1980 yenilgisini yaşatan sosyalizm anlayışımızı da aynı biçimde yargılayalım ve başlayalım kendimize soru sormaya:

- Türkiye'de en zorlu koşullarda direndiğini, güçlendiğini iddia ettiğimiz öz örgütlerimiz, gelişmesi gereken koşullarda neden paramparça oldu?
- İktidara tek elternatif olarak sunduğumuz komünist öz örgütlerimiz,

neden üç yıl gibi kısa bir sürede birer küçük burjuva örgütüne dönüştü?

— "Çelik çekirdek" kadrolarımız, kısa bir süre önce uğruna ölümü göze aldıkları örgütleri-ilkeleriyle niçin karşı karşıya geldiler?

— İşkencehanelerde, zindanlarda, dağlarda bugün hala destanlar yaratan kadrolarımız neden en rahat koşullarda "devrim kaçığı" oluyorlar? Buna tek neden bu kadroların küçük burjuva kökenli olmaları mı? Eğer böyleyse küçük burjuvalar ülkesi olan Türkiye-Kürdistan'da tepeden tabana küçük burjuvalardan oluşan "komünist" öz örgütlerimizin geriye kalan resmi temsilcileri ne zaman devrim kaçığı olacaklar?

— Temel tezleri işlemez hale gelen, kendisini oluşturan insan malzemesinden kurtulan örgütlerimizin; laf arasında sık sık vurgulanan o küçük örgütsel zaafı neler?

— Türkiye'de iken gruplar arası ideolojik mücadelede en gözde propaganda aracı olan "pasifist-teslimiyetçi" sözcükleri, literatürün neresine atıldı?

— Küçük bir dernek yönetimi seçiminde bile büyük fırtınalara neden olan anti-empyrialist, anti-sömürgeci vb. gibi temel ilkelerimiz, yeni kurduğumuz ilişkiler sürecinde nasıl bir akibete uğradılar?

— 13 Eylül günü "burjuvazi bizi savaşa davet etti. Daveti kabulümüzdür." diyen bildirilerimizi bu üç yıl boyunca nerelerde tozlanmaya terkettik?

— Atılan savaş sloganları nedeniyle dağlara çekilen yüzlerce peşmerge neden savaşmadan savaştan nefret etti?

— Bu yüzlerce peşmerge neden hala dağlarda bekletiliyor, ve ne zamana kadar bekletilecekler? Eğer savaşı başlatmanın şartı; var olduğu iddia edilen mükemmel mutlak tezlerimiz, zindanlardan geçen yüzbinin üstünde kadro, Fatsa'lar, Malazgirt'ler, Ağrı'lar, Tarih-Siverek'ler ve de komünist partilerimiz değilse, ne?... Kimden, neyi, niçin, ne zamana kadar bekleyeceğiz?

— Yüzbinin üstünde peşmergeyi, ailelerini ve Gıllala'ları kurtarmak için savaşın denetimini süper güçlere terkettiğinde kinadığımız, hain ilan ettiğimiz Barzani kadar bile neden direnemedik? Neden daha erken, hem de son derece sıradan talepler uğruna teslim olduk?

Bu sorular Berbangê Kurdistan'ın hareket noktası olacaktır. Berbangê Kurdistan gücü oranında bu sorulara ve yenilgimize neden olan anlayışımızı yargılayacak ve Kürdistan'da yaratılacak olan devrim örgütünün Kürdistan'ı dönüştürme tezlerinin oluşturulmasında bir platform olmaya çalışacaktır.

Çünkü günümüzde Kürdistan devriminin kaderi konusunda karar verecek olan bizleriz. 1980 yenilgisinden sonra bir dönüm noktasındayız ve kısa-

ca özetlediğimiz bu sorulara vereceğimiz cevaplar, ülkemiz devriminin Filistin, Eritre vb. devrimlerinin akibetine uğrayıp uğramayacağını cevapları olacaktır.

Eğer bu soruların cevaplarını şu anda hakim olan anlayış gereği veriyorsak, bütün kötülüklerin-yenilginin nedenlerini kendi dışımızda arıyorsak; kaderimizi dostlarımızın tayin etmesine terkedelim gibi bir anlayışta özetlenecek olan görüşlerimize sıkı sıkıya sarmaktan başka yapacak işimiz yok. Koskoca bir yenilginin kaynağı emperyalizmin-burjuvazinin saldırıları ve küçük burjuvazinin hastalıklı yapısı ise, bizim yapacağımız tek şey, kurtuluşumuz konusunda dostlarımızı ve dostlarımızın empoze edeceği kurtuluş yollarını dikte etmektir. O zaman artık bu kadar gürültü koparmamızın anlamı yok. Stratejik dostlarımız ve düşmanlarımız dünyanın her yerinde kıyasıya kapışıyorlar. Bu kapışmada sıra mutlaka bir gün bizim ülkemize de gelir. Şu andaki çadır örgütlerimizi koruyarak dostlarımızın güvenini kazanırsak, Afganistan'ın başına konan "devlet kuşu" bizim ve örgütlerimizin de başına konar. Öyleyse ne yüzbinlerce insanı zindanlara dolduralım, ne de yüzlerce insan dağlarda, mültecilikte telef olsun. Aynı anlayışı derme çatma savunan yüzü aşkın yayın organına da ihtiyaç yok. Devrim ihraç tezlerinin mükemmel bir biçimde oluşturulduğu "bilim" kurumlarının tezlerini tercüme etmek yeter...

Yok eğer, bu soruların nedenlerini araştırırken kendimizi esas alıyorsak, cevapları da yine kendimiz kendi gerçeğimizden hareketle bulabiliriz. Dostların, yarattıkları tarihi fırsatların ve empoze ettikleri tezlerin dünyanın hiç bir halkını kurtuluşa götürmediğini, en fazla uygulandığı ülkelerde politik iktidara el değiştirttiğini biliyoruz. Politik iktidardaki bir el değişikliğinin de bir ülkede bizim amaçladığımız anlamda herhangi bir dönüşüm sağlamadığı, sağlayamayacağı da bir gerçek. Ülkemizde devrim-dönüşümden yana olan her aydın, devrimci gibi bizler de ülkemiz devriminin tezlerini ülkemiz devriminin dostlarını ve yararlanacağımız tarihi fırsatları ülke gerçeğimizden hareketle yaratacağız. Tüm Türkiye-Kürdistan'lı devrim isteyen, devrimci, aydın ve marksist aydınlarla omuz omuza her gün yenilenerek, dönüşerek yapmaya çalışacağız bu işi. Çünkü Berbangê Kürdistan olarak tek başımıza bu ağır yükün altından kalkmamız olası değil. Bilinen düşmanlar bir yana, Türkiye'de 80'de yenilen fakat buna rağmen hala dünya devrimci hareketinde bir kabus gibi egemenliğini sürdürmeye devam eden koskoca bir düşünce sistemiyle karşı karşıyayız. Bu düşünce sistemi, her gün dünyanın başka bir yerinde halklara yenilgiler tattırmasına karşın, tek alternatif olma özelliğini koruyor. Devrimci saflarda hakim hale gelmiş toplumsal muhalefetin dönüştürülmesinde engel olan bu anlayışın

beyinlerden sökülüp atılması güç. Bizler de beyinlerimizin her hücrelerinde hakim hale gelmiş bu düşünce sistemiyle yıllarca hareket ettik. Bu gün iflas eden bu anlayışı yargılayarak, bilimsel yöntemin ışığında ülkemiz devriminin tezlerini yaratalım diyoruz. Ama iflas eden bir düşünce sistemini yargılamaya başlamak her zaman bu düşünce sisteminin yerini istenen yeniye bırakacağı anlamına gelmez. Eski değişik biçimler altında varlığını sürdürmeye devam edebilir. Berbangê Kurdistan'ın da eskiyi yargılayıp özde ve biçimde yeninin yaratılmasında ne denli olumlu adımlar atabileceğini zaman gösterecektir. Bu bağlamda şimdilik pek güvencemiz; kendimizi ve tartışacağımız tezleri Türkiye-Kürdistan'lı her devrimci, aydın ve marksistin katılımcı denetimine sunmaya çalışmamızdır. Yani Berbangê Kurdistan'ın tartışacağı her tez toplumda amaçladığı dönüşüm sağlanana dek katılmak isteyen her devrimcinin denetimci katılımına açıktır. Hiç bir tezimiz-ilkemiz, dokunulamaz ve de tartışılmaz ayetlere dönüştürülmemeye çalışılacaktır. Tabandan tepeye hareketimiz elemanlarının sahip olacakları tezlerin yaratılmasında, hayata geçirilmesinde denetim-katılımcılık hakkı, katılmak isteyen her devrimci aydına ait olacaktır. Yaratılan ve yaratılacak olan her şey, O'nu yaratımların hizmetinde olmalı, efendisi değil. Nazım'ın deyimiyle "en güzel dünyaları kendi elleriyle" daha güzel bir dünya kurma uğruna "yıkkanlar" kendi yarattıklarının esiri olmamalıdır. Ancak bu şekilde ülkemiz gerçeğinden hareketle ülkemizi dönüştürecek tezleri yaratıp hayata geçirebiliriz. Öyleyse bir kez daha deyip, başlayalım.

Berbangê Kurdistan

Bu sayımızda ilk olarak "Ortadoğu devriminin merkezi Kürdistan" ana başlıklı bir yazı yayınıyoruz. 60 yıldır özgürlük savaşçıların silahlarını bırakmadıkları Kürdistan'da devrim adına devrimden ne denli uzaklaşıldığı ve özgürlük savaşçıların boyunlarına ilk günden ağır kölelik zincirlerinin nasıl vurulduğu anlatılmaya çalışılıyor. Şu andaki hakim anlayışın yarını olması açısından bugün sıcak savaş içinde olan Kürdistan'ın iki parçasının bugünlerinin değerlendirilmesi önemli. Çünkü bu iki parçada bir kaç kez yenilen bu tezler, K-B Kürdistan'da günümüzde sosyalizm adı altında yeniden sunulmaya çalışılıyor. Bu üç yıllık süre içinde bir çok K-B Kürdistan'lı devrimci savaş içinde olan Güney ve Doğu Kürdistan'ı yakından tanıma fırsatı buldular. Hemen hemen herkes Barzani'nin veya Barzanilerin ne zaman, nerede, nasıl teslim olduğunu, hangi tezlerinin bu teslimiyeti ilk günden hazırladığını gördü, yaşadı. Fakat 1983'ün ortalarında kendi tezlerine karşın özel bir çabayla özgür kalabilmeye çalışan Yekiti Niştımane Kurdistan oldukça

önemli bir adım attı. Devrim şiarı otonomiye Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı olarak değiştirdi ve üç cephede birden kuşatıldığında herhangi bir sömürgeci devletle direkt uzlaşma içinde olmadığına kurtarılmış alanlarından vazgeçerek partizan savaşına geçti. Bu atılan adımda ne denli kararlı olunur, YNK'nin objektif şartları bu adımın devam etmesine izin verir mi, bu konuda da görüşlerimizi sunmaya çalışıyoruz. Fakat herşeye rağmen YNK'nin kuşatıldığı bir anda aldığı bu karar Kürdistan devrimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu adım ile YNK intiharı mı önüne koydu, yoksa tekrar yeni bir uzlaşmaya mı girecek, bunu kısa sürede birlikte göreceğiz.

İkinci yazımız "Geri Çekilmeyen, Yenilen Sosyalizm Anlayışımız/ Ala Rızgari ve Ala Rızgariler" ana başlığını taşıyor. Bu yazımızda Kürdistan'daki hakim sosyalizm anlayışını değerlendirmeye çalışacağız. Bu değerlendirme şu anda Ala Rızgari adı altında devrimci çalışmalarına devam eden siyasi yoğunluğun değerlendirilmesi olarak alınmamalıdır. Başlıkta da anlaşılabilceği üzere 1980'de sadece Ala Rızgari değil, Ala Rızgar'nin de bir ögesi olduğu sosyalizm anlayışımız yenildi. Özel olarak bu ismi kullanmamızın nedeni bizlerin genel olarak bu hareket içinden gelmemiz ve bu sistemi tanımamızda Ala Rızgar'nin kaynak olmasındandır. Bu anlamda bu siyasi yoğunluğun tek başına şu andaki konumu, yarın ne olacağı pek önemli değil. Genel olarak hiç bir ülkede devrim/dönüşüm sağlayamayan bir anlayış ile karşı karşıya geliyoruz. Bu anlayışı yargılayacağız diyoruz. Öyleyse orada artık Ala Rızgari ile tek başına özel bir işimiz kalmayacak.

DİPNOTLAR:

(*) — Bilimsel Devrimlerin Yapısı/Thomas S.Kuhn/Alan Yayıncılık 1982, S.:45

(**) — Karl Marx/Arnol Ruge'e Mektup/Eylül 1943

ORTADOĞU DEVRİMİNİN MERKEZİ KÜRDİSTAN

1- Paylaşım Savaşı Öncesi Kürdistan'a Bir Bakış

Ortadoğu'nun en eski kavimlerinden olan Kürtler, yüzyıllardır kendi merkezi otoritelerini kuramamışlardır. Sürekli bölgede hakim olan merkezi otoritelere dönemin gerektirdiği ilişkiler içinde bağımlı olmuşlardır. 1639'da Kasr'ı Şirin anlaşması sonucu ilk kez bölgede hakim iki merkezi otorite arasında paylaşılmıştır. Fakat Kürdistan'ın bu iki feodal merkezi otoriteye bağımlılığı bölgedeki diğer bağımlı milliyetlerin bağımlılıklarından farklı bir içeriktedir. Kürdistan'daki emirlikler (prenslik-ekrat beylikleri) Kürt emirleri tarafından yönetilmiş, Kürtlerin merkezi otoritelerle ilişkileri, hediye adı altında verilen haraç ve savaş zamanlarında genellikle islamiyeti korumak adı altında askeri güç olarak katılma düzeyinde kalmıştır. Ve genel olarak bu emirlikler kendi iç işlerinde özerk olmuşlardır. Bu ilişki feodalizm koşullarında ne Kürt emaretleri ne de merkezi otoriteler açısından fazla bir sakınca yaratmamıştır. 19.yüzyıl kapitalizmin Avrupa metropollerinde en debdebeli yıllarının yaşandığı ve metropol sınırlarının kapitalizme yetmemeye başladığı yüzyıldır. Kapitalist metropollerin ilk göz diktikleri ülkeler arasında Osmanlı ve Safavi imparatorlukları da vardır.Yani Kürdistan'ı arasında paylaştıran iki feodal merkezi otorite.Kendi iç dinamikleri ile kapitalizme geçemeyen bu iki merkezi otorite dışa bağımlı bir biçimde kapitalist üretim ilişkilerini kendi ülkelerine taşımışlardır. Ve bu kapitalist üretim ilişkileri girdiği her alanda ilk elde kendi gelişmesine engel olan pre-kapitalist ilişkiler ile karşı karşıya kalmış ve bunların tasfiyesine yönelmiştir. Bu ilişki kendisi ile birlikte milliyetçilik akımını da getirmiş, Osmanlı imparatorluğu içinde bağımlı milliyetlerde bu doğrultuda kıpırdanmalar başlamıştır. Kürdistan'dakine benzer özel bir statü ile merkezi otoriteye bağımlı olmayan diğer milliyetlerde ayaklanmalara o sürecin aydınları önderlik etmişler ve toplumsal muhalefetin talepleri daha geniş programa alınmıştır. Oysa Kürdistan'daki ayaklanmalarda, Kürdistan'ın özgün konumu olduğu gibi yansımıştır, o statü parçalanıp kalmadığı halde o özgünlük Kürdistan devrimine son yıllara değin damgasını vurmuş, devrimin gecikmesinde önemli bir etmen haline gelmiştir.

Bugün Kürdistan'ın iki parçasında da silahlı mücadelenin başına bela olan, Xumeyni'nin yanibaşında özgürlük savaşçılarına kurşun sıkan geleneksel önderliğin kaynağı Kürdistan'ın feodal merkezi otoritelerle ilişkilerindeki özgünlüktedir.

Şöyle ki;

Yarı-sömürge sürecine girmiş olan her iki imparatorlukta da gelişen kapitalist ilişkiler gereği Kürdistan'ın o güne değin devam eden statüsü engel teşkil ediyordu. Bu nedenle de her iki merkezi otorite Kürdistan'ın statüsünü değiştirmeye yöneldiler ve Kürt. emaretlere ile emirler öncülüğünde karşı-karşıya geldiler. Kürdistan'da ezeni-ezileni birlikte merkezi otoritelerce karşıya alınıyordu. Dolayısıyla Ermenistan ve Balkanlar'daki milli direnmelerde toplumsal muhalefet mücadelesi içinde kendi aydınlarını çıkarırken Kürdistan'daki direnmeler var olan egemen sınıflardan aydınlarca yönlendiriliyordu. Bir zamanların serf ve senyörleri ayrı ayrı amaçlarla birlikte giriyorlardı bir süre sonra ulusal direnmeler haline dönüşecek olan mücadeleye. Bu mücadele boyunca, kültür, deney, maddi açıdan daha güçlü olan Kürt aristokratları kendi taleplerini genel toplumsal muhalefetin taleplerinin önüne çıkarıyor ve kendi programları doğrultusunda tüm muhalefeti yönlendiriyorlardı.

Bu süreçten başlamak üzere Kürdistan'daki devrimci muhalefet egemenlerin kendilerine sunduğu program hedefleri doğrultusunda savaşmaya başlamış, kendi taleplerini içeren bir programa sahip olamamıştır. Sınıf düşmanlarının programı doğrultusunda savaşa giren yığınlar bu programın gerçek sahipleri yenildiğinde yenilmiş, teslim olduklarında teslim olmuş, uzlaştıklarında da uzlaşmayı, uzlaşmanın acılarını tatmışlardır. Sürekli devrimci muhalefetin taleplerinden geri olan taleplerini öne çıkarıp kitlelerin devrimci muhalefetini kendi çıkarları doğrultusunda kullanan bu önderliğe geleneksel önderlik diyoruz. Kürdistan'ın 19. yüzyılda hakim merkezi otoritelerle olan ilişkisindeki özgünlük; direnen Kürdistan'ın gerçek çağdaş taleplerini bir yana bırakıp kendi taleplerinden geri olması bir yana, çoğu kez çağın dışında talepler uğruna direnmiştir. Polonya halkının devrimci direnişlerinde de görülen bu özellik, her iki halkın kaderleri hakkında kendi iç dinamiklerince ortaya çıkarmayan güçlerin karar vermesini sağlamıştır. Bu her iki ülkede de, kitleler kendi taleplerini sunup şartlar geliştiğinde taleplerini şartlar gereği dönüştüreceklerine, karakteri ile antagonist bir ilişki içinde olan gerçekleştiremeyecek taleplerin de dar sınırları içine hapsolmuşlardır. Verilen mücadele burjuva karakterli olmasına karşın, önderlik ve uğruna savaşılan programın içeriği uzun müddet feodal karakterde olmuştur. Ve her iki halk da çağın gerisinde kalmış talepler uğruna savaşarak tarihin tekerleğini geriye çevirmek durumunda bırakılmış itici güçler haline getirilmişlerdir. Uluslaşma sürecinin sonucu milli sınırlarda bağımsızlığı gerektiren bir mücadele prensliklerin dar sınırları içinde prenslerin "bağımsızlığı" için verilen mücadeleye dönüşmüş ve prensler yeni çıkarlara kavuşup teslim olduklarında da mücadele o evrede yenilgi ile sonuçlandırılmıştır. 19.yüzyıl boyunca tüm Kürdistan'da sürdürülen mücadelelere bakıldığında mücadelenin gerçek karakteri ile önderliğin mü-

cadeleye yüklediği misyon arasındaki çelişki görülebilir. Tüm yüzyıl boyunca kitlelerin talepleri gelişen şartlar gereği gelişeceğine, geleneksel önderliğin yine kendi çıkarları gereği yukarıdan aşağıya empoze ettiği bir gelişkinlik görülür ve ancak çağın son çeyreğinde Nehri direnişinde bir ulusal bağımsızlık talebi gündeme getirilir. Ama kendi aralarında anlaşılan geleneksel önderler tarafından. 19. yüzyılda Kürdistan'da görülen ve geleneksel olarak Kürt mirleri, xanları, begleri tarafından yönlendirilen ve yönlendiricilerinin taleplerinin egemen kılındığı ayaklanmalar şunlardır: Baban'lı Abdurrahman Paşa ayaklanması, Revanduz'lu Mehmet Paşa (1827), Bahdınan'lı İsmail Paşa (1832-1842), Baban'lı Ahmet Paşa, Bedirxan'lılar (1848), Yazdan'i Şer (1853), Ubeyduillah Nehri (1880'de başlayan bu direnmede sunulan talepler bir tek prensliğin sınırları içindeki özerklikten daha geniş sınırlar için bağımsızlık talebine yükselmiştir. Geleneksel önderlik ilk kez kitlelerin devrimci muhalefetinden daha kapsamlı bir biçimde yararlanmış. Kısa sürede en kapsamlı direnme haline dönüşmüş, Kürdistan'ın geniş kısmında etkinlik kazanmıştır. Osmanlılar Kürdistan'ın parçalanmışlığından yararlanarak İran devleti ile anlaşarak birlikte bu büyük direnmeyi de kırmışlardır.)

20.yüzyılın başında ise devlet talebiyle ayaklanıp Osmanlı imparatorluğunu ciddi bir biçimde tedirgin eden İbrahim Çavaş ayaklanması da bu diğerlerindeki temel karakteri taşımaktadır. Modern bir örgütlenmeye rastlanmaz geleneksel egemen sınıfların var olan örgütlenmesiyle yetinilir ve tüm etkinliğine karşın yine de yenilgiyle sonuçlanır.(1904)

1. Paylaşım Savaşında Kürdistan

Osmanlı imparatorluğu 1. paylaşım savaşında ilk elde paylaşılması gereken alanlardan biri olmuştur. Bu evrede Osmanlı imparatorluğu içinde hapsedilmiş Ortadoğu'daki milliyetlerden Ermeni ve Kürdistan direnmeleri görülmektedir. Ve emperyalistler paylaşım sonunda bu iki milliyete kendilerine bağımlı birer küçük devleti "hak" görmüşlerdir. Sevr anlaşmasına bakıldığında Kürtlerin ve Ermenilerin emperyalistler arası savaşta nasıl nasıplandıkları görülür.

Ama, hiç hesapta olmayan bir takım gelişmeler emperyalistlerin bu iki ulusla ilgili hesaplarını değiştirmelerine neden oldu:

Hesapta olmayan Ekim devrimi ve Türkiye'de genç burjuvazinin ulusal bir devlet uğruna direnişi başlatması, petrol ile birlikte büyük bir değer kazanan Ortadoğu ile ilgili emperyalistlerin yaptıkları eski hesapların yeniden gözden geçirilmesini gerektirmiştir. Emperyalistler özellikle Ekim sonrası Ortadoğu'da hiçbir riski göze alabilecek durumda değillerdi. Bu nedenle Ortadoğu'nun yeni statüsü mutlaka emperyalistlerin uzun vadeli çıkarlarını koruyacak biçimde tayin edilmeliydi. Ve ileride ne olacakları, hangi tarafta saf tutacakları belli olmayan devlet-

çikler yerine emperyalistlerin Ortadoğu'daki hegemonyasını pekiştirecek, uzun vadeli kılacak bir statü yeğlenmeliydi.

Çünkü bu değerli bölgenin yanıbaşında burjuva toplum sistemine düşman yeni bir iktidar iş başına gelmiş ve bu iktidar dünyadaki tüm proleterya hitap etmekle kalmıyor, tüm ezilen ulusları da yanına çekecek şiarlar sunuyordu. Bu yeni iktidar, tüm ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin haklarını savunmakla kalmıyor, bu doğrultuda dünyadaki tüm ezilen uluslara maddi manevi her türlü desteği sunuyordu. Bu çağrıya da Ortadoğu'da Türkler, Kürtler ve Farslar olumlu cevap vermişlerdi. Bu şartların yanısıra kapitalist ilişkilerin oldukça cılız olduğu bu bölgede kurulacak yeni devletçiklerin ne denli emperyalist metropollerin güdümünde olacağı tartışmalıydı. Bu nedenlerle bölgedeki durum emperyalistler açısından esasta değişmişti. Artık kendi üretici güçlerinin gelişkinliğine güvenerek, siyasi özgürlüğü olan ülkelerin cılız üretici güçlerinin teslim olmasını sürece bırakmak olanaksızlaşıyordu. Çünkü üretici güçleri cılız yeni siyasi bağımsızlığını kazanmış ülkelere daha çekici şartlar sunacak yeni bir sistem oluşma yolundaydı. Ekim ile birlikte beliren bu şakınca, birtakım risklerden kaçınmayı gerektiriyordu. 1. paylaşım savaşına karşı direnen uluslarla daha direniş süreci içindeyken bile yeni ilişkilerin kurulması zorunluluğu dayatmıştı. Bu ilişkiler ekonomik platformda olduğu kadar siyasal platformda da sağlanmalı ve Ortadoğu mutlaka Ekim Rusyasından uzak tutulmalıydı. Böylece yapılan hesaplar sonucu Ortadoğu'da yüzyıla yakın bir süreden beri direnen Kürt ulusunun parçalanmasına ve her parçasının Ortadoğu'da yeni bir devlete bağlanmasına karar verildi. Bu parçalanma ile emperyalistler en azından milleti uzun müddet kendilerine bağımlı kulma olanağını elde ediyorlardı. Ve Ortadoğu'nun tüm zenginlikleri başta petrol olmak üzere uzun bir müddet için garantiye alınıyordu.

Çünkü;

a) Uzun yıllar direniş içinde olan Kürdistan bu paylaşımı ve sunduğu yeni statüyü kolaylıkla kabullenmeyecekti ve direnmeler daha uzun bir süre devam edecekti. Bu durum, Ortadoğu'da yeni kurulan devletlerin emperyalizm konusunda herhangi bir ikircikliliğinde şantaj olarak kullanılabilen, yeni devletler emperyalist kamp içine daha fazla çekilecekti. Bu konuda Mustafa Kemal'in uzun müddet direndiği Musul Kerük sorununda ikna olup İngilizlerin empoze ettiği Irak sınırını kabul edilmesi açık bir örnektir. Aynı evrede Güney Kürdistan'daki Mahmut Berzenci direnmesi ve İngilizlerin bu direnmeye sınır tesbit edilene kadar ki yaklaşımı ilginç bir örnektir. Bu, kısa vadedeki amaçtı.

b) Uzun vadede amaçlanan ise, günümüze değin hala geçerliliğini korumaktadır. Uzun süreli amaçlanan, bu dört ülkede oluşacak bir proleter harekete karşı tedbirdi. Bu ülkelerde gelişecek herhangi bir proleterya tehlikesine karşı de Kürdistan'ın parçalanmışlığı burjuvazi lehine iş

görecekti. Ortak düşmana karşı birlikte olmaları gereken iki gücü milliyetçilik ve şövenizm karşı karşıya getirecek ve devrimci muhalefet uzun bir süre için parçalanacaktı. Marksist saflarda bile hala tartışılmaya devam eden milli mesele konusu hakim ulus devrimcilerinde olduğu kadar ezilen Kürt ulusu içinde de burjuvazinin lehinde tavra neden olacaktı. Bu sakıncanın ortadan kalkması halinde bile başka bir avantajlı durum sağlanıyordu. Kürdistan'ı aralarında paylaşan her dört devletin ortak çıkarları nedeniyle herhangi bir tehlike karşısında güçlerini birleştirmelerinin önkoşulu oluyordu Kürdistan.

Kürdistan'ın parçalanmasında gözönünde tutulan bu amaçlar üzerinden yarım yüzyılı aşkın bir süre geçmesine karşın geçerliliğini hala her yanıyla korumaktadır. Kürdistan dünyadaki büyük güçler açısından gerek birbirlerine, gerek bölgedeki diğer devletlere karşı hala bir şantaj unsurudur. Ve egemen ulus devrimci hareketinde egemen olan sosyal şövenizm, Kürdistan'daki hakim milliyetçilikle elele devrimci muhalefetin mücadele birlikteliğini hala engelleyebiliyor. Kürdistan gerçeği hala Ortadoğu'da devrimci muhalefetin ortak mücadele programına sahip olmasını engellemeye devam ediyor.

—Direnen Kürdistan, Teslim olan Türkiye, Irak, İran, Suriye Devletleri

Kürdistan'ın paylaşılması ve bu yeni statünün Kürtlere kabul ettirilmesi uzun bir süreç aldı. Tüm Kürdistan direnmeye başladı. Yine geleneksel önderliğin önderlik ettiği bu ulusal direnmelerde Kürdistan'ı aralarında paylaşmış bulunan devletler oldukça zor durumda kaldılar ve her direniş bu genç devletlerin emperyalistlere büyük ödünler vermesine neden oldu. Ancak bu ödünlere sonra yalnız bırakılan Kürdistan'da askeri işgal tamamlanamadı. Örneğin Türkiye'de anti-emperyalist, anti-işgalci sloganlarla Mustafa Kemal önderliğinde başlatılan savaş, başladığı günlerde Kürdistan'ın işgali savaşına dönüştü. 1919 Yunan işgaline karşı toparlanan Mustafa Kemal askeri gücü, Yunan cephesinde yoğunlaştırılacağına, Koçgiri'de Kürt ulusal direnecilerine karşı yoğunlaştırıldı. Mustafa Kemal bu direnmeyi bastırabilmesinin bedelini kısa bir süre sonra topladığı İzmir İktisat Kongresinde emperyalistlere ödedi.

Aynı yıllarda Güney Kürdistan'da Şeyh Mahmut Berzenci önderliğinde uzun yıllar boyunca devam edecek, devlet ilanına kadar varacak, daha sonra İngilizler tarafından bastırılacak olan bir direnme başlatılmıştı. Bu büyük direnme de Arap egemen sınıflarının İngilizlere her konuda teslimi garantilemelerinden sonra kırıldı.

Koçkiri direnmesinin yenilgisinden sonra geleneksel önderlik, düşman güçlerinin merkeziliği ve güçlülüğü karşısında tüm Kürdistan'daki devrimci muhalefeti merkezi bir örgüt altında toparlamaya yöneldi. 1922 yılında Cibran'lı Halid Beg önderliğinde AZADÎ örgütü kuruldu ve o güne dek dağıntık, mahalli durumda olan örgütleri de içine alarak tüm muha-

lefeti merkezileştirmeye yöneledi. Diğer parçalardaki ulusal direnme odakları ile ilişkiler kurulmaya çalışıldı. Fakat daha örgüt kuruluş evresindeyken Halid Beg ve arkadaşları yakalandılar. Ve Mustafa Kemal bir provakasyon yaratarak direnmeyi kendi istediği alanda ve zamanda başlattı. Kürdistan'daki devrimci güçlerin insiyatifi dışında meydana gelen Seyh Sait direnmesinin yenilgisi, Kürdistan'ın geniş bir alanının işgal edilmesine neden oldu. (1925).

Bu yıllar İran'da merkezi otoritenin oldukça zayıf olduğu yıllardır. 1922'de bir darbe ile önce kendisini başbakan ilan eden Rıza Şahın İngilizlerin yardımı ile 1925'de Şah olmaya karar verdiği yıllardır. Doğu Kürdistan'da ise İran merkezi otoritesinin etkinliği hemen hemen görülmemektedir. 1922'de direniş başlatan Sımko, geniş bir alanda etkinlik kurmuştur. Sımko Kuzey-Batı Kürdistan (Kürdistan'ın Türkiye parçası) ve Güney Kürdistan'daki direnmelerle sürekli ilişki halinde olmuştur. Bu ilişkilere karşın hala tüm Kürdistan'daki devrimci muhalefetin merkezileştiği bir örgütlenme görülmemektedir.

Bu evrede; Kürdistan'ın paylaştırılmasının birinci nedeninin gerçekleştirilmesinin yanı sıra, ikinci neden doğrultusunda da emperyalistlerin amaçlarına ulaştıklarını görüyoruz. Merkezi otoritelere karşı direnmesi gereken devrimci muhalefet bölünmüştür. Kürdistan'daki direnmeler esnasında emperyalistler dört merkezi otoriteden istediklerini elde ettikleri gibi, egemen ulus devrimci muhalefetleri de işgalci merkezi otoritelerin yanında yer almışlardır. Örneğin, Türkiye'de bırakalım demokratları, TKP içinde örgütlenenler bile Mustafa Kemal'e teslimiyet temelinde destek olmuşlardır. TKP anti-işgalci bir mücadele veren Türk devrimci muhalefeti içinde örgütlenme yerine, kendisini kuruluştan itibaren Bolşevik Partisinin Mustafa Kemal yaklaşımı ile sınırlamıştır. Kürdistan'daki jenositler sürecinde de "genç burjuvaziye" teslimiyeti tercih etmiştir. Ama TC Kürdistan'daki her ileri adımından sonra kendisini Kürdistan'daki devrimci muhalefetten tecrit etmiş bulunan TKP ve diğer ilericilere saldırmıştır. Çoğu kez de Kürdistan'lılara uygulanacak diye TKP'lilerce de aktif olarak desteklenen yasalarla TKP'lilere ağır darbeler vurulmuştur.

1925'deki zamansız yenilgiden sonra Kürdistan'daki önderlik yeniden örgütlenmeye karar verdi. Güçler merkezileşecek, direnme yeri ve zamanı direnişçiler tarafından saptanacaktı. 1927'de XOYBUN kuruldu. Direnme koşullarının daha iyi olduğu, diğer parçalardan daha aktif destek alınabilecek bir alan direniş merkezi olarak seçildi ve TC'ye büyük zararlar verildi. TC seferberlik ilan etmek zorunda kaldı. AĞRI ulusal direnmesi. Geniş bir alanda güçlü bir direniş sürdürüldü. TC birçok kez geri çekilmek zorunda kaldı. Ama AĞRI direnişi de tüm bölgenin gericileri ve emperyalistlerin aktif desteği ile kırıldı, akabinde onbinlerce çocuk, kadın ZİLAN deresinde katledildi. Bu katliam da

kaçınılmazdı. Tüm büyük güçler birlikte karar vermişti Kürdistan'ın bu statüsüne, ve ne pahasına olursa olsun her direniş kanla bastırılacaktı. Ve Nehri'de başlayan oyun bir kez daha oynanmaya başladı. İngilizlerin aktif desteği ile Şahlığı pekiştirerek İran'daki devrimci muhalefeti ezen Şah, Kürdistan'a yönelmişti. Sımkö önderliğindeki direnişi bastırdıktan sonra, Şah Mustafa Kemal'in yardımına koşmuştu. Ancak bu yardımdan sonra Mustafa Kemal AĞRI'yı arkadan kuşatabilmiştir. Bu ağır yenilgiden sonra hala direnen Dersim'e yönelinmiş, ancak 1938'de türkülere konu olan, "sefer yapılabilen, ama zafer elde edilemeyen" Dersim'de TC "zafer" elde etmiştir. Kürdistan nihayet işgal edilmiştir. Artık ulusal kurtuluşçular yerleşik bir alanları olmadan direnebilmektedirler. En son Ferzende öncülüğündeki ulusal kurtuluşçuların da İran ve TC'nin elbirliğiyle gerçekleşen yenilgisinden sonra Kuzey-Batı Kürdistan'da uzun bir süre için silah sesleri kesilecektir. Yeni bir evre bağlamaktadır işgal altındaki Kürdistan'da.

20 yıla yakın süren ve dünyadaki en geniş direnişlerden biri haline gelen bu direnişe tek dost ses, Hindistan'dan, Nehri'den yükselmiştir. Tüm dünyaya umut sunan dünyalı komünistler ve örgütleri ise es geçmeyi tercih etmişlerdir. İlk kongresinde Marx'ın ünlü "bütün ülkelerin işçileri birleşin" sloganını "bütün işçiler ve ezilen uluslar birleşin" şeklinde değiştiren SSCB öncülüğündeki Üçüncü Enternasyonal, burnunun dibinde gerçekleştirilen bu büyük direnişi görmemeyi tercih etmiştir. Ta ki SSCB yeterince güçlenip, Kürdistan'ın statüsünden Ortadoğu'daki çıkarları gereği yararlanmaya karar verene dek komünistlerin Kürdistan diye bir sorunları olmamıştır.

Güney Kürdistan'da 1939'da Hiva, Doğu Kürdistan'da da 16 Eylül 1942'de Komeley Jiyanavay Kürd (JEKAF) kurulur. Özellikle JEKAF Kürdistan'ın tüm parçalarında örgütlenmeyi programlaştırmıştır. Bu nedenle yayın organı Niştiman'da 4 merkezi otoriteye ve bunların birlikteliklerine karşı kitleleri politize etmeye çalışmıştır. Kısa sürede JEKAF umulanın üstünde bir etkinlik kurmuş, diğer parçalardan da üyeleri olmuştur. Nihayet 1943'de Kürdistan'ın üç büyük örgütü XOYBUN, JEKAF ve HİVA Kürdistan'ın üç parçasının birleştiği bir köyde bir araya gelerek bir anlaşma imzalamışlardır. Peymane Se Sunur (Ramane Se Sunur'da tek tek emirlerin nüfuz alanları değil, tüm Kürdistan'ın bağımsızlığı için verilen mücadelede güçbirliği gündemleştirilmiştir ve yine de Sunur'da ilk kez Kürdistan'lı ulusal kurtuluşçular örgütleri aracılığıyla bir araya gelmişlerdir.

Ayrıca bu süreçte geleneksel önderliğin örgütlenmesinin yanı sıra, Kürdistan'lı aydınların da örgütlenme içine girdikleri görülmektedir. Marksist eğilimli Rızgari-Şoresş partisi böyle bir örgütlenmedir.

Yani, 40'lı yılların başlarında geleneksel önderliğin Kürdistan'ı işgal edilmiş, yenilmişti.

— Geleneksel önderlik Kürdistan gerçeğinin dayatmasıyla karşı karşıya kalmış, programını gözden geçiriyordu.

— Kürdistan devrimci muhalefeti kendi aydınlarını yaratmaya başlamıştı. Bu aydınlar, Kürdistan'ın iç dinamiklerine dayalı bir program hazırlığı içindeydiler. Ama:

— Tüm bu gelişmeler dünyayı yeniden paylaşmaya karar veren süper güçlerin dünya haritasını gözden geçirdikleri bir evreye rastlıyordu. Ve Ortadoğu bu süper güçler için hala eski çekiciliğini koruyordu. Kürdistan'a bir kez daha müdahale edilecekti.

MAHABAD KÜRT CUMHURİYETİ VE OTONOMİ

20 Ağustos 1942'de Amerika, İngiltere ve SSCB İran'ı işgal ettiler. SSCB, Azerbaycan ve Kürdistan'ın bir bölümünü denetiminde tutuyordu. Ve aynı evrede de JEKAF Kürdistan'da büyük bir etkinlik kazanmış, ve İran'daki iktidar boşluğundan yararlanma çabalarına girişmişti. SSCB gecikmiş olan "enternasyonalist dayanışma"sını göstermeye karar verdi. Kürdistan devrimci muhalefetinin ileri gelenleri ile Kürdistan'a yapacağı yardımın şartlarını sundu. (1) JEKAF'ın legalleştirilmesi, ismini KDP olarak değiştirmesini, ikinci olarak da bağımsızlık talebinden OTONOMİ talebine geçilmesini önerdi. Ve bu şartlar kabul edildi. Olmayan bir merkezi otoriteye bağlı MAHABAD OTONOM KÜRT CUMHURİYETİ kuruldu. O güne değin kendi iç dinamiklerini harekete geçirme yollarını arayan Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketi, bu otonomi şiarı ile önce diğer üç işgalci devlete, sonra da iki sistemden herhangi birine bağımlı kılınıyordu. Dolayısıyla, 45'lere gelindiğinde Kürdistan'da görülmeye başlayan olumlu gelişmeler somutlaşmadan tekrar ortadan kaldırılıyordu. Bu kez Kürdistanlıların 1919'dan buyana bekledikleri dostları tarafından. Mahmut Berzenci'nin Lenin'e yazdığı yardım mektubuna 1945'de dayatılan program ile "köleliğe devam" diye cevap veriliyordu.

Otonomi kelimesi girmişti Kürdistan ulusal kurtuluşçularının literatürüne. Ve geleneksel önderliğin zayıflamaya başladığı bir evrede Kürdistan gerçeğine çözüm önermeyen bu yeni program geleneksel önderliğe doping olmuştu.

22 Ocak 1946'da kurulan Mahabad Cumhuriyeti, bu slogan gereği kuruldu. Fakat ancak bir yıl yaşayabildi. Otonomi talebine rağmen tüm Kürdistan'ın devrimci güçleri omuz omuza verdiler ve kısa bir süre önce Se Sunur'da imzaladıkları belgeye uygun hareket ettiler. Tüm Kürdistan'da örgütlenmeye devam ettiler. İran KDP'sinin birinci kuruluş yıldönümünde (16 Ağustos 1946'da) Güney Kürdistan'daki örgütler birleşerek kendilerini KDP'nin şubesi olarak ilan ettiler.

Kürdistanlılar otonom Mahabad Cumhuriyetinin Kürdistan'ın bağımsızlığı için bir mevzi olacağına inanıyorlardı. Bu nedenle otonomi denen

taktik şiarı düşmanlarını kandırmak için kabul etmişlerdi. Bu nedenle de çalışmalar tüm Kürdistan'da hızlandırılmıştı.

Fakat tüm bu çabalara karşın milyonlarca insanın hayatına mal olan ikinci paylaşım savaşının sonuçları Tahran-Yalta-Postdam Konferanslarında kararlaştırılıyordu. İkinci paylaşım savaşında güçlülükleri ispatlanmış dört büyük ülke kararı veriyordu. Ve bir kez daha kaderleri tayin edilen uluslara görüşleri sorulmuyordu. Yunanistan devrimi neyin bedeli olmuşa, Mahabad ve Azerbaycan Otonom Cumhuriyetlerinin imhaları da öylesine bir bedeldi. Birinci paylaşım savaşında emperyalistler tarafından tayin edilen Kürdistan'ın statüsü, ikinci paylaşım savaşında daha da sağlamlaştırılıyordu. Çünkü bu kez Kürtler iyice dostsuz kalıyordu. Uzun müddet doğal müttefik -günümüzde hala bazı dostlarımızın stratejik dost dedikleri- olarak görülen SSCB de hazır bulunmuştu bu yeni paylaşımında.

17 Aralık 1941'de Mahabad Otonom Cumhuriyeti yıkıldı. Liderleri, cumhuriyetin ilan edildiği meydanda asıldı. Gecikmiş dostun yardımıyla oluşturulan otonom cumhuriyetten geriye sadece kısa bir süre sonra ayet haline gelecek olan otonomi kalıyordu. Nasıl geleneksel önderlik Kürdistan'daki devrimci muhalefeti kandi dar programı ile paçalamış, Kürdistan devrimine engel olmuşa, Kürdistan'lılara dayatılan otonomi de aynı sonucu yaratıyordu. Otonomi şiarı Kürdistan'ın parçalanmış statüsünü sessiz bir onaydır. Kürdistan'daki devrimci muhalefetin objektif konumuna aykırılığı anlamında gericedir. İlk örnek Mahabad gerçeğine baktığımızda, otonominin Kürdistan gerçeğine ne denli aykırı olduğunu görebiliriz. Mahabad'daki asıl askeri güç diğer parçalardan gelmiştir ve Mahabad'daki örgüt kısa bir süre sonra diğer parçalarda şube açmaya başlamıştır. Savunulan şiar ile yapılanlar karşılaştırıldığında, Kürdistan devrimine ikiyüzlülüğün, pragmatizmin ve dış güçlere teslimiyetin bu şiarla birlikte girdiğini görürüz. Özcesi, Kürdistan'lıların taktik nedenlerle başvurdukları bu şiar değişikliği Kürdistan devrimci tarihine: öz güçleri bir yana bırakıp dış güçlere teslimiyeti bizzat kendine karşı pragmatizmi, riyakarlığı getirmiş ve defalarca da yenilgi tattırmıştır. Tüm bunların sonucunda da SSCB emperyalistlerle "barış" içinde yapacağı askeri-politik-ekonomik yarışında her fırsatta yararlanabileceği bir alan kazanıyordu.

Mahabad yenilgisi Kürdistan tarihinde gerçek bir yenilgi olmuş, bu yenilgiden sonra Kürdistan devrimci muhalefeti uzun müddet belini doğrultamamıştır. Mahabad'ın esas silahlı gücü olan Barzaniler, güç, zorlu çatışmalardan sonra SSCB'ye sığınmıştır. (2) Doğu-Kürdistan'da KDP uzun yıllar etkinlik gösteremeyecek kadar büyük bir darbe yemiştir. Güney-Kürdistan'daki KDP ise, İngiliz gizli servisinin öncülüğündeki Irak güçlerine karşı yeraltı çalışmalarını sürdürmektedir. Marksist eğilimli Hamza Abdullah sekreterliğindeki parti, Rızgari dergisini çıkara-

rak örgütlenmeye çalışmaktadır. Bu yeraltı çalışmaları 1958'deki Abdulkerim Kasım önderliğindeki devrime kadar sürecektir.

Kürdistan'ın en büyük parçasında ise; geleneksel önderlik önderliğinde Kürdistan milli direnişi büyük bir darbe yemiştir. TC'nin Kürdistan'a uyguladığı yeni yaklaşım yöntemleri sonucu Kuzey-Batı Kürdistan'da geleneksel önderlik son direniş gücünü de yitirmiştir. 1945 sonrası Türkiye'de üretici güçlerin geliştirilmesinde bir hızlanma görülür. Türk egemen sınıfları kendi üretici güçlerinin gelişkinliği oranında Kürdistan'daki üretici güçleri de geliştirmektedirler. Askeri olarak yenilen geleneksel önderliğin kalan unsurları bu kez Türk egemen sınıflarıyla ekonomik-politik suç ortakları olarak seçildiler. Jenositlerden kurtulabilen geleneksel önderlik üyeleri veya çocukları, bu yöntemle teslim alındılar. En son 1960'larda 55'ler adı altında tutuklanan geleneksel önderlik kalıntıları, tutukluluk sürecindeki sadakatleriyle TC'ye ne denli bağlı olduklarını göstermişlerdir. TC'nin artık bunlardan ilerisi ile ilgili bir kuşkusu kalmadı. Ama TC, Kürdistan'da üretici güçleri geliştirirken kendi mezar kazıcılarını da yaratıyordu. Artık Kürdistan devriminde Kürdistan'lı aydınlar yer alıyordu. (3) Geleneksel önderliğin çocuklarının teslim olduklarının ispatı olan 55'ler davasından hemen sonra Kürdistan'lı devrimciler 49'lar adıyla yargılanacaklardı. Ve Kuzey-Batı Kürdistanın yeni önderleri TC'ye ve mahkemelerine karşı direniyorlardı. 1965'de kurulan TKDP'de artık ne mirler, ne büyük begler, ne de Şex'ler görülmüyordu.

KÜRDİSTAN DEVRİMİNİN YENİ MERKEZİ GÜNEY KÜRDİSTAN

14 Temmuz 1958'de General Abdulkerim Kasım önderliğinde Irak'ta krallık yıkılmış, cumhuriyet ilan edilmiş, nispi bir demokrasi yaşanmaktadır. Bu demokratik koşullarda yıllarca yeraltı çalışmaları sürdüren ve kitleler içinde önemli bir etkinliğe ulaşan KDP legalliğe kavuştu. Partinin polit-bürosu, nüfuzundan yararlanacakları umuduyla Barzani'yi parti başkanı ilan edip Kürdistan'a çağurdılar. Böylece hemen hemen tüm Kürdistan'da nesli tükenmek üzere olan geleneksel önderlik Güney-Kürdistan'da aydınlar tarafından güçlü bir partinin başına getiriliyordu. (4)

Ekim 1958'de Barzani yandaşlarıyla birlikte Irak'a döndü. KDP yönetimiindeki İbrahim Ahmed, Hamza Abdullah ile olan çatışmasında Barzani'den yararlanmayı düşündü. 1959'daki dördüncü kongrede en güç koşullarda partinin sekreterliğini yapan, Rızgari'nin baş editörü Hamza Abdullah "komünist, komünistlerin adamı" ithamıyla Barzani'nin de aktif katılımı sonucu dışlandı. Hamza Abdullah'ın böyle dışlanması, İbrahim Ahmed kanadının umduğu sonucun aksini yarattı. İbrahim Ahmed, polit-büroyu ele geçirmiş ama Barzani'ye büyük bir koz vermişti. Bu kozu tüm devrim boyunca Barzani her radikal tavra karşı kullanacaktı. Nitekim

aynı silahı Barzani kısa bir süre sonra bu silahı kendisine veren polit-büro'ya karşı da kullandı ve eski partililer bir çok hatalara yanlışlara sürüklendiler.

Yeni cumhuriyetin demokrasi vaatleri, vaadden öteye gitmiyordu. KDP'nin beklediği özgürlükler gerçekleşmiyor, Kürdistan'da yeni baskılar programlanıyordu. Nihayet 11 Eylül 1961'de Güney Kürdistan'da KDP silahlı mücadele ilan etti. Kürdistan tarihinde Güney Kürdistan'nın merkez olacağı yeni bir evre başlıyordu. Aralıklarla devam edecek olan bu yeni evre; Mahabad ile gömülen devrim şiarı ve Kürdistan'da vadesini doldurmuş bir önderlikle günümüze değin hala devam ediyor.

Silahlı mücadelenin başlamasından kısa bir süre sonra, parti polit-büro'su ile tüm Kürdistan'da geleneksel önderliğin simgeleştiği Barzani arasında ayrılıklar başgösterdi. Barzani, Hamza Abdullah'a karşı kullanılan silahla polit-büro'yu karşısına aldı. Barzani Temmuz 1964'de polit-büro'nun katılmadığı 6. Kongreyi yaptı, yeni bir polit-büro seçti. Barzani denetleyemeyeceği muhalefeti parçalamayı ve düşman saflara itmeyi tercih etti. Böylece günümüzde de hala devam eden geleneksel önderlikle aydınlar arasındaki mücadele başlamış oluyordu. Bu savaşta aydınlar oldukça dezavantajlı idiler ve kaybettiler. Şöyle ki:

- Aydınlar kendi aralarındaki mücadelede yanlış yöntem seçmiş, hakemliği Barzani'ye vermişlerdi,
- Bu mücadele silahlı savaşın koşullarında başlatılmıştı, aydınların henüz bu konu da herhangi bir deneye sahip olmadığı gibi oldukça acemi idiler. Geleneksel önderliğin ise en azından yüz yıllık bir deneyimi vardı. Bu önderliğin simgeleştiği Barzani, bu alanda büyük bir prestije sahipti.
- Aydınlar, hareketli bir örgüt tabanına hitap ederken, Barzani, hem tüm Kürdistan'da geleneksel önderliğin etkinliğinden yararlanıyor, hem de profesyonel savaşçılardan oluşan büyük bir aşireti hareket ettiriyordu. (5) O evre de sadece Barzani aşiretinin peşmergeleri aydınları yenilgiye uğratmaya yetiyordu.
- Buldukları alanın jeo-politik konumu da aydınların aleyhine idi. Aydınlar aşiret ilişkisinin daha çabuk çözülmeye yüz tuttuğu güney kesiminde idiler. Bu nedenle Kürdistan'nın diğer parçalarına ulaşım, onlardan yardım alamamışlar, kendilerini iki düşman gücün ortasına hapsedmişlerdir. Barzani güçleri ise aşiret ilişkilerinin güçlü, sarp dağların bulunduğu bir bölgede diğer üç parçanın devrimci muhalefetine hitapediyordu.
- Devrim şiarı otonomi ise zamanı aydınların aleyhine ilerletiyordu. Otonomi şiarı ve yarattığı sonuçlar her yeni gün aydınları kendi kendileriyle çelişmeye sürüklüyordu. Kürdistan gerçeğine çözüm yolu olmayan bu şiar pragmatizmi, teslimiyeti, ehveni-şer mantığını gerektiriyordu. Bu konularda aydınlar geleneksel önderlikle aşık atamazlardı. Barzani ne denli kesin, kendinden emin adımlarla ilerliyordu ise aydınlar da o kadar ikircikli idiler.

- Son olarak, seçilen silahlı mücadele biçimi de geleneksel önderliği güçlendiriyordu. Dış güçlerden yardımı esas alan bir silahlı mücadele biçimi seçilmişti. Aralarında korkunç bir yarışın olduğu iki sistemli dünyamızda; henüz tüm tezlerinde ikircikli olan aydınların, ne istediğini iyi bilen tecrübeli Barzani'den daha fazla yardım alması olanaksızdı. Güçlülerin desteklediği dünyamızda her iki sistemde tüm çabalarıyla yapabildikleri kadarıyla Barzani'yi aydınlara tercih ettiler.

Özetlersek, aydınlar geleneksel önderlikle olan savaşları daha başlarken kaybetmişlerdi. Çünkü, vuruştıkları gücün sorunsal içinde o güce hizmet eden bir program ve devrim şiarı ile, O'nun saptadığı yer-zaman ve biçimde savaşa başlamışlardı. Dolayısıyla attıkları her adım geleneksel önderliği güçlendirdi ve yine attıkları her adım bir süre sonra anti-sosyalistliğe varacak olan bir aydın düşmanlığını kurumlaştırıyordu. Bu savaş sürecinde Kürdistan'ın tüm parçalarında uzun müddet hakim olacak anti-sosyalist anlayışın ikinci ayağında oluştu. (Birinci ayağını Irak Komünist Partisi ülke gerçeğinden değil, merkezi otoritenin kendisine karşı olan tavırlarına göre oluşturduğu programla Kürdistan'a yaklaşılarak defalarca Kürdistan'daki devrimci muhalefeti karşısına alarak yaratmıştı.)

4 yıl boyunca eşit olmayan şartlarda aydınlarla Barzani arasında süren savaş, 1968'de yani bir aşamaya girdi. 1968'de bir darbe ile işbaşına gelen BAAS demokratik sloganlarla önce aydınlara yaklaştı. Kürdistan'ın diğer parçalarından kopmuş, "dost" güçlere dayalı bir savaşta dostsuz kalmış, iki güce karşı birden savaşmasının olanaksızlaştığı bir süreçte aydınlar yeni hükümetle anlaştılar.

Gerçeği yansıtmayan bir çözüm biçimi hiç bir zaman gerçeği dönüştürememiştir. Özgürlük talebiyle ayaklanan Kürdistan'ın istediği özgürlüğü içermeyen otonomi kavramı bu kez de aydınların elinde iflas ediyordu. En geniş demokratik sınırlara sahip bir otonomi bile Kürdistan'daki özgürlük talebine dar gelecekti. Bu nedenle aydınların elde ettiği otonomi Güney Kürdistan'da devrimci muhalefete yetmedi. Ayrıca bu kez dağlarda Kürdistan'lara bu özgürlükle yetinmediğini söyleyen silahlı bir güç de vardı. Aydınların BAAS'la anlaşarak sundukları özgürlüğe karşı geleneksel önderlik dağlarda yeni bir özgürlüğün temsilcisi olarak savaşıyordu. Ve hızla güçlenmeye devam ediyordu. Aydınlar bu evrede kendi tabanlarını bile kaybettiler. Tüm Kürdistan'da aydınlar düşmana teslim olmuş ve ulusal kurtuluşçulara kurşun sıkanlar olarak haksız bir konuma düştüler ve lanetlendiler. Otonomi demek Kürdistan'da kurtuluş geciktirilerek sürekli savaş demektir, bu nedenle de kim savaşıyor ise, onun programı, ilişkileri asla gözönüne alınmadan o desteklenecekti. Özellikle Kürdistan'da sınırlarının belirlenmesi olanaksız olan otonomi aynı zamanda "mufavazat" (6) demektir. Nitekim kısa bir süre sonra Barzani de 11 Mart 1970'de aynı hükümetle, aydınların elde ettiği özgürlükleri fazla genişletmeden mufavazat yaptı. Bu kez dağlarda

otonomiye rastıqın (gerçek otonomi) sloganı ile savaşacak başka bir güç olmadığından Barzani'nin otonomisi aydınlarınkinin aksine tüm Kürdistan'da şenliklerle karşılandı. Barzani teslimiyeti ile tüm Kürdistan'ın tek hakimi oldu. Aydınlar kendi örgütlerinin kalan tabanlarını da kaybetmeyle karşı karşıya kalmışlardı. Bu kez şehirlerde iki düşmanla kuşatılmışlardı. Bir konferans toplayarak o güne kadar taşıdıkları KDP ismini Kürdistan Şoresş Partisi'ne çevirip Barzani güçlerine katılma kararını aldılar.

KDP PROGRAMLARININ TEK ÖNDERİ BARZANI

Savaş süreci içinde Barzani KDP'lerin programının gerçek uygulayıcısı olduğunu kanıtladı. Bu programın hayata geçirilmesinde bir tek saniye bile aydınların sürekli içinde buldukları ikircikliliği göstermedi. Bir tek gün bile bu programın hayata geçirilmesinde tereddüt etmedi.

Dış güçler esas alınmıştı; Barzani Kürdistan ve dünya düzleminde bu güçlerin iç çelişmesinden en iyi biçimde yararlandı.

Kürdistan'daki devrimci muhalefetin parçalanması programlaştırılmıştı. Barzani bunu da tüm Kürdistan'ın tek hakimi olarak yaptı. Tüm Kürdistan'ı kontrolü altına alan Barzani, Kürdistan'daki devrimci muhalefeti kendine uygun bir biçimde parçaladı.

45'lerde oluşturulan Kürdistan devrimini geciktirme programının gelmiş geçmiş en iyi uygulayıcısıdır Barzani. Bu programı Barzani hazırlamamıştır. Daha sonraki gelişmelerden zaman zaman şikayetçi olan SSCB'nin aktif desteğiyle ve önerileri ışığında aydınlar tarafından hazırlanmıştır bu program. Barzani sadece bu programı yerli yerine oturtmuş, baştan hazırlanan oyunun kurallarını iyi bilen bir önder olmuştur:

— Kürdistan devriminin düşmanı diğer üç işgalci devletle uzlaşmıştı Barzani. Aynı programla aydınlar hatta kendisine komünist diyen bir parti işbaşında olsaydı, ne kadar ve ne zamana kadar direnecekti? Bağımsızlık talebinden otonomiye geçişin nedenlerinin başında Kürdistan'ı işgal eden dört devleti birden karşıya almamak geliyordu. Diğer üç devleti karşıya almamak nedeniyle bu taktik slogana başvurulmuştu. Öyleyse geriye kalan bu üç devlete sadece kandırabilmek için bile olsa dostluk gösterilerinde bulunmak gerekiyordu. Lenin bile anlık ittifaklar kurun, der. Barzani de kendisine sunulan program gereği düşmanlar arasındaki çelişmeden yararlanarak diğer devletlerle ilişkiler kurdu. Bedel olarak da zaten yine programla onaylanan diğer parçalardaki devrimci muhalefeti feda etti.

— Emperyalistlerle ilişki kurdu. Ama aynı biçimde SSCB ve bloku ile de. Çünkü dış yardımı esas alan bir savaş programı devralmıştı. Ve bu yardımı veren güçlerle ilişki kurmak zorundaydı. SSCB Irak devle-

tini desteklediğinde Barzani emperyalistlerden, SSCB Irak devletini desteklemediğinde de SSCB'den yardım alıyordu. Yani varlık koşulu olan can damarını mistik bir ideale feda etmeyecek kadar gerçekçiydi.

— Anti-komünistti. Bunun da aksini bir tek gün bile iddia etmedi. Sınıfsal çıkarlarının bilincinde, kendi sınıfı için savaşan çağımızın diğer ulusal kurtuluşçularından biriydi. Kürdistan objektivitesinin kendisine sağladığı avantajlı konum nedeniyle riyakarlık yaparak SSCB'den komünistlik, komünist dostu olma payesini almaya gerek duymadı. Buna ihtiyacı yoktu. Yoksa kısa bir süre önce komünistleri kendi eliyle kestiği için kasap ünvanı alan Etyopya'lı Mengistü'den daha az zeki değildi.

— 1974'de Kürdistan halkının tek temsilcisiyken ateşkesi bozup tekrar savaş başlattı. Tüm Kürdistan halkı Barzani'nin yanındayken peşmerge sayısı yüzünü aşmışken dostlarına teslimiyetin her biçimini sunmuşken, 1975 yenilgisi yaşandı. Barzani'nin dostu olduğu söylenen emperyalist sistem ve İran Şahı sosyalist dünya ile yanyana geldi ve iki sistem birlikte yüklendiler Kürdistan ulusal kurtuluş hareketine. Kurtarılmış üsle-re dayalı bir devrim anlayışında iki sistem birden karşı tarafa geçtiğinde, Barzani silah bıraktı. Bu şartta direnebilecek tek hareket göstermek mümkün mü? (Teslimiyetin başka bir biçimi olan intihar etmek bir yana bırakılırsa.)

Bir hata yapmıştı Barzani: Kürdistan'ın parçalanmışlığının onayı olan otonomi bile özgürlüğe susayan Kürdistan'da bir süre sonra kurtuluşa yönelecek bir tehlike sayılıyordu. Barzani'nin gözardı ettiği bu gerçek Kürdistan'ın parçalanmış statüsünün devamından yana olanlar -dört işgalci devlet, emperyalisti ve sosyalisti ile bütün dünya- tarafından gözardı edilmemişti. Otonomi talebi sonuç olarak bu talebe taktik gereği başvuranları aldatmıştı. Oysa düşmanlar aldatılacaktı.

1974'de yeniden başlayan silahlı mücadele bahsettiğimiz koşullarda ancak bir yıl sürebildi. İki büyük düşman Saddam Hüseyin ve İran Şahı Cezayir'de anlaştılar, bu iki yeni dostun dostları da anlaştılar ve Kürdistan'a Napalmier yağdırılmaya başlandı. Sosyalist blokun dostu Saddam hükümeti cephe ortağı IKP ile birlikte Sovyet uçaklarıyla Kürdistanı bombaladı. Yüzlerce insan katledildi. Yüzbinlerce insan toprağın-de koparıldı. Köyler boşaltıldı, Güney Irak'a sürüldü Kürdistan'lılar. Kerkük mezbahaneleri yıllarca Kürdistanlılarla dolup taşı.

14 yıl süren bir ulusal kurtuluş hareketi böylesine büyük bir yenilgiyle karşılaşmıştı. Bu yenilginin yaşandığı süreçte Kürdistan'da başka bir ulusun kolay kolay ulaşamayacağı büyük bir devrimci potansiyel vardı. Tüm Kürdistan devrimci muhalefeti, marksist eğilimli, aydını, gele-neksel önderliğiyle omuz omuza verdiği halde yenilmişti. Kimdi, neydi yenilen?

1975'DE YENİLEN DEVRİM ANLAYIŞI, ÇALIŞMA TARZI, ÖRGÜTLENME ANLAYIŞI

Bu büyük yenilgiyi gerek Kürdistan'da, gerek Kürdistan'ın dolaysız müttefikleri hakim ulus solundan herkes milliyetçisi, sosyalisti, demokrasi ile hemen hemen herkes değerlendirmeye çalıştı. Ve herkes kendince yaklaştı Kürdistan'a ve büyük 1975 yenilgisine. Ve yine herkes aynı sonuçta birleşiyordu; yenilginin sebebi olarak bir suçlu tesbit etmek gerekiyordu, o da hazır. Suçlu, önderlik yani BARZANİ idi...

Bürjuva milliyetçilerinde doğal karşılanabilecek olan bu bakış açısının en candan savunucuları ise maalesef sosyalistlerdi. Tarihi insanlar yapmaz diye işe başlayan sosyalistler, Kürdistan'daki koskoca 14 yılın tarihini bir insana yükleyip çıkıveriyorlardı işin içinden. Bırakalım sosyalistleri, çağımızda herhangi bir toplumbilimci, bir tarihbilimcisi bile utanıyor böyle bir anlayışı ifade etmekten. Bizde ise Ala Rızgari ve Ala Rızgariler başlıklı yazımızda bahsettiğimiz gibi bu konuda da idealist bakış açısı hakimdi. Bu hakim anlayış gereği de 75 yenilgisini "değerlendiren" yüzlerce sayfa döşendi; "Kürt halkı yenilmemişti, yenilen sadece Barzani idi", "Barzani SSCB ile değil de, emperyalistlerle ilişki kurduğundan yenilmişti", "Barzani, kapitalist olmayan yoldan sosyalizme geçecek olan bir ülkede (Irak'ta) bölücülük, yıkıcılık, emperyalizmin ajanlığını yapmıştı, onun için yenilmişti". Tüm tahlillerimiz bu çerçevenin dışına çıkamıyordu. Fakat, çok değil bir iki yıl sonra bu "büyük" tahlillerimiz işe yaramaz hale geldi. Çünkü;

- Kürt halkı büyük bir yenilgi yaşamıştı ama Barzani yenilmemişti. Aksine, Barzani adayları Kürdistan'ın her parçasında sayıları artarak boy gösteriyordu.

- Yenilgi sürecinde emperyalistler Barzani ile birlikte değil, SSCB ve dostlarıyla anlaşarak Barzaninin karşısına çıkmışlardı.

- Saddam kapitalist olmayan yoldan, Sovyetlerin tüm ekonomik- politik- askeri yardımlarına rağmen sosyalizme değil, emperyalist sisteme geçişi hızlandırıyordu. Saddam'ın emperyalist sistem ile dostluğu geliştikçe SSCB ve IKP de bir kez daha Barzanilere el uzatıyorlardı. Hem de daha kötü koşullarla.

Öyleyse yenilen neydi?

- Yenilen Kürdistan gerçeğini dönüştürmeyi amaçlamayan devrim programı idi.

- Yenilen Kürdistan'daki ulusal kurtuluş güçlerini foksiyonel bir biçimde bir araya getiremeyen örgütlenme anlayışı idi.

- Yenilen; sömürgeci devletlerle ilişki kurmayı, Kürdistan devriminin dolaysız müttefiki hakim ulus devrimci hareketleriyle mücadele birliğine yeğleyen teslimiyetçi ittifaklar anlayışı idi. Pragmatist nedenlerle başvurulan bu ittifaklar anlayışında uzun vadeli çıkarlar kısa vade-

deki çıkarlara feda ediliyordu.

- Yenilen, Kürdistan'ı ancak Kürdistan'lıların kendi özgüçleri ve egemen ulus devrimcileriyle dostlukları sonucunda kurtarabilecekleri anlayışına, Kürdistan'ın dış güçlerle kurtarılacağı tezinin tercih edilmesiydi. Bu nedenle tüm devrim ihracı beklentisi içinde olanların uğradığı hüsrana uğrandı.

- Yenilen, Kürdistan gerçeğinin değerlendirilip ona uygun silahlı bir devrim anlayışı yerine, dış yardımı temel alan bir silahlı devrim anlayışının tercih edilmesiydi. Nükleer silahlarda korkunç bir yarış içinde bulunan dünyamızın, en fazla pazarlık konusu olan Ortadoğunun Kürdistanında dış yardım önkoşulu ile gerçekleştirilen kurtarılmış bölgeler yarış içinde olan iki güç arasında özgür kalamazdı.

- Yenilen Kürdistan'ın bugünkü parçalanmış statüsünün yıllar önce her iki sistem tarafından da onaylandığı ve her iki sistemin de bu parçalanmışktan yararlandıkları, yararlanacakları gerçeğini gözardı eden anlayış idi.

Ama tüm bu gerçek yenilgi nedenleri gözardı edilerek, bütün suç önderliğe, Şaha ve Amerika'ya yüklenerek yenilginin gerçeği nedeni olan ana tezlerle bir yıl sonra Güney Kürdistan'da silahlı mücadele yeniden başlatıldı.

DOĞU KÜRDİSTAN

Mahabad yenilgisinin en fazla hissedildiği parça, Doğu Kürdistan parçası oldu. Katliamlar, işkenceler yıllarca devam etti. İran genelinde demokrat olarak bilinen, bu nedenle bir yıl sonra CIA'nın aktif katılımının olduğu bir darbe ile uzaklaştırılan Musaddık zamanında bile Kürdistan'daki baskılar yoğunluğundan hiç birşey kaybetmedi. Kendisini iktidara getiren seçimlerde Kürdistan'da illegal KDP'nin adayları büyük bir farkla kazanmışlardı. Fakat demokrat Musaddık Kürdistan'daki seçimleri geçersiz sayıp Kürdistan temsilcilerini kendisi atadı.

Güney Kürdistan'da silahlı mücadele başlatıldığında 1946'ların tüm Kürdistan'da merkez olan KDP'sinden geriye şube olmaya hazır bir enkaz kalmıştı. Doğu Kürdistan'ın ayakta kalmayı başarabilen devrimcileri Güney Kürdistan'da başlayan silahlı mücadeleyi büyük bir coşkuyla karşıladılar. 14 yıl boyunca Güney Kürdistan'a cephe gerisi önemli bir yedek güç oldular. Kah peşmerge oldular savaştılar, kah silah taşıdılar, kah "taktik gereği", otonominin selameti için kendilerini katlettirmeyi kabul ettiler.

Oysa bu coşkuyla karşılanan silahlı mücadelenin hizmet ettiği devrim anlayışının tüm zaafının en iyi yaşandığı parça Doğu Kürdistan idi. Birinci kez Mahabad'da yaşananlar, şimdi de Güney Kürdistan'daki devrimin Şahla ilişkileri yolunda ikinci kez yaşanıyordu. Ayrıca, İran gene-

linde devrimci hareketin direnme geleneği vardı. Resmi komünist partisi bile SSCB'ye kolay teslim olmamış, 45 sonrası teslim olanların karşısında direnen ülke içindeki bir çoğunluk hep var olmuştur. Doğu Kürdistan'lıların sahip oldukları bu avantajın yanısıra başka avantajları da vardı. Güney Kürdistan'daki devrim ile daha içiçe olmaları nedeniyle bu parçadaki tüm gelişmeleri daha yakından izleyebiliyorlardı. (Oysa Kuzey-Batı Kürdistan bu avantajlardan yoksundu.) Güney Kürdistan'da 64'deki iç ayrılıklar İKDP'ye de yansdı. Buradaki aydınlar da kısa bir zaman sonra Güney Kürdistan'daki aydınların akibetine uğradılar. Partiden atıldılar. Resmi KDP Barzani'nin gölgesinde, onun izniyle "çalışmalarını" devam ettirdi.

Oysa resmi görüşe karşı çıkan aydınlar rahat durmadılar. Doğu Kürdistan'da silahlı mücadele başlatmaya karar verdiler. (1968) Güney Kürdistan'daki aydınlarla da ilişki halinde olan bu hareket kısa bir sürede büyük sempati ile karşılandı. Ama tüm Kürdistan'da hakim olan merkez KDP'nin resmi görüşüne aykırı hareket ediyorlardı. Bu resmi görüşe göre Kürdistan'ın bir parçasında silahlı mücadele devam ederken diğer parçalar cephe gerisinde yedek güç olmak zorundaydılar. Bu nedenle Güney Kürdistan'da savaşın en sıcak olduğu günlerde "dost" Şah'ın Doğu Kürdistan'ında bir silahlı mücadeleye izin verilemezdi. Ve kısa bir süre sonra Güney Kürdistan'daki yoldaşlarıyla aynı koşullarda savaşa başlayan Doğu Kürdistan'lı aydınlar da aynı akibete uğradılar. Barzani ve Şah'ın iki taraftan kuşatmaları sonucu Doğu Kürdistan'da yeni bir katliam yaşandı, zindanlar bir kez daha dolup taşı. Barzani'nin taktik dostu Şah'a ödediği bedel bu kadarla da kalmadı. Muhafiflerinden temizlenen İKDP'de bir kez daha temizlik hareketına girişti. Ve kendi sadık adamları içinde en sadıklarını seçti. Bu ikinci temizlik hareketından sonra İKDP Mahabad Cumhuriyetinin bir anısı olmak dışında tarihe karışmış durumdaydı. Örgüt kalmamıştı ama prestijinden daha sonra yararlanılacak olan ismi kalmıştı. Güney Kürdistan'da 75 yenilgisine gelindiğinde Doğu Kürdistan'da sadece ismi kalan bir KDP ve Güney Kürdistan'daki aydınlarla ilişki içinde olan 1968 direnişçilerinin çok az sayıdaki yandaşları kalmıştı. Bu kesimin içinde Marksist eğilimliler de vardı.

Ama günümüzdeki gelişmelere de baktığımızda göreceğimiz gibi bu eğilim ya KDP sorunsalı içinde seyreden radikal bir eylem, ya da tepkici çıkışları nedeniyle çözümsüzlük içinde dönüp duran bir aksiyonun ötesine geçememektedir.

KUZEY—BATI KÜRDİSTAN

Kuzey-Batı Kürdistan'da geleneksel önderliğin son kahıtlarının da 1960 tutuklanmasıyla TC'ye kesin bağlılıklarını kanıtladıklarına daha önce değinmiştik. Ama Kürdistan'da yoğunlaşan ulusal-sınıfsal baskının

karşısında kitlelerdeki öfkeyi örgütleyecek yeni tipte aydınlar görülmüyordu. Ve bu aydınlar kitleler içinde örgütlenmeye başlamışlardı. Ama bu çalışmalar kendi ürününü veremedi. Güney-Kürdistan'da silahlı mücadeleye başladı. Silahlar patlamaya başladığı anda eğer önceden hazırlıklı olunmazsa özgür düşünülebilirlik kalmaz. Tüm diğer parçalar olduğu gibi Kuzey-Batı Kürdistan'daki aydınlar da tüm mücadelelerini Güney Kürdistan'daki silahlı mücadelenin hizmetine sundular. Bunca yıllık yapay sınırlar, katliamlar Kürdistan'daki devrimci muhalefetin nesnel birliğini bozmuştu. Kuzey-Batı Kürdistan'da teslim olan geleneksel önderlik Güney Kürdistan'dan aldığı taze kanla önderliği tekrar ele geçiriyordu. Bir bütün olma özelliğini hala koruyan Kürdistan'da devrim merkezi Güney Kürdistan'a taşınmıştı. Artık diğer parçalardaki devrimci muhalefet bu yeni merkeze tabi idi. 1945'de Mahabad'a bağlı olan şubeler şimdi Gıla'ya bağlanıyordu. Ve o güne değin henüz KDP'lerin programı etrafında örgütlenmemiş olan Kuzey-Batı Kürdistan'daki devrimci muhalefete Gıla'dan parti ismi ve parti programı geldi, TKDP 1965'de kuruldu. Kitleler bir kez daha kendi taleplerinin çok gerisinde talepleri sunan bir program içine hapsediliyordu. Böylece Türkiye genelinde bu evrede geniş boyutlara ulaşan devrimci hareketten uzaklaşıldı. Barzani'nin hakimiyeti tartışılmaz bir biçimde kabul edildi. İyi veya kötü Barzani daydı, Kürdistan için savaşıyordu. Öyleyse görev bu savaşı önderliğin taleplerine uygun hizmet edebilmektir. Ayrıca K-B Kürdistan'ın bir dezavantajı da vardı. Güney Kürdistan'da savaşanların iç çatışmalarından habersiz kalıyordu. Güney Kürdistan'da arap harfleriyle okunup yazılması aydınların genel olarak Soran lehçesiyle yayın yapmaları ve yerleşim alanı olarak aydınların uzakta olması nedeniyle aydınlar K-B Kürdistan'a ulaşamamışlardı. Kürdistan'daki devrimci muhalefeti katı milliyetçiliği konusunda uyarabilecek tek güç haline gelen Türk solu ise, gırlağına kadar bulaştığı Kemalizm ile uğraşıyordu. İkinci ulusal kurtuluş savaşları ilan ediliyor, Mustafa Kemal'in portrelerinin taşındığı mitinglerde Mustafa Kemal yardımı çağrılıyordu. Hem de 60 demokrasininin yaşandığı Türkiye'de. Oysa Kürdistan açısından Mustafa Kemal katliamı, işgal demektir.

Bu nedenlerle K-B Kürdistan'da muhalefet koyu bir milliyetçilikle örgütleniyordu. Üniversitede okuyan ve 60'ın yıllardaki devrimci hareketlerden etkilenen Kürt aydınları ise ya Kürt olduklarını bile söylemeye utanarak, Türk yolu içinde yer alıyorlar, ya da Kürdistan'daki tek örgüt KDP içinde eriyip gidiyorlardı.

1968'de tüm Kürdistan'da hakim çizgiye bir karşı çıkış görüldü. Doğu ve Güney Kürdistan'daki gelişmelere benzer gelişmeler K-B Kürdistan'da da görülür. Ama diğer parçalardan farklı olarak TDKP içindeki muhalif görüş Barzani'yi karşıya almaz. Ve Barzani karşıya alınmadan K-B Kürdistan'daki devrimci muhalefete nispi bir hareket özgürlüğünün elde

edilmesi amaçlanır. Büyük şehirlerde okuyan Marksist eğilimli aydınlarla ilişki kurulur ve 1969'da Doktor Şivan ikinci KDP'yi kurar. Program hemen hemen aynı programdır. örgütlenme anlayışı aynı anlayıştır. Barzani'nin yöntemleri ile onun alanında ona karşı çıkılmaya çalışılmaktadır. Fakat Doğu ve Güney Kürdistan'daki aydınlar kadar bile direnilemez. Barzani 4 yıllık ateşkesin bedeli olarak her iki örgütün de liderlerini katleder. Ve TC'ye Türkiye ile ilgili hesabı olmadığı güvencesini vermeye çalışır. Oysa bu liderlerin katledilmeleri karşısında her iki örgütün de tabanlarından en ufak bir itirazın yükselmemesi Barzani'nin bu iddiasının ne kadar anlamsız olduğunu gösteriyordu. K-B Kürdistan'daki devrimci muhalefet de kendisine lider olarak Barzani'yi seçmişti. Ve onun her eylemi haklıydı. Her iki örgütün tabanı da bu olayın tartışmasını çok sonra objektif olarak Barzaninin verdiği icazeden sonra yapmışlardır. Bu değerlendirmeye de her iki örgütün reorganizasyonlarında birbirlerini ithamdan öteye gidememiştir.

Aynı yıllar Türkiye genelinde devrimci kabarış silahlı mücadele biçimine dönüşmüş, binlerce insan işkencehanelere, zindanlara doldurulmuştu. Konrt-gerillası, işkencehaneleri ile 12 Mart dönemi yaşanıyor. 60'lı yıllarda var olan birçok demokratik mevzi emekçi yığınlardan geri alınıyordu. Ama K-B Kürdistan'da tüm bu gelişmelere kulağını kapatmış olan devrimci muhalefet 11 Mart anlaşmasının yaratacağını umduğu özgür Kürdistan'ın sarhoşluğu içindeydi. 11 Mart deklarasyonunun sarhoşluğu içinde olan kitleleri 12 Mart muhtırası pek ilgilendirmemişti; Barzani önderliğinde Kürdistan peşmergesi silah zoruyla Irak hükümetine 11 Mart deklarasyonunu kabul ettirmişti. Buna benzer bir deklarasyon mutlaka yine Serok öncülüğünde TC'ye de kabul ettirilecek, Kürdistan kurtulacaktı. Serok otonomi taktiği ile Şahi, Saddam'ı, TC'yi kandırmıştı. Şimdi ikinci adım atılacaktı.

75'e gelindiğinde K-B Kürdistan'da Marksist eğilimliler dahil tüm Kürdistanlılarda Barzani milliyetçiliği her yanıyla hakimdi. Karşı devrimci zor ile baskı altında tutulan Kürdistanlılar sürekli görüldüğü gibi karşı zoru en iyi kullananın yanında yer almışlardı. Her zaman olduğu gibi gerçeği dönüştürme doğrultusunda kendi tezlerine sahip olamayan aydınlar da var olan gerçeğe ve o gerçeği dönüştürme tezlerine teslim olmuşlardı.

75 YENİLGİSİ SONRASI KÜRDİSTAN

Merkez Güney Kürdistan

Geleneksel önderlik ile hesaplaşması daha erken başlayan Güney Kürdistan'lı aydınlar arasında 60'lı yılların sonlarında Marksist eğilimli grupçuklar oluşmaya başladı. Genel olarak ÇKP yanlısı olan bu grupçuklar 1970'de birleşerek Komele M-L'yi kurdular. 11 Mart anlaşmasından sonra

aydınlarla geleneksel önderlik anlaştığında Komele kendi çalışmalarına illegal devam etmişti. Irak merkezi yönetimine karşı ne kadar illegal olunmak gerekiyorsa, KDP'nin Parastın'ına karşı da aynı gizlilik içinde çalışmak gerekiyordu. Çünkü geleneksel önderlik diğer parçalardaki KDP'ler içinde bile Marksist klasiklerin okunmasına izin vermiyordu. Bu çok açık belirtilmişti, sosyalizme, sosyalist olmaya izin yoktu. Kürt halkına her bela sosyalistlerden gelmişti. (IKP'nin Kürdistan'a karşı tavn, aydınların içine düştüğü olumsuzluklar.) Bu zorlu koşullara rağmen Komele Kürdistan'da örgütleniyor, bölgedeki Marksist eğilimli gruplarla ilişki kuruyordu.

1974'de silahlı mücadele yeniden başladığında, resmi sosyalizmin hakimiyetindeki Komele ayrı bir tavır koyabilmekten çok uzaktı. Bu nedenle diğer tüm Kürdistan'lılar gibi Komele de geleneksel önderliğin çağrısına uydu, tüm gücüyle onun saflarına katıldı. Yenilgi ile birlikte Komele de kayıplar görmüştü. Ama 75 Kürdistan'ında örgüt olaral sadece illegal Komele ayakta kalmıştı. Komele'nin bu yenilginin nedenlerini araştırması gerekiyordu. Ama Komele de bölgedeki diğer Marksist eğilimlilerden farksız değildi. O da resmi sosyalizmin olgulara yaklaşımındaki idealist mantıkla 1975 yenilgisinin nedenlerini araştırmaya koyuldu ve araştırmanın sonunda tek suçlu "Binemale Barzani" bulundu. Koskoca bir yenilginin nedenini bir ailenin önderliğine bağlayan sosyalist anlayış, devrimci öfkesi had safhada olan bir gerçeğin dönüştürülmesine yetmiyordu. Ve yiğit, fedakar kadrolara sahip Komele kitleler içinde sosyalist örgütlenme yapmanın yollarını bulamıyordu.

Oysa Irak Komünist Partisi destekli, emperyalizmden garantili Saddam yüklendikçe yükleniyordu Kürt ulusuna. Binlerce köy yakılıp yıkılarak boşaltılıyordu. Kendiliğinden silahlanan köylülerden oluşan grupçuklar yeniden dağlarda toplanıyordu. Müdahale etmesi gereken tek örgüt de Komele idi. Yenilginin kaynağı olarak Barzani'lere saldırıp köylülere, emekçilere yaklaşmak mümkündü, ama sosyalizm nasıl anlatılacaktı?

Çünkü milyonlarca Kürdistan'lı için sosyalizm demek, Napalm, Mig uçakları, Sovyet silahları ve onları evsiz, barksız barakan hükümetin bir parçası olan Irak Komünist Partisi demektir.

Bu ideolojik-teorik keşmekeşlik içinde Komele yığınları düşmanla savaşta yalnız bırakmama ilkesi gereği ilk müfrezelerini dağa çıkardı.(7). Fakat kısa bir sürede kitlesel bir katılımı karşılaştı. Böylece ilk dağa çıkış ilkesi objektif olarak iflas etti. Kendi iç dinamikleriyle, kaldırabileceği bir silahlı güç oluşturma kararına karşın, katılım onun iç güçleriyle çözümleyemeyeceği, denetleyemeyeceği bir düzeye çıkmıştı. (Daha bu sorunla karşı karşıya iken genel sekreteri dahil merkez ve merkeze yakın kadroların büyük bir kısmı yakalandı. İdam edildiler, ya da uzun süreli hapis cezalarına çarptırıldılar. (1976)). Artık ok yaydan çıkmıştı. Komele katılan diğer güçlerle beraber bir yarı cephe özelliği gös-

teren Y.N.K.'nı (8) ilan etti. Silahlı mücadele başlatılmıştı ve denetim artık Komele'nin elinden çıkmıştı. 1975'de yenilen programla mücadeleye tekrar başlamak zorunda kalan Komele M-L, kendisini bu programa uyarlamaya başladı. Dış güçleri esas alan bir programla Ortadoğu'da savaşıyorsa, Maocu ithamından sıyrılmak gerekiyordu. Bu nedenle Komele M-L ismini Komeley Rençderani Kürdistan olarak değiştirdi. İkinci olarak da, SSCB'ye sosyal emperyalist demekten vazgeçti. Fakat yine de Kürdistan'daki yığınlar içinde sosyalizm propagandası yapmak oldukça güçlü. Tam bu evrede geleneksel önderlik tüm Kürdistan'lı marksist eğilimlilerin olduğu gibi, Komele'nin de imdadına yetişti. Anti-sosyalist olmaktan vazgeçti, sosyalistliğini ilan etti.

YNK savaş ilanından kısa bir süre sonra geleneksel önderlikle geniş bir değerlendirmeye savaşa tekrar başladığını ilan etti. 15-16 Ağustos 1976'da toplanan genel kongre niteliği taşıyan "Parti Konferansı" partinin reorganizasyonu için bir Geçici Komite (kıyadey muwaqet - qm) oluşturdu. Bu geçici komite, Eylül devrimini ve 1975 yenilgisini değerlendirdi, yenilginin nedenlerini diğer tüm eğilimlerin yaptığı gibi o da bir günah keçisine yükledi. Suçlu; 1975'de kendisine verilen tüm ödünlere karşın Kürdistan'a yardım etmekten kaçınan emperyalist blok ve bu bloğun Ortadoğu'daki jandarması İran Şahı idi. Marksist eğilimlilerin değerlendirmelerinde nasıl "binemale Berzani" Kürdistan'lıları kandırmış idiyse, geleneksel önderliğin değerlendirmesinde de Kürdistan'lıları ve öncüsü KDP'yi emperyalistler kandırmışlardı. Emperyalistlere kanan Kürdistan'lılar da SSCB'yi küstürmüşlerdi (9). SSCB de Kürtlere küstüğü için "faşist" BAAS'la ilişki kurmak zorunda kalmıştı.

Geleneksel önderlik emperyalizmin bu evrede kendisine yardım etmeyeceğinden emin olduktan sonra aynı pragmatist mantık gereği SSCB'ye yaklaşmıştı. Hem de bu evrede SSCB hala resmi olarak Saddam'ı desteklerken ve Irak Komünist Partisi de Saddam'ın iktidar ortağı iken. Geleneksel önderlik SSCB'nin resmi mantığını iyi tanıyordu. Bu anlayışa göre her kötülüğün kaynağı emperyalizme yüklenilip "özeleştir" yapıldığında devrimci bir güç olunabiliyordu. Geleneksel önderlik de 1976'da böyle bir "özeleştir" yapmaktan kaçınmadı.

"Kürt halkımızın devrimci ihtilalci öncüsü olan Kürdistan Demokrat Partisi, halkların düşmanı olan ve Mahabad'ın düşmesinden, Cezayir komposu ile ondan önce Eylül ihtilaline karşı düzenlenen komplolardan birinci derecede sorumlu olan, Kürt halkımıza ulusal baskı yapan (...) İran'daki gerici iktidarların baş destekçisi Amerikan emperyalizmine karşı tüm gücüyle mücadele edecektir. " (10) Böyle başlayan "özeleştir", devam ediyordu: " ... Partimiz, siyasi sosyal ve ekonomik alanlardaki mücadelesini, Marksist-Leninist teorinin ışığı altında yürütecek; kadrolarını ve üyelerini bu teori ile eğitip donatacaktır " (11). Böylece de hala esas gücünü Barzani kurumundan alan parti, bir kaç günde sosyalist-

leşecekti. Ama bunun gerçek nedeni yine "özeleştirî" de açıklanıyordu. "Dış politikada ise; bu sosyalizm emperyalizme ve gericiliğe karşı savaşmayı sosyalist güçlerle dayanışmayı öngörmektedir." (12). Tüm 188 sayfa bu son cümle için yazılmıştı. Ama böylece de Kürdistan'daki marksist eğilimliler rahatça sosyalizmden bahsedebileceklerdi. Yasak edilen sosyalizm, bir anda Kürdistan'da "resmî ideoloji" haline geldi. Artık Kürdistan'da Şeyhler, aşiret reisleri dahil, herkes sosyalizmden bahsediyordu. Ama tek sosyalizme izin vardı: Dost güç SSCB'yi dünya devriminin merkezi alan ve onun izin verdiği bir sosyalizm. Bu nedenle de artık geleneksel önderliğin radyosunda Troçkizme ve Maoizme karşı propaganda programları başlatılıyordu. Kabul edilen sosyalizm mantık değişikliğini zorunlu kılmadığından, her iki taraf da bu ilişkiden kazançlı çıkıyorlardı. Nasıl olsa bir gün Ortadoğu'daki güçler dengesi SSCB'nin bir oltasını da Kürdistan'a savurtacaktı ve SSCB Kürdistan'a yaklaştığında GK'den daha iyi bir dost bulamazdı. Ve bu fırsat çabuk geldi. Saddam, cephe ortağı Irak Komünist Partisi ile ilişkilerini bozdu. Yüzlerce üyeyi yakaladı, idam ettirdi. Sağ kalanlar da bir kez daha Kürdistan'a sığındılar. Saddam, kapitalist olmayan yoldan sosyalizme geçeceğine, emperyalist blokla ilişkilerini pekiştirmeyi tercih ediyordu. Ve SSCB Kürdistan'da kendisine yeni dost aramaya başladı. Yaklaşım nedenlerinin benzerliğinden GK, eski Maocu YNK'ye tercih edildi. Bu dostluk esnasında GK, gelecekte bombardımanından bahsetmedi, Irak Komünist Partisi de MOSSAD, CIA ve SAVAK ile olan ilişkilerden. Böyle "köklü" ilkelere kurulan dostluk, günümüze değin hala aynı sıcaklıkla devam ediyor. Bir zamanlar emperyalizmin, bölge devletlerine ve bağımsızlıkçı hareketlere şantaj unsuru olarak kullandığı geleneksel önderlik, bu kez de aynı nedenlerle SSCB'nin şantaj unsuru oluyordu. Bu ilişkiden geleneksel önderlik oldukça kazançlı çıkıyordu. Çünkü sosyalistliği ve sosyalist dostu olması YNK ile mücadelesini engellemiyordu. Artık aydınlara karşı katliam uyguladığında dünya devrimci kamuoyunda yargılanmıyordu. Çünkü dünya devrimci kamuoyu demek, SSCB ve yandaşları demekti. Geleneksel önderlik de tüm Kürdistan'da SSCB ve yandaşlarının en yakın dostuydu. Ve bu dost SSCB düşmanı her güçle savaşabilirdi. Hele bu güç Maocular ise. YNK tüm bölgede Maoculuğu ile tanınırdı ve asla SSCB'ye geleneksel önderliğin kabul ettiği koşullarla dost olamazdı. SSCB ve yandaşı IKP de bu ilişkiden memnundu. Kürdistan'da bağımsızlıkçı tavrıyla tanınan ve geniş bir kitleye hitap eden YNK, geleneksel önderlik vasıtasıyla denetlenebiliyordu. Ve bu ilişkinin sonucunda geleneksel önderlik kendisi hakkındaki gericilik ithamından kurtulduğu gibi, Kürdistan'daki önderlik konusunda başına bela olan YNK'yi de gericileşmeden temizleyebiliyordu. Böylece amacına ulaştı:

— Emperyalizmin kendisine vermeyi reddettiği yardımı günümüzde SSCB kendisine sunuyor ve görüldüğü kadarıyla şimdilik bu yardım ihtiyaçlarına yetiyor.

— Baş rakibi YNK'yi gönülmce vuruyor ve hiç kimse tarafından gericilikle itham edilmiyor. Çünkü Ortadoğu'da SBKP vergisi olan komünistlik-ilericilik payesi şu anda GK'nin içinde yer aldığı cepheye ait. (Irak Kürdistan'ında IKP, KDP ve HSK'nin oluşturduğu cephe —CUD.) Artık geleneksel önderlik aydınlarla savaşını CUD adına yapıyor, Doğu Kürdistan'ı CUD adına işgal ediyor. Ve YNK kendini savunduğunda CUD'un içinde IKP de yer aldığı için, devrimci kamuoyunda YNK tecrit ediliyor.Çünkü yılların komünisti YNK, CUD'a saldırırken komünist kesmiş oluyor.

— Dünya devrimci hareketinde hakim olan resmi sosyalizmde ilerici, devrimci olabilmenin tek koşulu, emperyalistme karşı takınılan tavidir. Bu tavır nereden kaynaklanır, neden emperyalist olunur, tüm anti-emperyalistler çağımızda ilericimidirler gibi sorular resmi sosyalizm gereği sorulmaz. Bu nedenle gerici Xumeyni emperyalistlere karşı olduğunda nasıl bütün katliamları mazur görülüyorsa, KDP de anti-emperyalistim dediğinde ilerici kampın en gözde unsurlarından bir haline geliyor. Oysa KDP emperyalist bloktan kendisine gerekli yardımı alamadığı için günümüzde emperyalizmle ilişki içinde değildir. SSCB emperyalist bloktan daha fazla yardım ettiğinden, KDP anti-emperyalisttir. Yarın emperyalist blok daha fazla yardım verdiğinde, KDP eski dostlarıyla tekrar ilişki kurmaktan kaçınmayacaktır.

Tüm bunlara rağmen SSCB de IKP de bu ilişkiden memnunlar, çünkü:

— Tecrübe ile sabittir; geleneksel önderlik kendisine istediği yardım yapıldığında her denileni yapacak kadar iyi bir dosttur.

— KDP profesyonel savaşçılardan oluşmuştur. Ve bu büyük güç, istenilen her alanda herkese karşı bir şantaj unsuru olarak kullanılabilir.

— Faydacıdır, çıkarları çakıştığı anda eski defterleri açmaz, hesap sormadan her türlü ilişkiyi mübah görür.

— YNK'nin aksine kendi içinde tartışmalara izin vermez, oysa YNK içinde marksist eğilimli Komele'nin da aktif katılımıyla Kürdistan devrimiyle ilgili yoğun tartışmalar yapılmaktadır. Ve bu tartışmalar resmi sosyalizm açısından "tehlikeli" sonuçlara varabilecek durumdadır.

— KDP, tüm Kürdistan'da etkinliği olan bir örgüttür. Diğer parçaların denetiminde kullanılabilir.

Bu karlı ilişki, Şah monarşisinin yıkılmasından sonra daha da pekişti. Anti-emperyalist Xumeyni ile ilişkilerin sürdürülmesini iki taraf da istiyordu. KDP'nin bu ilişkisi de meşrulaşıyordu. Binlerce peşmergesi ve aileleri ile İran'da oturan KDP, hem İran hükümetinin tüm taleplerini yerine getiriyor, hem de bu işi yaptığında "anti-emperyalist" "devrimci" bir görev yerine getiriyordu. Çünkü KDP'nin Xumeyni'ye yaptığı hizmetlerin benzerini yılların komünist partisi TUDEH de yapıyordu. KDP Xumeyni ile maddi nedenlerle ilişki kurmak zorundaydı, dostu SSCB de Xumeyni'ye mecburdu. Çünkü Xumeyni'nin bu tavrı emperya-

lizmin aleyhine Ortadığı'nda dengeyi bozuyordu. Emperyalizmin önemli karakollarından biri olan İran'ın emperyalist sistemden kopuk her tavrı, bölgede SSCB'yi güçlendiriyordu. İran konusunda SSCB'nin uzun vadeli bir hesabı yoktur. İran'ın günümüzdeki konumunun devamını istemektedir. Günümüzdeki iktidar yönetemez hale geldiğinde, denge SSCB aleyhine bozulacaktır. Bu nedenle SSCB her yönetime baş vurarak Xumeyni'nin yaşatılmasını istemektedir. Xumeyni'nin anti-komünist olması, TUDEH yöneticilerini katletmesi, Kürdistan'ı işgal etmesi, İran'ı 1500 yıl geriye götürmek istemesi, pek önemli değil, Xumeyni'nin anti-emperyalist olması yeter. Bu koşullarda TUDEH'in muhbirlik görevini üstlendiği koşullarda KDP Kürdistan'ı seve seve işgal ediyordu. Çünkü Kürdistan var olan dengenin bozulmasında büyük bir fonksiyona sahip. Kürdistan'dan SSCB'nin güçlendirmeye çalıştığı Xumeyni'ye darbeler vuruluyor. TUDEH veya Irak Komünist Partisinin —hiç bir zaman ve hiç bir yerde olmadığı gibi— askeri olarak Kürdistan'daki peşmerge direnişini tek başlarına kırmaları mümkün değildir. Bu nedenle devreye yeni bir güç sokulmalıydı. KDP, bu yeni görevi üstlendi. Sadece Güney Kürdistan'da değil, Doğu Kürdistan'da da SSCB'nin çıkarlarını tehlikeye sokabilecek güçlere "sosyalistlik" ve "sosyalizmin çıkarları" gereği saldırdı. Bu ilişkiden de iki taraf kazançlı çıkmıştı.

— KDP, SSCB'den elde ettiği maddi kaynaklara Xumeyni'den aldıklarını da ilave ediyordu.

— İran'daki konumunu meşrulaştırıyordu.

— Tüm Kürdistan'ın tek hakimi olmasının önünde engel olan yeni örgütlere karşı savaşıyordu. Ve bunu "meşru bir zeminde" yaparak Kürdistan'ı pazarlayan tek güç olma özelliğini güçlendiriyordu.

SSCB ise;

— Kürdistan'lı bağımsızlıkçı örgütlere ellerindeki programla hareket ettiklerinde eğer SSCB'nin çıkarlarına aykırı hareket ederlerse başlarına ne geleceği gösteriliyordu.

— Xumeyni'ye her yönetime baş vurularak yardım ediliyor, ve dünya devrimci hareketinde meşruluk sürdürülüyordu.

KUZAY-BATI KÜRDİSTAN

Geleneksel önderliğin hakimiyetini en rahat kurduğu parça, K-B Kürdistan'dı. 1976'dan önce YNK K-B Kürdistan'a ilk kez yaklaştı. Ve o güne değin liderlerinin katledilmesi ile ilgili kinlerini açığa vuramayan Doktor Şıvan'ın partisinin reorganizasyonunda aktif rol oynadı. Henüz geleneksel önderlik kendini ilan etmediğinden bu örgüt rahat koşullarda DDKD adıyla kendini legalleştirdi. Ve yukarıdan aşağıya "sosyalistleşti". YNK'nin DDKD'ye yardımından hemen sonra Geçici Komite de Sait Elçi'nin KDP'sinin reorganizasyonunu üstlendi. Bu parti, eski pö-

revlerini devam ettiriyor, GK'nın Türkiye'deki temsilciliğini yapıyordu. KDP-T'nin tekrar yayına başlayan yayın organı XEBAT gözden geçirildiğinde, bu örgütün hangi görevi üstlendiği hemen görülür. Tek değişiklik olmuştur. Eski XEBAT'ta sosyalizmden bahsedilmezdi, bu kez GK'nın sosyalistleşmesi oranında XEBAT'ta sosyalizmden bahsedilmekte-dir. Örgütlenme anlayışında, çalışma tarzında, devrim anlayışında en ufak bir değişiklik yapmadan KDP-T de yukarıdan aşağıya sosyalistleşmiştir. Sosyalistleşmeleri GK'nın özeleştirici metinlerinin ezberlenmesi ve tekrarlanması düzeyindedir.

DDKD'ye müdahale, kendi içinde marksist bir eğilimi barındıran YNK tarafından yapıldığından, DDKD daha çabuk "dejenere" olmuştur. (Yukarıdan aşağıya sosyalistleşme hiç bir zaman gerçek anlamda bir sosyalist dönüşümü sağlayamaz. Dünya devriminde bunun binlerce örneğine rastlamak mümkün. K-B Kürdistan'daki bu iki örgütün sosyalistleşme gerekçeleri GK'nın sosyalistleşme gerekçesidir, sadece SSCB'den yardım amaçlanmaktadır. Bu nedenle de bu örgütler kendi içlerinde bir yığın problemle karşılaşmış, eski güç kaynaklarından uzaklaşmışlardır.)

GK'nın şubesi görevini üstlenen KDP-T'de uzun müddet büyük bir sorun çıkmamıştır. Ama DDKD reorganizasyonu evresinde sosyalist dünyadaki kamplaşmalar doğrultusunda ikiye bölünmüştür. KAWA bu evrede ortaya çıkmış, ÇKP yanlısı tavır takınmıştır.

Bu evrede büyük kentlerde Türk solu içinde sosyalistleşen ama 1975 yenilgisine kadar Kürdistan'daki hakim örgüt anlayışı dışında örgüt önerisi sahibi olmayan aydınlar, bağımsız örgütlenmeler içine girmişlerdir. Daha sonra Özgürlük Yolu etrafında birleşecek olan SBKP yanlısı eğilim, GK'nın özeleştirisi öncesinde Kürdistan'la ilgili bir öneri sahibi olmamıştır. TIP içinde örgütlenmiş, her zaman yaptığı gibi Kürdistan'da şartların olgunlaşması beklenmiştir. GK'nın sosyalizm icazesinden sonra Özgürlük Yolu Kürdistan'la ilgili öneri sahibi olmuştur.

SBKP—ÇKP kamplaşmasında bağımsız tavır takınan, reorganizasyonlar içinde yer almayı reddeden diğer marksist eğilimli aydınlar, Rızgari der-gisi etrafında toplandılar. Kürdistan'da bağımsız sosyalist hareketin örgütlenmesi programlaştırıldı. Milliyetçiliğin hakimiyetine, sosyalizm konusunda kitlelerdeki şartlanmaya karşı —sosyalizm deyince SSCB'nin anlaşıldığı 1975 Kürdistanında, sosyalist olabilmenin güçlüğü göz-önüne alınırsa— Rızgari bağımsız bir sosyalist hareketin Kürdistan'da örgütlenmesine karar veren ilk gruptur.

Daha sonra Kürdistan'da sosyalist olmak devrimcilikle özdeşleştirildiğinde, şimdiki adıyla PKK ortaya çıktı. Bu hareketin ideoloji, teori diye bir sorunu olmamıştır. Kürdistan'da var olan ama 1945 sonrası baş vurulmayan bir potansiyelden yararlanılmıştır: Genellikle milliyetçi temalarla yola çıkılmış, Kürdistan'da TC'ye karşı kullanılacak silahın yaratacağı koşullardan yararlanılmıştır. Sömürgeci devletin karşı-devrim-

ci zoruna karşı kitlelerde oluşan devrimci zor potansiyeli kullanılmıştır. Bu zor kullanımında herhangi bir sınır gözetilmemiş, herhangi bir devrimci müeyyideye kulak asılmamıştır. Fakat yine de bu hareket bu iki temayı iyi işleyerek kısa sürede büyük bir güç olmuş, diğer yoğunlukları da bu anlamda kendi sorunsal içine çekebilmiştir.

Birincisi milliyetçilik dedik. O evrede tüm diğer grupların —KDP'ler dahil— kolay kolay cesaret edemeyecekleri milliyetçi sloganlarla hareket edilmiştir. Türk soluna karşı bile bu milliyetçi slogan gereği kitleler içinde düşmanlık körüklenmiştir.

İkincisi; kitlelerde var olan devrimci zor potansiyeli kullanılmıştır. 40 yılı aşkın bir süreden beri K-B Kürdistan'daki örgütler silahlı mücadele kavramını bile rafa kaldırmışlardı. Çünkü geleneksel önderliğin talimatlarına uygun hareket ediliyordu ve geleneksel önderlik de K-B Kürdistan'da silahlı bir mücadeleyi henüz erken görüyordu. Bu bağlamda baskı altına alınan bu potansiyeli PKK fazlasıyla kullanmıştır. Sık sık deşindikleri "yıllardır susturulan silahları Kürdistan'da ilk biz kullandık" sözleri, gerçekten de doğrudur. Bu anlamda bir boşluk yaşıyordu Kürdistan'da ve PKK bu boşluğu kendince doldurdu. Silahı kullandılar ve "gelişttiler". Nasıl kullandılar, silahı kullanırken Kürdistan'daki gerici ilişkilerden de yararlandılar mı, bu silahı kimlere karşı kullandılar, bu sorular başka bir yazının konusu. Fakat PKK bir gerçeği ortaya çıkardı. Devrimci potansiyelin baskı altına alınmış, örgütlenmemiş yanları uzun süre kendi başına bırakıldığında, diğer örgütsel yapıları bile kendi peşinden sürükleyebilecek düzeylere ulaşabiliyor ve bir sürece yanlış veya doğru kendi damgasını vuruyor.

Aynı yıllarda kitle örgütleri durumunda olan her iki KDP'de de ilginç gelişmeler oluyordu. Sosyalistliğini ilan etmesinin hemen ertesinde SBKP-ÇKP tercihi konusunda bölünme geçiren Doktor Şivan'ın KDP' sinde SBKP yanlıları hakimiyeti ele geçirdiler. Sosyalistleşmelerinin nedeni SSCB'den yardım almakta, ve dolayısıyla o eğilim kazanacaktı. Doktor Şivan'ın —Kurd u Kürdistan— konusunda örgütlenmiş tabanı olduğu gibi yeni "sosyalist" örgüte kanallize edildi. Fakat diğer sosyalist eğilimli örgütlerle mücadelede boy gösterecek aydın transferine girilmedi. İlginç bir durum ortaya çıktı. Dr.' Şivan'ın partisi kısa sürede iki örgüt özelliği kazandı. Örgüt yönetiminde söz sahibi ve SBKP yanlı olmaya çalışan aydınlar bir yanda dururken, gerçek taban da herhangi bir deşişikliğe uğramadan yeni yöneticilerinin kendilerinden istediğini vermeye çalıştı. Böylece de daha önceden sahip olduğu katılımculuğunu da yitirdi. merkezdeki aydınlar resmi sosyalizm gereği işçi sınıfının öz örgütünden, proleterya diktatörlüğünden bahsederken, köylüler, mellarlar, yurtsever ağalardan oluşan esas taban yeni duydukları bu partinin içine kendilerini nasıl sığdıracakları düşüncesine daldılar. Önce işçi mi olmak lazımdı? Nasıl işçi olunacaktı? Henüz ortalıkta görülmeyen ama

örgütleneceklerinden bahsedilen işçiler peydahlandığında, kendileri örgütten atılacaklar mıydı? Peki bu bahsedilen işçi diktatörlüğü geldiğinde kendi durumları ne olacaktı? O sahip oldukları tek inekleri de ellerinden mi gidecekti? vb. bu sorularına cevap bulamadan sosyalistliği ilan edilen DDKD'nin tabanı şaşırıp kalmıştı. Tipik köylü sabırlıya beklemeyi tercih etmişti. 1980 yenilgisinden sonra bu örgütün ikili karakteri daha iyi ortaya çıktı. Aydınlar ülke dışında işçi sınıfı partisini kurmak için birbirlerini yerken, sabırla bekleyen Dr. Şivan'ın eski tabanı aydınların baskısından da kurtulmuş olarak devrimci mücadelelerine devam ediyor.

Sait Elçi'nin KDP'si de sosyalistleştikçe aynı problemlerle karşılaştı. Fakat biraz daha geç ve temkinli sosyalistleştiklerinden, kendini Dr. Şivan'ın partisine oranla daha fazla koruyabildi. 1975 sonrasında K-B Kürdistan'da KDP'lerin kontrolünden çıkmış bir devrimci güç ortaya çıkmıştı. Özellikle gençliği artık Kürt ve Kürdistan sloganlarıyla Güney Kürdistan'daki önderliğin çıkarları için bir örgüt içine hapsedmek mümkün olamıyordu. Bu nedenle KDP-T de bu yeni devrimci potansiyele hitap edebilmek için aydın transferine başladı. Esas örgüt ile transfer edilen aydınlar arasında mücadele 1977 sonlarında örgütü parçalayacak düzeye geldi. Geleneksel yöntemleri ile çalışmayı tercih eden kesim, kendi köşesine çekilip eski yapısını korumaya çalıştı. Kürdistan'daki yeni gelişmelere ayak uyduran kesim ise, KUK ismiyle eski geleneğine aykırı olarak kendini ilan etti. Yarı legalleşti. Bundan sonra DDKD'nin başına gelenler üç aşağı beş yukarı KUK'un da başına geldi. 1980 sonrası KUK'lu aydınlar da yine dışarda komünist örgütü nasıl kuralım, SSCB'ye ne kadar bağlı olalım tartışmaları içine girdiler. Gerçek KUK tabanı ise eski sabırlı örgütüne bağlı bir biçimde Kürdistan'ın kurtuluşunu bekliyor, kendine verilen her görevi yerine getirmeye çalışıyor.

SURİYE KÜRDİSTANI

Birinci paylaşım savaşından sonra Fransızların denetimine bırakılmıştır. K-B Kürdistan'da süren ulusal direnmelerden sağ kalan unsurların da sığındıkları parçadır. Bu nedenle politize olmuş kesim nüfus oranına göre oldukça fazladır. Fakat tek başına bir merkez olabilecek durumda değildir. Kendi arasında toprak bütünlüğü yoktur. K-B Kürdistan'ın üç ayrı cebi gibi Suriye'nin içine uzanır. Genelde K-B Kürdistan'a bağlıdır. 1946'da Fransızlar burayı boşalttıktan sonra aralıklarla nispi demokrasi görülmüştür. K-B Kürdistan'dan buraya geçen kadroların büyük çabaları ile 1957'de KDP-S kurulmuştur. Ve parti kısa sürede halk içinde önemli bir etkinlik kazanmıştır. 21 Şubat 1958'de Suriye ile Mısır Nasır'ın önderliğinde birleşmiştir. Üç yıl süren bu birleşme evresinde Suriye'deki tüm muhalif gruplara, bu arada KDP'ye de, yoğun baskılar uygulanmıştır.

Güney Kürdistan'da silahlı mücadele başladıktan sonra KDP-S de kendisini Güney Kürdistan'a tabi kıldı. Bir süre sonra da Güney Kürdistan'daki KDP içindeki ayrılıklar buraya yansıdı ve KDP-S bölündü. Daha sonra da bir çok bölünmeler geçirdi.

1970 sonrası iktidara gelen Suriye BAAS'ının SSCB ile olan dostluğu ve bu dostluktan kaynaklanan "demokratik" koşullarda sayıları artan partiler çalışmalarına devam ediyorlar. Kitlesele olma özelliklerini yitirmiş olan bu örgütler, var olan hükümetten özerklik talep etmeye kadar gelmişlerdir. Hemen hemen hepsi SSCB yanlısıdır ve SSCB'nin dostu olan BAAS iktidarının Suriye'deki hakimiyetini sarsacak her tavırdan kaçınmaktadırlar. Oysa Kürtlerin vatandaşlık haklarına bile sahip olmadıkları tek parçadır ve daha önceki dönemde Kürtlere karşı uygulanan Arap Kemerı yasası hala yerli yerinde durmaktadır.

DOĞU KÜRDİSTAN

Şah İran'ı terkettiğinde İran'da bir iktidar boşluğu görüldü. Bu evrede Doğu Kürdistan da "özgürleşmişti". Xumeyni İran'ın genelinde hakimiyetini kuduğunda, Kürdistan'da büyük bir halk direnişisi ile karşılaştı. Halkın Fedailerinin, ünlü TUDEH'in ülkesinde herhangi bir muhalefete karşılaşmadan iktidar olan Xumeyni, Kürdistan'da hakim olamıyordu. Halk, örgütlü, silahlı bir biçimde Xumeyni'ye direniyordu. Oysa o evrede Doğu Kürdistan'da Xumeyni'ye direnecek bir örgüt yoktu. KDP'nin sadece ismi vardı, Merkez Komite üyeleri bile henüz ülke dışındaydı. YNK ile ilişkiler içinde olan, fakat henüz bir siyasi yoğunluk özelliği göstermekten uzak küçük marksist eğilimli bir grup vardı. Bunlar da Şah'a karşı Kürdistan'daki o büyük direnişileri örgütleyecek güçten yoksundular. Ama Şah'a karşı direnen kitleler, bu kez Xumeyni'ye karşı direniyorlardı. Ve Doğu Kürdistan'da diğer parçalardan farklı olarak bir halk ayaklanması yaşanıyor. Doğu Kürdistan'da bu devrimci muhalefeti kucaklayacak örgütlerin bulunmadığı evrede, kitleler Güney Kürdistan'daki örgütleri ve önderlerini tercih ettiler. Bölgemizdeki marksist eğilimlilerin hala değerlendiremedikleri Kürdistan'ın özgünlüğü, bir kez daha gözler önüne serilmişti. Doğu Kürdistan'da kitleler Şah'a karşı "Biji heze Sorani/Mam Celal Talabani" sloganıyla direniyorlardı. Böylece de bir gerçeği açığa vuruyordu, Kürdistan devrimci muhalefeti.

Kürdistan'ın bir parçasında özgürlük ateşi yandığı müddetçe, bu ateş hala diğer parçaları da canlı tutmaya, örgütlemeye yetiyordu. Doğu Kürdistan'da direnen Kürt halkını bugünkü KDP ve Komeley Zaxmetkeşan örgütlememişti. Bu direnişisi Güney Kürdistan'daki devrimci mücadele örgütlemişti. Ayaklanan devrimci muhalefet, kendi parçasına ait örgüt lider bulamadığında, Güney Kürdistan'daki örgütler adına ve onların liderlerinin posterleriyle ayaklanmıştı. Kürdistan'ın Doğu'daki parçası da zorla bağlı kılınmaya çalışıldığı İran bütününe değil, yapay sınırlarla

ayrıldığı Kürdistan'ın diğer parçalarına tabi olduğunu gösteriyordu. 60 yıllık yapay sınırlara karşın Kürdistan ve Kürt ulusu hala bir bütün olma özelliğini koruyordu.

1979'lu yıllara gelindiğinde varlıklarından bile söz edilemeyecek olan KDP-İ ve Komele da yine Güney Kürdistan'lı örgütlerin yardımlarıyla bugünkü konumlarına ulaştılar. Kendi başlarına Doğu Kürdistan'daki devrimci muhalefeti kucaklamaya bugün bile güçleri yetmemektedir.

Kürdistan'da Xumeyni'ye karşı görülen ilk silahlı direnişlerde de yine Güney Kürdistan'lı peşmergeler savaştılar. Ve bu direnişlerde bu örgütler önderlik ettiler. Bu rahat koşullarda bugünkü örgütler kendilerini ilan ederek, savaştan devrimci muhalefeti kendi aralarında paylaştılar. Bu örgütlenme evresinde KDP'nin tarihi bir avantajı vardı. Daha önceden hazırlanmış Kürdistan'da da hala yürürlükte olan bir programa sahipti. KDP ismi Kürdistan'da kurumlaşmıştı. Herşey, hazır bir biçimde sunuluyordu, Avrupa'dan dönen örgüt liderlerine. Onlara düşen var olan bu kuruma biraz da kendilerini katarak silahlı, örgütlü halka yaklaşmaktı.

Marksist eğilimli konumu ise oldukça dezavantajlıydı. Güney Kürdistan'daki Komele'dan her türlü yardımı görmesine rağmen, Güney Kürdistan'lı Komele'nin rahatlığından uzaktı. Doğu Kürdistan'daki Kumele, marksist eğilimli olduğunu iddia etmesine rağmen İran'lı diğer gruplar gibi teorik açıdan tam bir sefalet içindeydi. Şah döneminde bilinen Marksist klasikler bile okunamamıştı. Ve tam bu evrede kendisine denetleyemeyeceği silahlı devrimci bir muhalefet sunulmuştu. Umut, Güney Kürdistan'da yetişmiş Şah döneminde de kararlı bir biçimde direnmiş bir avuç aydına bağlanmıştı. Örgütlenme sürecinde halk yığınları önce köy birliklerinde, daha sonra da Komeley Şoresşeri Zaxmetkeşani Kurdistan—İran adı altında toparlanmaya başlandı. Fakat daha sonra açıkça görüldüğü gibi, o süreçteki önderlik arasında bile ne İran devriminin geleceği, ne Kürdistan'daki devrimci muhalefetin kendisini dayatan özgünlüğü ve ne de niye bu ismin seçildiği konusunda bir ideolojik birlik yoktu. Komele bu durumdayken Kürdistan devrimi konusunda duyarlı, tecrübeli olan önder kadrolarından önemli bir kesimini savaş içinde kaybetti. Fuad Sultani'nin katledilmesi, Komele'ya kuruluş evresinde büyük bir darbe vurdu. Nesnel koşulları en iyi biçimde değerlendirebilecek durumda olan liderlerin katledilmesinden sonra Komele tam bir kafa karışıklığı içine girdi. Geleneksel önderliğin milliyetçiliğine olan tepkisini nasıl göstereceğini bilemeden tam bir keşmekeşlik içinde varlığını sürdürmektedir. Hala da ne İran devriminin geleceği, ne de varlık koşulu olan Kürdistan devrimini İran devriminin neresine yerleştireceği konusunda bir ideolojik netliğe ulaşamamıştır.

1969 evresi Türkiye'de Kürdistan'lı marksist eğilimlilerin büyük kentlerde yaşadıkları sancuları, Komele 1980'de ayaklanmış silahlı bir halkın öncüsü iken çekiyor. Kürtler marksist olabilirler mi, olamazlar mı? Kür-

distan devrimi mutlaka egemen ulus devrimine mi tabi kılınmalı? İsmi bile Kürdistanî olan Komele İrani bir örgüt mü olmalı, Kürdistanî bir örgüt mü? Maoist iddialardan nasıl kurtulmalı? Bu temel sorulara cevap veremeyen Komele, kurumlaşmış, yerli yerine oturmuş KDP'ye karşı Kürdistan'daki silahlı yığınlara önderlik etmeye çalışıyor. Ve uzun müddet esas gücünü Güney Kürdistan'daki Komele'dan almaya devam etti, hala da ediyor. 1981 başında İrani olma kararı aldığı halde, ismini ancak 1983'ün sonlarında değiştirebildi. (İran Komünist Partisi) Tüm marksist iddialarına rağmen Güney Kürdistan'daki aydınların akibetinden kurtulamadılar. İsmi değiştirilmesine rağmen Kürdistan'daki diğer örgütlerin içine düştüğü tüm zaafı göstermeye devam etmektedir. KDP ile benzer ilişkileri uzun müddet eleştirmesine rağmen kurmak zorunda kalmış, marksist olduğunu iddia ettiği programa da otonomi kavramını yerleştirmiştir.

Komele'nin yerli yerine oturması Doğu Kürdistan'da KDP'nin karşısında marksist eğilimli güçlü bir aksiyon haline gelebilmesi doğrultusunda egemen ulus solundan da herhangi bir yardım görememiştir. Hakim ulus solları da ideolojik keşmekeşlik konusunda Komele'dan pek farklı değiller. Xumeyni istediği müddetçe İran solundaki genel eğilim Xumeyni'nin desteklenmesi doğrultusunda idi. Xumeyni'ye karşı savaşmaktan yana olanlar ise İran'da savaşabilecek örgütlenmeye sahip değillerdi. Hemen hemen hepsi Kürdistan'da KDP-İ'nin himayesi altında bulunmaktadırlar. Fakat üstlendikleri bu alanın özgünlüğünü değerlendirmekten oldukça uzaktırlar. Burjuva milliyetçi bir örgütün himayesinde sığındıkları Kürdistan'da kitlelerin devrimci taleplerini o alan gerçeğinden hareketle dönüştürmeyi amaçlayacaklarına, bu başını alıp giden devrimci muhalefeti İran devrimine tabi kılabilmenin yollarını araştırıyorlar. Ve İran'lı marksistler Doğu Kürdistan'daki devrimci muhalefeti Xumeyni'nin onbinlercesini 1500 yıl öncesinin sloganlarıyla ölüme gönderdiği bir halkın sosyalist devrimi sonrasına tabi kılmaya çalışıyorlar. İran ve Kürdistan'lı marksistlerin Kürdistan gerçeğini değerlendirme-dönüştürme konusundaki bu kafa karışıklıkları ve ikirciklilikleri, KDP-İ'yi her gün biraz daha güçlendirmekte ve Doğu Kürdistan'ın tek meşru temsilcisi haline getirmektedir.

İKİ PARÇASINDA ÖZGÜRLÜK SAVAŞI VERİLEN 1983 KÜRDİSTANI

Şah monarşisinin beklenmeyen yıkımı, Kürdistan'da kolay kolay elde edilemeyecek bir tarihi fırsat yarattı. İran genelinde bir iktidar boşluğu vardı, ve tüm Kürdistan ayaklanmıştı. Xumeyni'nin İran'da hakimiyetini kurduğu evrede Kürdistan İran'daki devrimci muhalefeti oldukça geride bırakmıştı. Bu bağlamda kendi kaderi konusunda tek başına karar verilebilecek süreçteydi. Özel taktiklere, işbirliklerine gerek duyulmayacak

bir süreç yaşıyordu Doğu Kürdistan'da. Ama Kürdistan'ın nesnel koşullarını değerlendirecek, kitlelerin taleplerine yön verebilecek, bu taleplerin gelişim eğilimini tesbit edecek kararlı, atılğan bir örgütlenmeden yoksundu Kürdistan. Bu nedenle bu tarihi fırsat değerlendirilemedi. SBKP yanlısı KDP, önderlik ettiği kitlelerin eğilimi doğrultusunda savaşımayı, uluslararası hesaplar doğrultusunda hareket etti. Kitlelerin taleplerini o süreçte ufukta bile görülmeyen İran'da oluşacak demokratik bir hükümetin işbaşına gelme sürecine erteledi. Oysa o evrede Şah yanlısı gruplar dışında İran genelinde burjuva anlamda bile Xumeyni'ye alternatif bir örgütlenme yoktu. Xumeyni ise Kürtlerle otonomi ile ilgili uzlaşacağına dünyayı "kafir Kürtlerden" temizlemeye hazırlanıyordu. Tüm bunlara karşın KDP Kürdistan gerçekliğinin dayattığı bağımsızlık şiarını hayata geçireceğine, ayaklanan Kürdistan halkını Güney Kürdistan'da yirmi yıldır devam eden savaş sürecine sokmayı tercih etti. Böylece dostlarının çıkarlarına uygun, onların izni olmadan Ortadoğu'daki dengeyi bozacak herhangi bir girişimde bulunmayacağını kanıtlıyordu. Ve bunun gerekçesi eskiden de sık sık tekrarlanan sözlerle izah edildi. Eğer Doğu Kürdistan'da bağımsızlık ilan edilseydi, dört devlet birden karşıya alınacak, Kürdistan'da toplu katliamlar yaşanacaktı, dendi ve Kürdistanlılar bir kez daha bir tek devletle gerçekleştiremeyecek bir hayal uğruna yavaş yavaş katliolacakları bir savaşa sürüldüler. Ve Dr.Kasımlo'nun üç yıl önce söylediklerini K-B Kürdistan'daki dost gücü PSKT açıkladı. Kürdistan'daki devrim Kürdistan'ın iç dinamikleriyle yapılamazdı, tüm umut dış dünyaya ve onların onayına bağlanmalıydı. Daha önceki örgütlerin böyle açık söylemeye cesaret edemediklerini, PSKT 1983'de şöyle açmıyor:

"Irak -İran'ı da biz ekleyelim,B.K.- Kürdistan'ında bağımsız devlet kurma fırsatı ne zaman ve nasıl ortaya çıkmış? Bu baylar bu işi çocuk oyuncağı mı sanıyorlar? Evet, Kürt halkı oldukça yiğit bir savaş yürüttü, Irak Kürdistanının neredeyse tümünü denetimi altına aldı, ama bu yeter mi? Uluslararası koşullar bağımsızlık ilanına elverişli miydi? Diyelim ki bağımsızlık ilan ettiniz ve bir de hükümet kurdunuz. Bu son derece kolaydı elbet. Ama sizi kim tanyacak? Daha Kürt sorununu Birleşmiş Milletlere götürecek bir allahın kulu bile yok. Diyelim ki dünyanın sizi tanımamasına boş verdiniz, peki bu 'bağımsız devlet' dış dünya ile hiç ilişki kurmayacak mı? Yolunuz nereden geçecek? Çevreniz düşmanla çevrili. İran Irak ve Türkiye. Ne kara ne de deniz yoluyla dışarıyla hiç bir bağlantınız yok. Ne gemileriniz işleyebilir, ne trenleriniz, hatta ne de uçaklarınız. Pasaport verdiğiniz kişi, hangi yoldan dışarı gidip gelecek? Açık-tır ki, bu devletlerden biri sizi tanımadıkça, Irak Kürdistan'ında bağımsız bir devlet kuramazsınız ." (13)

Ülkesinin devrimini; sömürgeci dediği devletlerden birinin ikna edilip onayının alınmasına, uluslararası koşulların yaratacağı bir fırsata ertele-

yen yazar, tüm umudunu dış güçlere bağlayan emperyalizmin ajanı "hain" Barzani veya herhangi bir burjuva milliyetçisi değil, yazar kendisine sosyalist diyen SBKP yanlısı bir partinin Genel Sekreteri. Bu nedenle daha cüretkar. KDP'nin 1976'daki özeleştirisinde "savaş uluslararası bir savaş haline geldiğinde devrim, devrimi yapanların denetiminden çıkar" demesinden 7 yıl sonra sosyalist yazar burjuva milliyetçilerinin söyleyemediği gerçeği en açık biçimde ifade ediyor. Ve Kürdistan konusunda resmi sosyalizmin sosyalistleri, burjuva milliyetçileri ve geleneksel önderliğin görüş birliğinde olduğunu itiraf ediyor. Eldeki programlarla Kürdistan devriminin ancak ve ancak iki süper gücün kendi aralarındaki bir çatışması sonucu yaratılacak şartlara bağlı olduğunu söylüyor. Yazar tüm bunları Leninistlik adına söylüyor. Oysa takipçisi olduğunu iddia ettiği Lenin, Ekim'e karar verdiğinde yazarn Kürdistan devrimiyle ilgili öne sürdüğü hiç bir önkoşula sahip değildi. Dünyadaki hiç bir ülke, Ekim'e sonrası ilan edilen proleterya diktatörlüğünü kabule yanaşmayacak kadar Ekim'e düşmandı. Oysa yazarın delilik olarak nitelendirdiği PKK'lı yoldaşların talebi, çağımızda her demokratın sahip çıkacağı bir demokratik taleptir. Lenin'in de komşuları ile çelişmeleri vardı. Hem de Kürdistan'da kurulacak burjuva bağımsız bir devletin TC ile olan çelişmelerinden daha keskin çelişmelerdi bunlar. Lenin'in de çok küçük bir partisi vardı, pasaportu da uzun süre kabul görmedi. Ama Lenin de tıpkı sayın Kemal Burkay'ın PKK'ya yakıştırmaları ile Rusya'da "bir dağın tepesinde ve gizliden öyle bir devlet" kurdu ki, "tüm dünya şaşakaldı".

Dağlarda onbinlerce peşmergesi bulunan Ortadoğu'nun devrim merkezi haline gelen Kürdistan'ın devrim erteleyen programlarının toplu izahı yukarıda veriliyor. Kürdistan'daki en ufak bir kıpırdanmayı uluslararası bir savaş haline getirme eğiliminde olan büyük güçlerden SSCB'nin Kürdistan'da resmi sözcülüğünü üstlenen bir önderin bunları itiraf etmesi iyi. Ama, yine bir konu açık bırakılıyor. Otonominin de Kürdistan'da dört sömürgeci devleti ve süper güçleri rahatsız ettiğini 1975 yılının başlarında en açık haliyle gördük. Burjuva demokratik bir talebi delilik olarak niteleyen sosyalist yazar, hayali bir hükümetten, hayali bir otonomi elde etmek için Kürdistan'da binleri katlettiren KDP-İ'li dostlarına neden hiç bir şey diyemediğini de yazmalıydı ve devam etmeliydi, kardeş partisi TUDEH Xumeyni ile beraberken kendisinin neden KDP-İ ile sıcak ilişkiler sürdürdüğünü açıklayarak. Yazar bir ülkedeki devrimin şartları konusunda Lenin'i "dağların tepesinde kimseye sormadan" birşeyler yapan bir lider olarak itham etmesindeki açık yüreklilik ve cüretle görüşlerini şöyle açıklamalıydı:

Uluslararası dengede iki büyük kamptan hiç birinin Kürdistan'daki statüsünün değiştirilmesi konusunda henüz bir programı yok. Her iki sistem de Kürdistan'ın bugünkü statüsünden yararlanıyorlar. Kürdistan'da

sürekli savaş-katliam demek olan otonomi doğrultusundaki savaş, "dost güçlerimizin" yararınadır. Kürtler şimdilik dost güçlerimizin sömürgeci devletlere yaklaşımında şantaj olabilecek düzeyde savaşsınlar. Daha sonra Ortadoğu'nun bugünkü statüsünden rahatsız olduğunda, Kürdistan'a da Afganistan tipi bir devrim ihrac edilir.

Mahabad sonrası Kürdistan devriminde hakim hale getirilen anlayış bugün de tüm canlılığıyla hakimiyetini sürdürüyor. Bu anlayışta dostlar esas alınır, dostların çıkarları gözetilirdi. 1975 yenilgisinde emperyalist dostların çıkarlarının gözetilmesi Kürdistan'da büyük bir katliamla sonuçlanmıştı. Şimdi de yeni dost SSCB'nin bölgedeki çıkarları gözetiliyor. Zaman zaman ilginç durumlar ortaya çıkıyor ama sonuçta SSCB'nin bölgedeki nüfuzu korunuyor-pekiştiriliyor. Bu nedenle SSCB'nin dostu KDP-I, Irak Komünist Partililerin eşliğinde yine SSCB'nin dostu KDP-I'ye saldırıyor, onun Xumeyni'den kurtardığı alanları işgal ediyor. Ama Kürdistan yeni bir dönüm noktasına gelmiş durumda. Teslimiyetin sonu yok. Örneğin, İran dostlarından sadece onların denetiminde olmalarını istemiyor, onlara kendi adına Kürdistan'ın işgalini dayatıyor. Dost TUDEH'in dostluk gösterileri Xumeyni'ye yetmedi, TUDEH içinde geniş tutuklamalara girişti. Sekreterini astı. Ve TUDEH bir zamanlar Xumeyni'ye ihbar ettiği Kürdistan'a sığınmak zorunda kaldı. Bu da yetmedi, Xumeyni şimdi de dostlarından anti-komünist olmalarını istiyor. Şu anda bu şartı sadece KDP-I kabul etmiş durumda. Fakat yine de SSCB'nin onayıyla. Çünkü SSCB ve yandaşı IKP'nin günümüzde tam teslimiyet koşuluyla kendilerine dost edebilecekleri başka güç yok. Kürdistan'da hakim olan teslimiyetçi anlayış, günümüzde taktik, düşmanları oyalama vb. laflarıyla gizlenemeyecek kadar gerici yüzünü ortaya koydu. Kürdistan'daki örgütlerin önünde tek alternatif var. Ya Xumeyni'ye ceşş olma ya da bağımsızlıklarını ilan etme.

Çünkü Güney Kürdistan hala Kürdistan devriminin merkezi olmaya devam ediyor. Doğu Kürdistan'da halka önderlik eden örgütler, sömürgeci devletlerin dayattıkları şartlarda zaten ilişki içindeler. Herhangi bir biçimde koşul yaratacak durumda değiller. K-B Kürdistan'da ise 12 Eylül sonrası teslimiyetin en kötüsü yaşandı. Bugün güç birliği adı altında bir araya gelen belli başlı örgütler (Özgürlük Yolu, KUK, Ala Rızgari, Tekoşin, DDKD) de herhangi yeni bir öneri yapamıyorlar. Bu beşli grubun Kürdistan devrimi ile ilgili önerisini en derli toplu biçimde sayın Kemal Burkay 1983'de yukarıda sunduğumuz görüşleri ile açıkladı. Bu bağlamda bu örgütlerin de Kürdistan gerçeğinden hareketle Kürdistan'ı dönüştürme gibi bir problemleri yok.

Güney Kürdistan'a gelince; üç yılı aşkın bir süredir Kürdistan'ın iki büyük düşmanı Irak ve İran kendi aralarında savaşıyorlar. Kürdistan'ın bu her iki parçasında da silahlı mücadele var. Bu iki parçadaki örgütler güçlerini birleştirip ortak düşmanlarına saldırarak bu tarihi fırsatı değerlen-

dirme şansını kaybettiler. Bunun yerine Doğu Kürdistan'lılar Saddam ile Güney Kürdistan'lılar da Xumeyni ile ilişki kurdular. Bu ilişki de yine her zaman olduğu gibi düşmanlar arasındaki çelişmelerden yararlanma olarak açıklandı. Fakat süreç içinde başka bir gerçek ortaya çıktı. Düşmanlar, Kürdistan'lı örgütler arasında çelişme yaratıp, bu örgütleri kendi çıkarları gereği birbirlerine saldırttılar. Xumeyni, bu konuda da kendisiyle dostluk kuran örgütlere en uç şartları dayattı. Dostu olan örgütlerden hem Irak'ta, hem İran'da kendi denetiminde savaşmalarını istedi. Kendi adına Doğu Kürdistan'ın işgalini önerdi. Xumeyni ile ilişki içinde olan tüm Güney Kürdistan'lı örgütlerin önüne yukarıda bahsettiğimiz alternatif çıkarılmıştı. Bu kez verilen görevi yurtseverlik adına veya başka herhangi bir gerekçe ile gerçekleştirmek oldukça güç idi. İran Şahı ile ilişkilerinin en sıcak döneminde bile geleneksel önderlik böyle bir dayatma ile karşı karşıya bırakılmamıştı. En çok yaptığı, örgüt liderlerini katlederek örgütü karşısına alıp, denetlemektir. Oysa şimdi Xumeyni'nin talepleri doğrultusunda hareket edildiğinde silahlı ayaklanan koskoca bir halk karşıya alınıyordu. Ve bunun izahı da oldukça güç idi. Bir çok örgüt, bu görevi kabul etme sürecinde sarsıntı geçirdi. Ama binlerce peşmerge ve peşmerge ailesiyle birlikte İran'da bulunan ve bu koşullarda Xumeyni'ye —dış yardıma mecbur olan KDP-I bu görevi üstlendi. Pastarların (Xumeyni'nin devrim muhafızları) komutasında 1981'de Doğu Kürdistan'ı işgale başladı. Xumeyni'nin iktidarı aldığı günden beri tüm çabalarına, katliam girişimlerine rağmen giremediği Kürdistan'ın kurtarılmış bölgelerine Pastarlar, Güney Kürdistan'lı peşmergelerin öncülüğünde giriyorlardı. Dünyanın başka bir yerinde olsa devrimci kamuoyunda büyük tepkilere neden olabilecek olan bu olay, tüm dünyada ve Kürdistan'da sessiz bir biçimde kabul gördü. Çünkü Doğu Kürdistan'ı yeniden işgal eden KDP-I'nın bu kez 1968'de İsmail Şerifzadeleri katleden KDP'den "esasta " bir farkı vardı. 1968'de KDP emperyalizmin ajanı İran Şahının dileklerini yerine getiriyordu, 1981'deki KDP SSCB'nin yaşatmak istediği gerici Xumeyni'nin taleplerini yerine getiriyor. Bu kez katliamlara neden olan KDP-I'nın elinde İran'daki Sovyet yanlısı TUDEH ve KDP-I'den daha fazla Sovyetçi olmak için ayrılan 6'ların desteklediğine dair fetva vardı. Dolayısıyla KDP-I, günümüzde dünyada devrimci-demokrat olmanın resmi fetvasını elinde taşıyor ve yaptığı her şey meşru oluyordu. Ayrıca Doğu Kürdistan'a saldırdığında Irak Komünist Partisi (aynı evrede Irak Komünist Partisi KDP-I'nın kurtardığı topraklarda üslenmiş, ve KDP-I'ye "dostluk" gösterilerinde bulunuyordu) ile de CUD içinde beraberliğini sürdürüyordu.

Teslimiyetçi geleneksel önderlik bu kez SSCB yandaşı gruplarla birlikte yine SSCB yanlısı KDP-I'ye saldırarak dünya devrimci kamuoyundaki yerini sağlamlaştırıyor, emperyalist blokla ne denli ciddi çatışmalar içinde olduğunu gösteriyordu. (Aynı süreçte Sovyet yanlısı Filistin Demok-

ratik Halk Cephesinin yayın organında Mesut Barzani'nin resmi kapak yapılıyordu.)

Xumeyni'nin istekleri devam ediyordu. Dost gücü CUD'dan bu kez de Güney Kürdistan'a da saldırmaları önerildi. CUD üyelerince bu öneri de kabul gördü. İran Kürdistan'ındaki mütevazı ulusal demokratik taleplere katliamlarla cevap veren Pastarlar, bu kez Güney Kürdistan'lı ulusal kurtuluşçularca Güney Kürdistan'a da götürülmeye başlandı.

Xumeyni'nin gittikçe ağırlaşan taleplerini YNK kabul etmedi. YNK, ister SSCB'nin, ister ABD'nin veya herhangi başka bir dost gücün çıkarları için asla ulusal kurtuluşçuların kurtardığı alanları işgale katılmaya çağını bildirdi. CUD, Doğu Kürdistan'ı işgale başladığında YNK resmi olarak Kürdistan'ın hangi parçasında olursa olsun, düşmanla anlaşıp o parçaya karşı savaşmanın adının işbirlikçilik olduğunu ilan etti. Doğu Kürdistan'lı örgütlere yardım önerisinde bulundu. O zamana kadar İran ile ilişkileri olan YNK, 1981'de hangi nedenle olursa olsun Xumeyni'ye veya başka herhangi bir sömürgeciye bu koşullarda teslim olunamayacağını, bu koşullarla Xumeyni'ye, TC'ye veya Suriye'ye teslim olmakla Saddam ile en kötü koşullarda anlaşmak arasında fark bulunmadığını Kürdistan'lı kitlelere duyurdu. Bu anlamda ikinci yolu seçti, "bağımsızlığı" ilan etti. Böylece de dış yardımı-bağımlılığı esas alan bir savaş programına sahip iken kendisini üç cepheden saldırılan bir savaş içinde bıraktı. Böyle bir programla bugünkü koşullarda aynı anda İran, Irak ve CUD'a karşı savaşmak mümkün değildi. Programını gözden geçirmeye başladı. Bazı değişiklikler yapmaya kalktı. Otonomi talebinin yerine Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı için savaştıklarını ilan etti, kurtarılmış üslerini dağıtarak 7 yıl sonra partizan savaşına döndü. Bu yenilikler kısa bir süre için YNK'ya hareket veteneği, verebilir. Kendi peşmergeleri arasında ve Kürdistan genelinde prestiji artar. Çünkü devam etmese de, büyük bir başarıyla sonuçlanmasa da, YNK'nın bu son adımı Kürdistan devrimi açısından olumlu bir adımdır. YNK, bu son adımıyla Kürdistan devrimindeki büyük tabulara saldırdı.

Kendisi de teslimiyeti içeren bir programa sahip olduğu ve sömürgeci-lerle değişik düzeylerde ilişkiler içinde olduğu halde; teslimiyetin sonunun nereye varabileceğini en açık biçimde gözler önüne sermiştir. Kürdistan'ın kurtuluşu için baş vurulduğu iddia edilen diğer sömürgecilerle ilişkinin, aslında Kürdistan'daki köleliğin devam etmesi demek olduğunu göstermiştir ve resmi yayın organlarında "Kürdistan'ın bir parçası diğer parçaların köleliği pekiştirilerek kurtulamaz" demiştir.

YNK, bu bağlamda görece bir bağımsızlığa kavuşulduğunda bile devrim tezlerinde ne gibi temel değişiklikler yapılması gerektiğini de göstermiştir. Çok kısa süren bir tecrübe bile, Kürdistan devriminde uzun bir süredir dokunulmaz tezler haline gelen bazı tezlerin ne denli Kürdistan gerçeğine aykırı olduğunu açığa çıkarmıştır. İki tane ayet haline gelmiş

temel tez kendiliğinden anlamsızlaşmış, fazladan bir lüks haline gelmiştir.

— Kurtarılmış üslerin ancak dış yardım ile kurulabileceği-yaşayabileceğini, bu nedenle de sürekli yardım edenlerce denetleneceğini YNK bu kısa recrübesiyle kanıtlamıştır. Günümüzde ise Kürdistan'ın kurtuluşu savaşında Kürdistan'da kurtarılmış üsleri Kürdistan halkının çıkarını gözeterek yaşatacak hiç bir dış güç yoktur. Her dost güç, Kürdistan'a bölgede kendi nüfuzunu arttırmak için yardım etmekte ve kurtarılmış üslere Kürdistan devrimini denetlemek için izin vermektedir. Denetleyiciye karşı bağımsızlık ilan edildiğinde kurtarılmış üsler yaşatılması ve taşınması güç bir yük haline gelmektedir, Güçlü-techizatlı düşmanlara karşı savaşırken günümüzde hala devrimci güçler kendi gerçeğine uygun savaş biçimini hayata geçirmek zorunda. Yani, partizan savaşı.

— Otonomi talebinin de Kürdistan gerçeğinden hareketle değil, Kürdistan'ı sömürgeleştiren güçlerin talepleri doğrultusunda devrim şiarı olarak sunulduğu kitlelere gösterilmiştir. Sömürgeci güçlerin denetiminden uzaklaştırıldığında, bu şiarın savunulması da anlamsızlaşmıştır. Kürdistan gerçeğini daha iyi yansıtan bir slogan ortaya atılmıştır. Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı sloganı, Kürdistan'ın kurtuluşu mücadelesinde bir tek çözüm yolunu dayatmayan, bir çok çözüm yolu öneren bir slogandır.

1983'de Güney Kürdistan'lı aydınlar en zorlu koşullarda olabilecekleri oranda bağımsız olmayı tercih ettiler. Bu tercih, Kürdistan devrimi için olumlu bir tercih olmasına karşın, YNK bugünkü konumuyla nesnel olarak bu tercihi sonuna kadar götürme durumunda değildir. Elindeki programda dayatan bir takım konularda yapılan değişikliklerle bugünkü YNK, Kürdistan bir yana, kendi içinde bile gereken dönüşümü sağlayamaz. Çünkü YNK dış yardımı esas alan bir savaş programı ile mücadeleye başlamış, böyle gelişmiştir. Böyle bir YNK, içindeki bir çok radikal eğilime rağmen son attığı adımla üç yandan birden kuşatıldı. Yani sosyalisti, emperyalisti ile tüm dünya YNK'nin karşısında. YNK da bu koşullarda savaşacak durumda değil. İki seçeneği var YNK'nin: Ya sonuna kadar savaşarak intihar etmek, ya da bu üç güçten biriyle uzlaşmak.

Her iki seçenek de günümüzde dünyanın bir çok yerinde YNK'nin programına benzer programlarla mücadele eden örgütlerin sık sık karşılaştıkları seçeneklerdir. YNK'nin bugün önüne çıkan seçenekler, kendisi ile aynı koşullarda savaşan Barzani, Eritre'ye dün nasıl dayatılmışsa, bugün de aynı biçimde YNK'ya ve FKÖ'ye dayatılmaktadır.

Birinci yol seçildiğinde; en azından üç bin peşmerge Kürdistan devrimine hizmet etmeyen bir program uğruna üç cephede birden savaşta olarak katlettilecektir. Ve bu büyük katliam günümüz dünyasında da herhangi bir yankı uyandırmayacaktır. Eski program mutlaka olacak, YNK yeni bir seçeneğin olmadığını kanıtlayarak katliolacaktır. En faz-

la YNK ve liderleri bir avuç dostu tarafından kahramanlaştırılacaktır. Ama, köleliği pekiştiren ve onların katliamına neden olan program da onlarla birlikte yücelecektir. Bu anlamda intihar ne kadar onurlu da görünse, bu yol seçildiğinde Kürdistan'a teslimiyetin en kötü biçimi yaşatılacaktır. İkinci yol tercih edildiğinde; şu anda savaştığı üç güçten biriyle anlaşması halinde:

— Xumeyni ile uzlaştığında, günümüzden 1500 yıl önceki değerler için savaşmak kabul edilecektir. Tarihin tekerleğini gerisin geriye çevirmek isteyen gerici, çağdışı Xumeyni'nin işbirlikçisi olunacaktır. Böylece sadece Güney Kürdistan'ın Xumeyni'ye teslim edilmesiyle birlikte Doğu Kürdistan'ın da işgaline yönelinecektir. Ve daha sonra Körfez ülkeleri Ürdün ve daha Xumeyni nerelere kadar uzanabilirse... Karşılık olarak da; Güney Kürdistan'da bugün var olan ulusal demokratik mevzilerden vazgeçilecek, çağdaş olan herşey Xumeyni'nin tahribatına teslim edilecek ve Xumeyni'den cennetin anahtarı teslim alınacaktır.

— CUD içinde yer alan güçlerden en büyüğü KDP-I ile YNK arasındaki mücadelenin tarihine baktığımızda, bunlar arasındaki bir uzlaşmanın Xumeyni ile uzlaşmaktan daha güç olduğunu görürüz. Özellikle günümüzde bu iki örgüt arasındaki çelişme antagonist düzeye gelmiştir. Diğer iki güçten IKP ise, SSCB'nin Güney Kürdistan'daki uygulayıcısı durumundadır ve Güney Kürdistan'da bağımsız bir gücün bulunmasından memnun değildir. Denetleyebileceği güçlerle ilişki kurar, YNK da IKP'nin önerdiği biçimdeki bir ilişkide yer almaz.

— Saddam ile uzlaşma; bu diğerlerine nispetle daha az zarar vermek durumunda olan seçenektir. YNK bu uzlaşma sürecinde oldukça güçlü ve dayatmacı bir biçimde masaya oturabilecektir. Saddam, üç yıldır İnan'la Irak halk kitlelerini bıktıran bir savaş sürdürmektedir. Şu anda hala iktidarda kalabilmesinin nedeni, Irak'ta herhangi bir iktidar alternatifini olabilecek gücün bulunmamasıdır. YNK ise bu savaş sürecinde Arap halkı içinde büyük bir saygınlık kazandı. Xumeyni, Irak'ı işgale başladığında YNK dışındaki diğer Irak'lı muhalif örgütler Xumeyni ile birlikte Irak'a saldırdılar. Bu süreçte YNK CUD'un tercih ettiği tavrı takınmadı, Saddam'a karşı savaşırken, Kürdistan'a girmek isteyen Xumeyni'ye karşı da savastı. Bulunduğu hiç bir alanı gücü oranında ne Pastarlara, ne de Saddam'a teslim etmemiştir. Oysa diğer örgütler, Saddam işgalcisine karşı savaşırken Saddam'dan daha gerici olan Xumeyni'nin güçlerine Kürdistan'ı işgal ettiriyorlardı. Bu nedenle günümüzde YNK Saddam'la masaya oturduğunda böyle bir prestij avantajlarına sahiptir. Güney Kürdistan'da kazanılmış olan ulusal demokratik mevzilere yeni mevzilerin katılması olanağı vardır. Ve bu ateşkes sağlanabilirse, iki parçadaki ulusal kurtuluşçular daha iyi bir dayanışma içine girebileceklerdir.

YNK ve YNK benzeri tüm örgütlerin ellerindeki programlar, mutlaka

uzlaşma ile sonuçlanır, dedik. Fakat Kürdistan'ın bugünkü statüsünden yana olan güçlerin bağımsız tavır koymaya başlayan YNK'nın hiç bir girişimine uzun müddet izin vermeyecekleri açık. Saddam ile uzlaşmas, halinde bile... YNK, Kürdistan'da tehlikeli bir ateş yakmaya kalktı. Kur'anları yırtıp atmaya cüret ediyor. Barzani'nin en güçlü olduğu diğer üç parçadaki toplumsal muhalefeti susturduğu bir süreçte bile elde ettiği mevzilere katlanamayan düşman güçler, bugün iki parçasında sıcak savaş verilen üçüncü parçasında binlerin patlamaya hazır bir potansiyel oluşturduğu Kürdistan'da YNK'nın yeni adımını büyük bir tepkiyle karşılayacaklardır. YNK her yandan kuşatılacaktır, ama herşeye rağmen 1983'de Kürdistan ulusal kurtuluşçuları, taşıdıkları zincirin önemli bir halkasını Güney Kürdistan dağlarında kırdılar. Kendisine sosyalist diyenlerin birilerinin izni-haberi ve onayı olmadan devrim yapmak deliktir, dediği bir süreçte burjuva milliyetçi olarak itham edilenler izin ve onay ile dağlarda katliolmanın en büyük delilik olduğunu gösteriyorlar. Ve bu deliliğe niza göstermeyeceklerini ilan ediyorlar.

Bir kez daha dayatmalar ve onay ile başlayan silahlı mücadelelerin devrimlere değil, katliamlara gebe olduğu ortaya çıktı. Süper güçlerin kendi çıkarları için kıyasıya savaştıkları dünyamızda, dayatmalara teslim olan güç bulunduğu sürece taraflardan herhangi birine sadece köle olunabiliyor. Öyleyse Kürdistan ulusal kurtuluşçuları Kürdistan gerçeğinden hareket ederek, bu süper güçlere dayatıcı güç haline geldiklerinde ancak süper güçler arasındaki çelişmeden yararlanıp, kurtuluşa yönelebilirler.

Teslimiyetçi akımların hakimiyetine rağmen Kürdistan'ın kurtuluşunu sağlayacak büyük ateşin ilk kıvılcımları görülmeye başladı. Bu kıvılcımları büyük bir özgürlük ateşine dönüştürmek, Kürdistan ulusal kurtuluşçularının elindedir.

1983

DİPNOTLAR:

(1) Kürt delegasyonunun defalarca yaptığı yardım önerilerinden sonra nihayet 1945'de SSCB temsilcisi Cafer Bekirof aracılığıyla yardım koşullarını Kürt delegasyonuna sundu. Cafer Bekirof'un ilk önerisi, Kürdistan'ın Azerbaycan otonom cumhuriyeti içinde özerk bir bölge olarak yer alması doğrultusunda idi. Kürt delegasyonu bu öneriyi reddetti. Daha sonra Sovyet Kültür Merkezi'nde tertiplenen bir davette JEKAF ismi KDP olarak değiştirildi, Mahabad otonom cumhuriyeti şiarı gündemleştirildi.

(2) Güney Kürdistan'daki 1944 direnişinin kırılmasından sonra Barzani direnişçi güçlerle birlikte Doğu Kürdistan'a geçti. Bu büyük askeri güç, Mahabad cumhuriyetinin korunmasında önemli bir görev üstlendi. Cumhuriyetin yıkılmasından sonra, Barzani ve yandaşları da katliamla karşı karşıya kalmışlardır. Barzani 500 silahlı arkadaşı ile birlikte Irak, Türkiye ve İran silahlı güçleriyle çatışa çatışa üçyüz kilometrelik bir yolu kat ederek, 18 Haziran 1948'de SSCB'ye sığınmıştır. Bu çatışmalarda sadece İran 10 bin asker ile Barzanilere saldırmıştır.

(3) Kürdistan'da uzun bir müddet okuma-yazma bilme anlamında bile aydınlar sadece Kürt egemen sınıfları içinden devşirilmiştir. Osmanlılar döneminde Kürdistan'da yerel medreseler dışında büyük okullara rastlanmıyor. Kürt aristokratları da kendi çocuklarını ya İstanbul'a, ya da daha sonra Avrupa'ya gönderiyorlar. Örneğin, bugünkü Kabataş Lisesi, Kürt aristokrat çocuklarının okudukları bir okul olarak kurulmuştur.

(4) Aydınların İbrahim Ahmed kanadı Polit-bürodaki iç çatışmalarda yararlanmak için Barzani'ye Parti Başkanlığına teslim etmiştir. Güney Kürdistan'daki Eylül devrimine ilgili yazılan tüm kitaplarda bu konuyla ilgili geniş bilgilere rastlanır.

(5) Barzani aşireti; Kürdistan'ın içe kapanık, kendi arasında feodal bağılıklarının günümüze kadar devam ettiği en büyük aşiretlerinden biridir. Nakşibendi tarikatına bağlıdırlar, bu tarikat aşiret liderlerine daha fazla etkinlik kurma hakkı da tanımaktadır. Diğer aşiretlerle ilişkileri son derece sınırlıdır. Aşiret liderlerine diğer aşiretlerde kolay kolay görülmeyecek bir bağlılık vardır. 60 yıllık ulusal kurtuluş mücadelesinde sürekli yer almaları, bu aşiret üyelerini birbirlerine daha fazla bağlamıştır. Uzun bir müddet bu aşiretin silahlı güçleri sömürgecilerin korkulu rüyası olmuştur. Ama süreç içinde profesyonel savaşçılardan olu-

şan bu güç Kürdistan devrimine zarar veren bir güç haline gelmiştir. Feodal kurallar çerçevesinde aşiret ilerigelenlerine tam bir itaatle bağlı olduklarından, aşiret liderlerinin sunduğu her öneri tartışmasız kabul edilip hayata geçirilmektedir. 1975 yenilgisinden sonra İran'a geçmişler, bu bağlamda topraklarından ve üretimden kopmuşlardır. Uzun müddet Barzani tarafından yönetilen bu büyük askeri güç, günümüzde de oğulları tarafından tehlikeli bir biçimde hareket ettirilmektedir. Mücadeleye başlarken hareket ettikleri mücadele ilkeleri, günümüzde bu aşiret açısından anlamsız bir hale gelmiştir. Gericileşmiş, üretime katılmayan bu güç, sadece yaşamasını sağlayacak her güce teslim olmaya hazırdır. Bir anlamda Katangalı askerlerin durumuna gelmişlerdir.

(6) Mufavazat: Ateşkes, görüşme demektir. 20 yıllık savaş boyunca sık sık gündeme gelen bu kavram, Güney Kürdistan'lı peşmergenin en fazla kullandığı kelimelerden biridir.

(7) Komele, İKP ile kendi arasındaki farkı kitleler arasında açıklayabilmek için uzum bir müddet kelime oyunlarına başvurmuştur. Arapça komünist kelimesinin karşılığı olan Şui'yi Irak Komünist Partisi için kullanarak, "Saddam'la anlaşarak Kürdistan'a Napalm yağdıran parti, Hizbe Şuiye Irak'tır. Biz komünistiz." demişlerdir.

(8) Yekiti Niştımane Kurdistan (Kürdistan Yurtsever Birliği), 1976'da kurulduğunda üç eğilim barındırıyordu: Xete gışti, bızutnawey sosyalist ve Komeley rençderane Kurdistan. Yanı cephe niteliğindedir. Kürdistan'lı aydınların örgütlendiği bir örgüttür. Mücadele başladıktan bir süre sonra marksist eğilim nicel olarak büyük bir güç haline gelmiştir. 1981'de Xete gışti ve bızutnawe birleşerek yekitiy şoreşkerane Kurdistan'ı oluşturdular.

(9) Bakınız Irak Kürdistan Demokrat Partisi Yeni Stratejisi/ Üçüncü Dünya Yayınları, Ocak 1978.

(10) agk. s.:176/177

(11) adk. s.:150

(12) adk. S.:150

(13) Devrimcilik mi, terörizm mi? PKK üzerine/Kemal Burkay/Özgürlük Yolu Yayınları, 1983 S.:169/170

GERİ ÇEKİLMİYEN , YENİLEN ALA RIZGARI VE ALA RIZGARİLER

–Neden Ala Rızgari

12 Eylül'le birlikte devrimci saflarda büyük bir deprem yaşandı. Zindandan ve katliamlardan kurtulabilenlerin yaşadığı depresyon daha ağır oldu. Türkiye'li tüm devrimciler aynı depresyonu yaşadılar. Bir kopuş süreci, bir yol ayrımı yaşanıyor. Bütün örgütlenmeler dağılmayla, parçalanmayla karşı karşıya kaldılar. Fakat Kürdistan'lı hiç bir örgütte bu ağır depresyon bir Berbangê Kurdistan yaratılmasına neden olamamıştır. Birbirinden kopan her parça, yaşanan depresyonun nedenlerini araştıracağına, aynı düşünce sistemi içinde dolanıp durmaya devam etmiştir. Kısır tartışmalar, kişisel suçlamalar alıp yürümüştür veya tek tek insanlar problemlerle karşı karşıya kaldıklarında "bu iş olmaz" deyip bir kenara çekilip oturmayı, "bağımsızlaşmayı" tercih etmişlerdir. Şu üç yılın her örgüt açısından kısaca değerlendirmesini yaparsak, mücadeleye devam edenlerin bile nasıl aynı kısır döngü içinde dolanıp durduklarını görürüz. Grupçuklar çıkmıştır. Aynı devrim önderlerinin sözlerinden alıntı yaparak , aynı kavramları kullanarak, aynı isim altında birbirleriyle mücadele etmeye çalışmışlardır. Ve tüm mücadele neredeyse sadece dost kabul ettikleri örgütlere karşı meşru görüme mücadelesine dönüşmüştür.

Ala Rızgari'de de 1980 sonrası aynı depresyon yaşandı. Ama birbirlerini suçlama yerine, bu depresyonun nedenlerinin araştırılması tercih edildi. Bu nedenler araştırıldığında olabildiğince özellikle kendimize karşı yürekli olunmaya çalışıldı. Zaman zaman kendi tezlerimizle ve o güne değin dokunulmaz ayetler haline getirdiğimiz tezlerle karşı karşıya geldik. Genel olarak devrimcilik deyince kendi yarattığımız tezlerin herşeye her gelişmeye ve hatta kendimize karşı bile korunması anlaşıldığından, bu tezlerle karşı karşıya gelindiğinde; "acaba devrimcilikten mi vazgeçiyoruz?" sorusu gündeme geliyordu. Fakat buna rağmen, Ala Rızgari'

nin biraz sonra anlatacağımız özgünlüğünden dolayı nedenlerin araştırılmasına devam edildi. Ve bu nedenler araştırıldığında Kürdistan'da devrimci olmak gereksizdir gibi bir sonuca ulaşılmaktan da korkulmadı. Nasıl devrimci olmaya karar verildiğinde nedenler kitlelere geniş geniş anlatılmışsa, aynı biçimde eğer şu andaki kendi kendimizle hesaplaşmada devrimcilikten vaz geçilecekse bu da aynı açık yüreklilikle kitlelere anlatılmıyordu. Ve kesinlikle hiç bir süreçte olmadığı gibi bu süreçteki olumsuzlukların kaynağı da bizim dışımızdaki bir kaç insan ve bunların uyguladığı aksak yöntemler olamazdı. Ala Rızgari'yi bizler hazırlamıştık, yaşanan depresyonun nedenleri de mutlaka yine bizde aranmalıydı. Fakat nedenler araştırıldığında devrimcilikten vazgeçme yerine Kürdistan'da devrimin ve devrimci olmanın önündeki engellerin birer birer kaybolduğu görülmeye başlandı. Kürdistan devriminde tek yol olarak önerilen tezlerin yaratılmasındaki hakim anlayışın devrim yapma değil, devrimi geciktirmeye hizmet ettiği görüldü. Ayrıca bu sorunun sadece Ala Rızgari'nin değil, Türkiye-Kürdistan'daki tüm marksist eğilimli yoğunlukların sorunu olduğu görüldü. Ala Rızgari'nin de bu süreçte aynı depresyonu yaşamamasının gerçek nedeni, Ala Rızgari'nin kendisini diğer yoğunluklardan çok ayrı göstermesine karşın bu yoğunluklarla aynı düşünce sistemini paylaşmasındandır. Fakat yine de Ala Rızgari'nin Berbangê Kurdistan'ı yaratan diğer siyasi yoğunluklardan ayrıldığı bazı özellikleri var. Şimdi kısaca bu özelliklere değinmek istiyoruz. Bu özgün yanları nedeniyle Ala Rızgari'den bahsediyoruz. Amacımız şu anda bu isimle devrimci mücadelesine devam eden hareketle bir polemik başlatmak değil. Ana başlıkta Ala Rızgari ismini kullanmamızın nedeni, bugün Berbangê Kurdistan'da bir araya gelenlerin genel olarak Ala Rızgari siyasi yoğunluğu içinde daha önce yer almalarından ve 1980'de yenilen düşünce sistemini yargılamaya Ala Rızgari'den başlamalarıdır. Bu özelliklerin sayılması bittikten sonra artık tartışılan Ala Rızgari değil, Ala Rızgari'nin de içinde yer aldığı dünya devrimci hareketinde egemenliğini sürdüren düşünce sistemidir. Ve Ala Rızgari'nin özgün yanları:

– Ala Rızgari, sosyalist dünyadaki kamplaşmalarda, kamplardan herhangi birinin yanında yer almamıştı. Bu kampların yanında yer alan hareketlerin deyimiyle, Ala Rızgari K-B Kürdistan'daki tek "ara akım"dı. Bu üç resmi kampa göre ara akım olma özelliği Ala Rızgari'ye bu anlamda bir bağımsızlık ve bağımsız düşünebilme yeteneği sağlıyordu. Kampla-

rın sözcülüğünü yüklenen siyasi grupların her aktüel sorunla ilgili bile hazır reçeteleri bulunmasına karşın Ala Rızgari dayatan sorunları kendisi araştırarak, kendi çabasıyla değerlendirmek zorundaydı. Her ne kadar değerlendirme alanı ve hakim sorunsalı diğerleri ile aynı idiye de, hazır reçeteye konamaması Ala Rızgari'ye nispi bir özgürlük, bu anlamda nispi bir katılımcılık sağlıyordu.

– Ala Rızgari, dünyayı dönüştürmek ile ilgili tezlerinde Kızıl Kitaplar, bilim işçilerinin tezleri ve marksizmi "en iyi anlatan" özet kitaplara rağbet etmediğinden, marksizmin Marks'tan aracısız okunması tercih ediliyordu. Sadece marksizmin Marks'tan okunması bile tek başına bir çok sorunun çözülmesinde rahatlık sağlıyordu. Marks'tan hiç bir şey öğrenilmese bile Marks'ın "kuşkucu olun" sözü akılda kalıyordu. Kuşkucu olunmaya başlandığında da mutlaka bir süre sonra kendi yarıttıklarına karşı da kuşkucu olunmaya başlanırdı.

– Diğer siyasi hareketler içinde yer aldıkları kamplaşmalara göre bir ülkeyi dünya devriminin merkezi olarak görmek durumundaydılar, bu nedenle de tüm dünyadaki devrimci hareketleri nasıl o merkezin çıkarlarına feda edebiliyorlarsa, Kürdistan devrimini de bu merkeze feda etmeye hazırdılar. Oysa Ala Rızgari, dünyada hiç bir ülkeyi sosyalist olarak görmediği gibi, Kürdistan devrimini de herhangi bir ülkenin çıkarlarına tabi kılmıyordu. Kürdistan devriminin özgün tezlerinin yaratılmasına çalışılıyordu. Özgür demokratik bir Kürdistan'da sosyalizmin inşasında tezlerin Kürdistan'lılar tarafından yaratılacağı görüşü savunuluyor ve bu doğrultuda marksizm kılavuz alınıyordu. Kürdistan'daki her gelişmeye diğer siyasi yoğunluklar kendilerine göre merkez kabul ettikleri ülkelerin çıkarları doğrultusunda yaklaşırken, Ala Rızgari bu gelişmeye Kürdistan devriminin çıkarları açısından yaklaşıyordu.

– Dünyada Marks'ın Lenin'in bahsettikleri anlamda bir sosyalist ülke olmadığına göre, bu ülkelerden gelebilecek enternasyonalist dayanışma ya umut bağlanmamalıydı. Kürdistan devriminde ilk elde Kürdistan'ın özgüçleri ve Kürdistan'ın bağlı olduğu hakim ulus devrimci muhalefetinin özgüçleri esas alınmalıydı. Ala Rızgari tezlerinde bunları vurgulamaya çalışılıyordu. Diğer tezleri nedeniyle özgüç ile ilgili bu uygulamaya bir süre sonra işe yaramaz hale gelse de Ala Rızgari saflarında özgüç sorunu uzun tartışmalara, araştırmalara neden oluyordu. Bu özgüç en iyi biçimde nasıl devrime kanalize edilebilir tartışmaları sürdürülüyordu. Bu nedenle örgütlenmesinde, gelişmesinde ve yayılmasında

Türkiye'de bulunduğu müddetçe Ala Rızgari kendi yarattıkları dışında dışardan gelebilecek olanaklara bel bağlamamaya çalıştı. Bu anlamda tepeden tabana hareket içinde yaratıcılık esas alınmıştı. Bu nedenle herkes katıldığı oranda özgür olabiliyordu.

– Marksizmin Marks'tan öğrenilmesi tercih edildiğinden, marksist örgütlenmede nelerin esas alınması konusuna daha fazla ağırlık veriliyordu. Katılımcı insanların dünyasının kurulması amaçlanmıştı ve bu dünyanın bir örneği olması gereken marksist örgütlenmede de yaşanan koşullar içinde bu anlamda bir katılımcılık sağlanmalıydı. Tabanın merkezi denetleyeceği herkesin yeteneği oranında katılacağı bir örgüt kurulmalıydı. Fakat neden tüm çabalara rağmen bu örgütlenme yapılamıyordu, nasıl böyle bir örgütlenme gerçekleştirilmeliydi? Bu sorulara cevap arandığında bir süre sonra şimdiye dek tartışılmayan ve kabul edilen bir yığın örgütlenme teziyle de karşı karşıya gelinebiliyordu.

– Kamplaşmalar içinde yer alan diğer siyasi yoğunlukların birbirleri konusundaki dar görüşlülük, Ala Rızgari saflarında görülüyordu. Objektif olmaya çalışılarak sosyalist eğilimli tüm yoğunlukların görüşlerine olabildiğince önyargısız yaklaşılıyordu. SBKP, ÇKP ve AEP yanlısı yayımlar, gruplar izlendiği gibi, dünyadaki diğer marksist eğilimli grupların yayımlarına da olanaklar ölçüsünde önyargısız bir biçimde yaklaşılıyordu. İçinde bulunulan sosyalizm anlayışı gereği düşman ilan edilen Troçkist gruplara karşı bile daha tolernanlı olunabiliyordu. Ala Rızgari, resmi sosyalizmin empoze edildiği kitaplar dışında diğer marksist eğilimli yayın organlarının okunduğu Kürdistan'lı tek hareketti

– Yine Ala Rızgari tesbit ettiği ilkelerde Kürdistan devrimini esas aldığından, pragmatizme yer vermeden, olabildiği oranda sektör olmanın tutarlıydı. Bu tutarlılık tabandan, tabanın bilinçliliği oranında denetleniyordu.

Fakat tüm bu özgün yanlarının bulunmasına karşın; ilkeleri, önermeleri, gerçek hayatla karşı karşıya geldiğinde Ala Rızgari'de değişik biçimler altında varlığını sürdüren Ala Rızgarilerin yanında yerini aldı. Bu özgün yanları Ala Rızgari'yi Kürdistan'daki diğer hareketlerin akibetinden kurtaramadı. O güne değin dergi sayfalarında kalan ama nesnel olarak önerme düzeyinde olan bu katı tezler, maddi hayatla karşı karşıya geldiğinde, maddi hayatla çatıştı. Tüm güzel sloganlara ve öznel niyetlere karşın, dayatan gerçek tüm bu tezleri kendi yasala-

rına "uygun" ve "uyarlı" hale getirdi. Tüm dünyada objektif konum ile subjektif iddiaların bu denli çabuk karşı karşıya geldikleri bir ülke devrimci hareketi daha yoktur sanıyoruz.

Oysa ülkedeyken 12 Eylül öncesi hemen hemen hepsi komünist olan hareketler, örgütler ideolojik tezler ve önermeleri bağlamında unlarını eleyip, eleklerini duvara asmışlardı. Kurtarılmış bölgeler oluşturulmuştu, halk yığınları büyük bir destekle devrimci hareketleri destekliyorlardı, tüm örgütler komünist çelik çekirdek-kadrolarıyla hala bir subjektif koşulun oluşmasını bekliyorlardı. Yani proleterya diktatörlüğünün ilan edilmesi bir an meselesi haline gelmişti. Çünkü Türkiye'de 12 Eylül'e gelindiğinde yönetenler eski yöntemleriyle yönetmekten acizdiler ve yönetilenler de bu yöneticilere tepkilerini büyük kitle eylemleriyle gösteriyorlardı. Ama yenildik.

12 EYLÜL'E GELİNDİĞİNDE TÜRKİYE

80'li yıllarda hemen hemen Türkiye'li her devrimci hareket Türkiye'de devrimin objektif koşullarının varlığını kabul ediyordu. Ekonomik politik ve sosyal olarak belirlenen bu objektif koşullar, Türkiye'de bakıldığında hazır olarak görülüyordu. Kitleler ekonomik olarak günden güne daha büyük sıkıntılar içine giriyorlardı. Egemen sınıflar kitleleri daha fazla sömürebilmek için sık sık yöntem değişikliklerine başvuruyorlardı. Emekçi yığınların her yeni günü bir önceki günü aratıyordu. Politik olarak da egemen sınıflar sık sık politik temsilci değiştirme durumunda kalıyorlardı. Buna rağmen getirdikleri bir yığın değişikliğe rağmen egemen sınıflar kitleleri yönetmekten aciz kalıyorlardı. Ve buna karşı Türkiye toplumunda içinde yaşadığı koşullardan memnun olmayan kitlelerin tepkisi her gün büyüyordu. Tüm toplum kesimlerinde devrimci muhalefet örgütlenmelere gidiyordu. Kitleselel 1 Mayıslar yapılıyor, devrimci sendikalarda yüzbinlerce işçi omuz omuza veriyor, Pol-Der, Tüm-Der, Töb-Der'ler yükseliyordu Türkiye'nin her yanından. Her gün tekrarlanan özgürlük kısıtlamaları, işkenceler yetmiyordu eski yöntemlerle yönetmeye. Sıkıyönetime başvuruldu ama bu da Tarih, Çorum ve Siverek'teki direnişlerin yükselmesine engel olamıyordu.

Yani 12 Eylül'e gelindiğinde Türkiye'deki devrimci muhalefet var olan ilişkilerin parçalanmasını, koşulların değiştirilmesini istiyordu. Değişme-dönüşme isteyen bu nesnel konuma uygun bir iradi müdahale gereki-

yordu. Yani devrimin öznel koşulları dediğimiz şey. Çünkü sık sık tekrarlandığı üzere; bir ülkede objektif koşullar bir dönüşüme ne denli hazır olursa olsun, subjektif koşullar yaratılmadan yani muhalefetin dönüşüm doğrultusundaki talepleri örgütlenmeden o ülkede kendiliğinden istenen dönüşüm gerçekleşemez. Oysa yine 1980'e gelindiğinde Türkiye'li tüm devrimci hareketlerin bilinen anlamda subjektif koşulları da hazırdu. Peki, şu anda zindanları dolduran yüzbinler niye? Ve gelelim 12 Eylül öncesi Türkiye devrimci hareketinin sahip olduğu subjektif koşullara.

-12 Eylül Öncesi Türkiye Devrimci Hareketinde Öznel Koşullar

Öznel koşullar devince; değiştirilmek istenen sosyal yapının, değişimini sağlayacak sınıfların ve bunları çevreleyen koşulların saptanması ve bu sınıfların saptanan amaç doğrultusunda harekete geçirilmesi anlaşılır. Yapılan müdahaleden çıkarılanların güçlerinin birleştirilmesi, gelişmeye engel olabilecek güçlerin de yerli yerine oturtulması gerekir. Klasik biçimde özetlersek, düşmanı alabildiğince küçültmek, çıkarlarını bir saniye için bile uzlaşan muhalif güçleri bir araya getirebilmektir. Böylece dönüşümden yana olanların taleplerini programlaştırarak, kitleleri politize etmek, devrimci muhalefeti örgütlemek gerekir. Yani iradi müdahale denince anlaşılan müdahale ettiğimiz gerçeği her yanıla tanımak, aynı biçimde hedeflediğimiz gücü de yerli yerine oturtarak kitleleri buna karşı harekete geçirmektir. Peki, yukarıda özetlediğimiz bu olgulardan neler vardı bizde?

- Tarihi materyalizmin ışığında Türkiye ele alarak kitlelerin taleplerinin programlaştırıldığı 10'larca program ve bu programların dayandırıldığı temel tezler hazırdu.

Bu programlara göre; Türkiye objektivitesinin tüm çelişmeleri temel, baş ve hatta tali olanlarıyla belirginleştirilmişti. Buna bağlı olarak da devrimin biçimi, devrimin temel güçleri saptanmıştı. Sınıflar mevzilenendirilmesi yapılmış, devrimde uzun vadeli ve geçici olan müttefikler belirginleşmişti. Hem de ilkeleriyle birlikte. Neredeyse bu ittifakların süresi yıl olarak bile söylenebiliyordu. Dünyadaki dost güçler biliniyordu. Düşmanın niteliği, gücü, neler yapabileceği saptanmıştı. Kitleler içinde nasıl çalışılacağı en ince detaylarına kadar yazılıp çizilmişti. Örgütlenmede ise bilinmeyen hemen hemen hiç bir şey kalmamıştı. Bu doğrultuda yoğun çalışmalar içine girilmişti.

Yani teorik-ideolojik tezler konusunda diğer proleterya diktatörlüğünü

ilan eden ülkelerdeki devrimcilere oranla epey ilerdeydik. Çünkü bizdeki tezler tüm yanlarıyla şu üç yıllık yenilgi dönemine rağmen hala tüm "sağlamlığıyla" duruyor. Hiç birinin eksikliği, aksaklığı konusunda bile ufak bir kuşku yok devrimci saflarda. Oysa bırakalım proleterya diktatörlüğünü ilan eden ülkelerdeki devrim tezlerini bir yana, sadece Lenin'in tezlerini alsak ne denli "önde" olduğumuzu görürüz.

Lenin, tüm hayatı boyunca kendi tezlerine sürekli kuşkuyla bakmış, ve hiç bir süreçte tezlerinin bizinkiler gibi sarsılmaz tezler olduğunu iddia etmemiştir. En temel tezlerini devrim arifesinde tartışıyor, yenilerini yazıyor (Devlet ve Devrim/Nisan Tezleri Ekim arifesinde yazılmıştır) ve bu tezleri, bırakalım kitle içinde, kendi örgütündeki en ileri kesimlerle tartışmak zorunda kalıyordu. Ve bu tartışmalar tüm sıcaklığıyla devam ederken Ekim devrimi gelip dayatmıştı. Yine Lenin Ekim devrimi arifesinde kurulacak yeni cumhuriyete adını verecek olan sovyetlerle ilgili bile bir kaç kez tavrı değiştirmek zorunda kalıyordu.

- Örgütlenme konusunda; doğruluğu tartışılmaz bir biçimde yukarıdan aşağıya örgütlediğimiz 10'larla sayılan ve her biri proleteryanın öz örgütü olan örgütlerimiz vardı. Bu örgütler saptadıkları tezler doğrultusunda ve içinde buldukları anlayışın sınırları içinde gerçekten de nitel ve nicel anlamda önemli boyutlara ulaşmışlardı. Bu tezler doğrultusunda örgütlenen yüzbinin üstünde kadronun nitelikleri konusunda günümüzde bile düşmanlarımız ve işkencehaneleri en büyük tanıktır. Bu örgütlerimizin her biri büyük şehirlerde Belediye Reisleri çıkarabiliyor, sıkıyönetim koşullarında izinsiz kitlesel gösteriler yapabiliyor, silahlı olarak onbinleri hareket ettirebiliyor, TC'nin tüm kurumlarına, polis teşkilatına bile nüfuz edebiliyorlardı. Tarihçelere, Çorum direnişine önderlik ediyor, Fatsa, Malazgirt ve Diyarbakır'lar yaratılabiliyordu. Hemen hemen her örgütümüz bir kaç bölgede TC'ye alternatif duruma gelmişlerdi.

Oysa Lenin, Ekim arifesinde bile en demokratik koşullarda seçilen sovyetlerde çoğunluk sağlayamamış, bir azınlık örgütünden ileri gidememişti. Ve Bolşevik Partisi böylesine küçük bir örgütken Ekim devrimi gelip dayatmıştı. Ayrıca Lenin örgütlenmeyle ilgili tezlerinde bile sürekli en yakın dostları tarafından en ağır ithamlara maruz kalıyordu. Bizde dokunulmaz, tartışılmaz durumda olan örgütlenme biçimi, Lenin'de henüz öneri durumundadır.

- İttifaklar konusunda; uluslararası kamplaşmalarda bizde de taraf

olan gruplar vardı. Ve bunlar merkezlerinin birbirleriyle düşman oldukları ölçüde birbirleriyle düşmanlık yapıyorlardı. Ama yine de şartlar gelip dayattığında örneğin bir Tariş ve Çorum direnişinde yanyana gelip dayanışma içine girebilmişlerdir. Ama bunları bir yana bıraksak bile Türkiye'de herhangi bir durumda bir araya gelebilecek 10'larca grup vardı. Yani sunulan tezlerde gösterilen müttefik güçler birbirleriyle gereken dayanışma içindeydiler ve zaten bu konudaki ilkeler de belirgindi. Oysa Lenin'de en genelde bir işçi köylü ittifakı anlayışı saptanmıştı. Ama bu müttefik olması gereken örgütler de Ekim devriminin arifesinde yıkılması amaçlanan güç ile anlaşmışlardı. Bizde 80'de SBKP ve ÇKP yanlıları bile mevzilerde birbirleriyle mermi alış veriş yapırlarken, Lenin'in dost gücü olması gereken örgütler Ekim arifesinde Lenin'in imhasını planlıyor, hapis cezaları veriyorlardı.

– Devrim anlayışı; Devrimin karakteri en ince detaylarına kadar saptanmıştı. Atılacak sloganlar da biliniyordu. Devrimin hangi yöntemlerle yapılacağı ise, 10 yılı aşkın bir süredir devam eden tartışmalarla en ince detaylarına kadar saptanmıştı.

Oysa Lenin'de devrimin karakteri konusunda halk kitlelerinin iknasını bir yana bırakalım, parti merkez komitesi bile kararsızlık geçiriyordu. Böylesine temel bir konuda Ekim'in arifesinde Bolşevik Partisi parçalanmayla karşı karşıya kalıyor, Lenin istifaya yelteniyordu.

–İdeolojik birlik sorunu; tüm örgütlerimizde merkezden yazılıp çizilen ve yukarıdan aşağıya empoze edilen tezlerin tümünde hemen hemen her cümlede ideolojik birlik sağlanmıştı. Merkezden dikte ettirilen görüşlerde milli demokratik devrim deniyorsa, tabandan birinin kolay kolay ulusal demokratik devrim demesi mümkün olmazdı. Sunulan tezlerde iç mücadele diye bir sorun kesinlikle olamazdı. İdeolojik en ufak bir muhalif tavırda örgüt merkezi o "küçük burjuva sapmayı" örgütten dışarı atıyor, örgütü temizliyordu.

Oysa Lenin'de en temen tezler dahi hem Ekim devrimi öncesi, hem de Ekim sonrası parti organlarında tartışılıyordu. Partinin yayın organında merkez komitenin iki üyesinin birbirleriyle çatışan tezleri yayınlanıyordu. "Marksizmin Bir Katikatürü" adlı kitabında Lenin, kendi örgütünün merkez komitesi üyesi Kievski (Piyatakov) ile o ağır polemikliği yapmaktadır. Yani Lenin hayatı boyunca bizim koskoca örgütlerimizde cümleler düzeyinde bile gerçekleştirdiğimiz ideolojik birliği temel tezlerinde Bolşevik Partisinin Merkez Komitesinde bile gerçekleştirememiştii. 1903'

de parti programına alınmış olan ulusal sorun bile, hem Ekim devrimi öncesi, hem sonrasında Lenin'in partisinde sert tartışmalara neden olmuş, bizde en ince detaylarına kadar saptanan bu konuda Lenin'in Merkez Komitesinde Lenin'in öldüğü güne kadar bir türlü ideolojik birlik sağlanamamıştı.

– Dünyadaki dost güçler ve edinilen 60 yıllık tecrübe; tüm örgütlerin tezlerinde dünyanın üçte birinin bizim gerçekleştireceğimiz devrimde en azından düşman olamayacakları belirtilmişti. Çünkü dünyanın 1/3'ünde politik iktidarlar kendisine komünist diyen partilerce ele geçiril-dayanışma göstermeseler bile, düşmanlar içinde yer alıp bize saldırmayacaklardı.

Oysa Lenin Ekim devriminde proleterya diktatörlüğünü ilan ettiğinde dört tarafından kuşatılmış durumdaydı. Ve tüm dünyadaki burjuvazi Ekim devrimini kanla boğabilmek için güçlerini birleştirmişti. Ve Lenin'in bu koşullarda dost bulması olanaksız olduğu gibi, tarafsızlaştırabileceği bir ülke bile yoktu.

Ayrıca dünyanın üçte birinde yaşanan olaylar bize kuracağımız dünya konusunda değer biçilemez tecrübeler sunuyordu. Lenin açısından problem olan ve çözümünde büyük sorunlara kaynaklık eden bir çok şey, bizim açımızdan yaşanmış, ders alınması gereken tecrübelerdi. Lenin'in Ekim sonrasında henüz karşı karşıya kaldığı ve tanımaya bile fırsat bulamadığı bir çok problem, bizim açımızdan şu veya bu biçimde çözülmüştü.

– Silahlı güç konusunda; hemen hemen her örgüt kendi tezlerinin öngördüğü biçimde yeterince silahlı kadroya sahipti. Yenilginin üzerinden üç yıl geçmesine rağmen hala dağlarda yüzlerce insan niye beklediklerini, niye dolaştıklarını sormayacak kadar örgütüne bağlı bir biçimde dolaşıyor. Halkımız onları koruyor, besliyor.

Dünyadaki hiç bir devrim nicel olarak bu kadar güçlü bir silahlı güçle silahlı mücadeleye başlatılmamıştır.

– Tüm bu avantajlı durumlara karşın bizde her yenilgiden sonra bir gerekçe öne sürülür. "Küçük burjuvalar ülkesindeyiz, küçük burjuva kalıntıları, özlemler örgütlerimize kadar sızıyorlar ve örgütsel zaafıya neden oluyorlar" gerekçesi siyasi yoğunluklarımız dara düştüklerinde her halükarda baş vurdukları bir can simidi haline gelmiştir. Fakat bu gerekçe de gerçek ile karşılaştırıldığında işe yaramaz hale geliyor. Her örgütün şu anda Türkiye'de direnen üyeleri göz önüne alınsa bile Lenin'

in örgütünden daha sağlam bir örgütlülük görülür.

Kaldı ki, Lenin de bir küçük burjuvalar ülkesinde Ekim devrimini yapmıştı. Bizim yenilgi evresinde sarıldığımız bu gerekçeye Lenin'in partisinde de bir süre sonra sarılınmıştı. Lenin'in ölümünden hemen sonra Lenin'in Merkez Komitesinin hemen hemen tümü aynı Merkez Komiteden bir başka üye tarafından; "küçük burjuva zaaflarının ağır basması ve bu nedenle kendi yaptıkları devrimi emperyalizme peşkeş çekecekleri" iddiasıyla ortadan kaldırılmıştı.

Türkiye'de herşey uzun uzun yazılıp çizilmesine karşın devrimin objektif ve subjektif koşulları ve bunların neleri içerdiği konusu kaba soyutlamalardan öteye götürülemez. Bizim subjektif koşullarla ilgili saptayabildiklerimiz bu kadar. 1980 öncesi subjektif koşullarımızın Lenin'inki ile karşılaştığımızda, oldukça avantajlı bir durumdayız. Tek eksikliğimiz var; Türkiye'de Lenin'in yaşıyor olmaması ve emperyalistler arası bir savaşın çıkmaması.

Fakat bilebildiğimiz kadarıyla Türkiye-Kürdistan'da hiç bir grup bu iki koşulu subjektif koşullar içinde saymıyor. Öyleyse tüm bu avantajlı konumumuza rağmen; geleceğini 8 ay önceden ihbar eden ve zaten tarihi materyalizmin ışığında gücünü dış bağlantılarını yerli yerine oturttuğumuzu iddia ettiğimiz bu askeri cuntaya neden yenildik?

Lenin de bir kez yenilmişti. Ama bu yenilginin değerlendirilmesinden çıkartılan dersler Ekim devrimine kararda esas alındı. Lenin, yenilgiden hemen sonra herşeyi gözden geçirdi. Kuru tezlerini öne çıkarıp yücelteceğine, devrimci muhalefetin taleplerini, devrimci muhalefetin gelişim seyrini değerlendirip ona göre bu devrimci muhalefeti politik iktidara yönlendirecek bir örgütlenme yaratmaya çalıştı. Bu anlamda 1905 yenilgisinden çıkarılan dersler Ekim devrimini hazırlayan önemli faktörler oldu. Marks döneminde de proleteryanın hareketinde yenilgiler yaşanmıştı. Ve her yenilgi ilerde kazanılacak zaferlere önemli dersler sunmuştu. Lenin, Marks ve diğer devrimcilerle bizim aramızda esasta bir fark var. Onlarda yenilgi daha da güçlenmeye, taze kan almaya neden olurken, bizde yenilgi darmadağınlığı ve yurtdışında teslimiyeti sağladı.

Bu farkı anlayabilmek için Marks ve Lenin'in yenilgi süreçlerine yaklaşım anlayışları ile, bizim yenilgiye yaklaşım anlayışımıza bakmak gerekir. Her yenilgiyi değerlendirirken marksist ustalar; yenilginin gerçek nedenlerini kendi içlerinde aramışlardır. Toplumsal muhalefeti, bu muhalefetin dönüştürülmesine engel olan güçleri ve bu muhalefetin örgütlen-

mesinde nerede hata yapıldığı araştırılmıştır. Dolayısıyla yeni tezlerin yaratılmasında devrimci muhalefetin hedefe yönlendirilmesi esas alınmıştır. Bu nedenle saptanan her tez, her örgütlenme biçimi toplumsal muhalefetin örgütlenmesinde esnek araçlar olmuştur. Düşmanın gerçek gücü hesaplanmadan savaşa girilmişse, bu durum yargılanmış, bu aksaklık kendi dönüştürülme tezlerindeki bir yanlışlık olarak ele alınmıştır. Düşmanın zalimliği, saldırganlığı, yaptığı katliamlar bu değerlendirmede ajitatif belirlemeler olarak kalmıştır sadece. 1848 Haziran yenilgisinde, yenilginin nedeni zalim yöntemlerle saldıran burjuvaziye yüklenmemiştir. Çünkü burjuvazi kendisini, sınıf çıkarlarını savunmak zorundaydı. Yine bu biçimde yenilginin nedeni ayaklanan proleteryaaya yardıma gelmeyen köylülük ve küçük burjuvaziye de yüklenmemiştir. Bu hata da köylülüğü ve küçük burjuvaziyi kendi yanına çekemeyen en azından burjuvaziyle olan savaşında tarafsızlaştıramayan devrimcilerin kitleleri örgütleme tezlerindeki zaafılar olarak değerlendirilmiştir. Proleterya diktatörlüğünün ilk biçimi olarak tarihe geçen Paris Komünü'nün, komün esnasında Marks tarafından yapılmış değerlendirmelerine bakmak, bu anlamda önemli bir ipucu verir. Burjuvazi, Komün'e saldırırken tüm saldırganlığını, acımasızlığını katliamlarla göstermiştir. Ama Marks Komün yenilgisini şöyle değerlendirmiştir:

"... Paris'lier yeniliyor, bu açık ve kendi kusurları ile, ama bu, en sonu, aşırı bir dürüstlükten doğan bir kusur. Merkez Komite ve daha sonra da Komün, o pis Tiers çücesine düşman güçleri toplama zamanını bıraktılar: 1)Çünkü, sanki Tiers, Paris'i zorla silahsızlandırmaya çalışarak iç savaşı daha önce başlatmamış, sanki Prusyalılar ile barış ya da savaşı kararlaştırmaya çağrılan ulusal meclis hemen cumhuriyete savaş ilan etmemiş gibi, budalalıkları yüzünden, iç savaşı başlatmak istemediler! 2) İktidarı zorla ele geçirmiş olmakla suçlanmamak için, gericiliğin Paris'teki yenilgisinden (Vendome alanı) hemen sonra Versaülles üzerine yürüyecek yerde, örgütlenmesi, vb. daha da zaman isteyen Komün'ü seçmekle, değerli bir zamanı yitirdiler."(1)

Bu Marks'ın yüce Paris Komünüyle ilgili kısa bir değerlendirmesi. Şimdi bizim değerlendirmemize bakalım:

Yenilginin dördüncü yılına girdik. Toplumsal muhalefeti içine sıkıştırılmaya zorladığımız, toplumsal muhalefeti onlarla izaha didindiğimiz tezlerimiz, virgüllüne bile dokunulmadan olduğu gibi duruyor. Ama Tür-

kiye'de toplumsal muhalefet bizi bir yana itmiş, kendisine sunulan yeni yeni alternatiflere karşı tavrı alma yollarını araştırıyor. Tezlerimiz ay-
nen kaldı ama, toplumsal muhalefetin yanısıra en gözde kadrolarımız da
bizi terkedip gitti. Her yıl olduğu gibi, bu yıl da sayıları 10'ları aşan örgüt-
lerimiz "marksist" bakış açısıyla 12 Eylül'ü değerlendirmeye çalıştılar.
"... Bütün suç, ABD'nin saldırganlaşması ve bu saldırgan ABD emperya-
lizminin bölgede yeni ön karakolu görevini üstlenen faşist-sömürgeci
Evren ve yandaşlarıdır. Bu arada komünist örgütlere sızan bazı kü-
çük burjuva kökenli unsurlar, yenilgi döneminde direnme yerine tesli-
miyeti seçerek örgütlere bir takım zaafaların bulaşmasına neden olmuş-
lardır." Kelimeleri değiştirerek, örgütlere ait özgün sloganlara da yer ve-
rilirse, bu cümleler bütün örgütlerin dört yıllık yenilgi dönemini değer-
lendirme tezleridir. Şimdi Marks'ın ve bizim yenilgi dönemlerine bakış
açılarımız değerlendirildiğinde, sadece bu iki alıntı bile iki ayrı dünya
görüşünü ortaya koymaktadır. İstendiği kadar ikinci değerlendirme adı
marksist, komünist değerlendirmeler olarak konsun ama, esasta Marks'
ın bakış açısıyla temelde bir fark var. Bu değerlendirmelerden bir tane-
si ne denli tarihi materyalizme bakış açısıyla yapılmışsa, diğeri de o den-
li idealist bakış açısıyla yapılmıştır.

Marks-Lenin her yenilgiyi, objektif ve subjektif faktörlerin bütünlüğünde
temellendirir. Yani yenilgide dış faktörleri hesaba katarken bizzat yenilen-
lerin yenilgideki hatalarını ise tüm çıplaklığıyla teslim eden bir bilimsel
namusluluğa sahiptirler ve dolayısıyla materyalisttirler. Biz ise, dört yıl-
dır hala koskoca bir yenilginin nedenini; kendisini sekiz ay önceden geli-
yorum diye ihbar eden bir Evren'de, yıllardır Türkiye'de sıradan demok-
ratların-aydınların bile düşman olarak gördüğü ABD'de ve önceden zaten
değerlendirmemiz zorunlu olan ülkemizin bir küçük burjuvalar ülkesi ol-
masında arayacak denli idealistiz. Şimdi idealist bakış açısıyla dünyayı
değerlendirmeyi ve dönüştürmeyi "amaçlayan" ama bizim ülkemizde
bile yakın tarihimizde iki kez yenilen sosyalizm anlayışımıza bakalım.

YENİLEN SOSYALİZM ANLAYIŞIMIZ

"... Ama şimdi bunalımın doruğuna, tüm olumsuz sonuçlarıyla yaşadığımız bir duruma vardık. Kendi durumumuz böyleyken, Türkiye toplumunun bir değişim potansiyeli taşıdığını da görüyoruz. Ve sosyalist hareket elini uzatsa tutabilecekmış gibi görünen bu potansiyele ulaşamamanın derin sıkıntısını duyuyor.

Sosyalist hareketin tarihi, teorik, pratik mirası üzerinde derinliğine durmak ve buradan yaratıcı sonuçlara varmak, tarihi bir görevle karşı karşıya olan Türkiye sosyalist hareketi için artık ertelenemez bir zorunluluk hâlidir. Bunalımı bu denli derinden yaşayan ve büyük bir değişim potansiyelinin yanında olup da ona ulaşamamanın dramını bu kadar derinden duyabilen bir başka ülke sanırız yok."(2)

Bu değerlendirme, 1977 Türkiye'sinde yapılmış ama günümüzde hala tüm canlılığını ve gücünü korumaya devam ediyor. Hala gelişmeye aday bir toplumsal muhalefet var ülkemizde, ama bu bize çok yakın gibi görünmesine rağmen, günden güne bizden uzaklaşıyor. Ve bizler bu devrimci potansiyelin neden bize bu kadar yakinken bizden bu kadar uzak olmasını hala değerlendirecek durumda değiliz. Bu toplumsal muhalefete müdahale etme anlayışımız engelliyor elimizi uzatsak tutacakmışız gibi görünen devrimci muhalefete yaklaşmamızı.

K-B Kürdistan'daki sosyalist hareketleri değerlendirirken Türkiye sosyalist hareketini değerlendirmeyi esas almak gerekir. Bu nedenle sosyalizm anlayışımız ile ilgili her belirlemede Türkiye esas alınacak, Kürdistan özgülüne ait belirlemelerde bile Türkiye-Kürdistan kavramları kullanılacaktır. Çünkü K-B Kürdistan'lıların içinde 60'lı yılların sonunda gelişmeye başlayan sosyalist hareket, uzun bir müddet kendisini Türkiye sosyalist hareketi içindeki gelişmelerle sınırlamıştır. Türkiye genelinde sosyalist hareketin gelişmesi nasıl bir trajedi görüntüsünde olmuşsa, ay-

nen taşındığı Kürdistan'da da sosyalistleşme bir komedi görünümündeydi. Ve tek sosyalizm resmi sosyalizm hakimiyet kuruyordu Türkiye-Kürdistan'da.

Etkilenen ve Kürdistan'a taşınmaya çalışılan sosyalizm anlayışı kaynak alınan Türkiye'de de köklü ve geleneksel bir örgütlenme seyri içinde gelişmemişti. Kürdistan'dan daha ileride olmasına rağmen, Türkiye'de de bilimsel sosyalizmin ışığında bir örgütlenme mirası yoktur. Sosyalist hareket Türkiye'de örgütlenmesinin en başında SBKP'ye bağlı bir biçimde örgütlenmiştir. Türkiye sosyalist hareketi sürekli SBKP'nin kendisine empoze-dikte ettirdiği ideolojik-teorik-örgütsel tezlerin dışına çıkmamıştır. TKP en güçlü olduğu dönemde bile örgütlendiği ülkeyi o ülkenin gerçeğinden hareketle dönüştürmeyi amaçlamamış, dışardan kendisine dikte ettirilen tezlerle Türkiye'de birşeyler yapmaya çalışmıştır. Bu konumunu öylesine ileri götürmüştür ki, TKP kendi bünyesi içinde bile herhangi bir katılımcı ögeye tahammül gösterememiş, her yola baş vurularak bu üye veya üyeler dışlanmaya çalışılmıştır. (3) 60'lı yıllara gelindiğinde, TKP resmileşmiş, bir dogmalar yığını haline gelmiş bir düşünce sistemini miras bırakmıştı. Kendisi de ülke dışında Doğu Blokundan miras bıraktığı bu sosyalizm anlayışının Türkiye'de gelişen devrimci muhalefet içinde ne denli etkili olacağını seyre dalmıştır. Ama bu yıllardaki gelişmeler TKP'nin geriye gerçekten "büyük" ve "güçlü" bir miras devrettiğini kanıtlamıştır.

Türkiye'de 60'lı yıllardaki nispi demokratik ortamda devrimci muhalefet büyük gelişmeler kaydetti. Bu devrimci muhalefet içinde sosyalist hareket büyük bir gelişme gösterdi. Kitlelere sunduğu sloganlar doğrultusunda büyük bir sempati ile karşılandı.

Fakat aynı yıllar, sosyalist dünyada kamplaşmaların, eleştirilerin başladığı yıllardır. Tanrıların, tabuların sarsıldığı, resmi sosyalizmde belli oranda gediklerin açıldığı yıllardır, 60'lı yıllar. Dünya sosyalist hareketi, resmi sosyalizmin o güne değin tartışmasız merkezi ve hakimi olan SBKP'ye eleştirel yaklaşıma başlamıştır. Çekoslovakya'nın işgali resmi sosyalizmin en bağnaz savunucuları (Örneğin, Fransa Komünist Partisi) arasında bile tepkilere ve eleştirilere neden olmuştur. Çin'de kültür devrimi başlatılmış ve yoğun tartışmalara neden olmuştur. Fransa'da gençlik olayları daha sonra onbinleri içeren büyük grevlere neden olmuştur. Yani Türkiye'de sosyalist harekette yeni bir canlanmanın başladığı 60'lı yıllar, dünya sosyalist hareketinde de yeni tartışmaların

önerilerin sunulduğu yıllar olmuştur. Ama Türkiye sosyalist hareketi TKP'nin kendisine bıraktığı dogmalar yığından oluşan mirası ısrarla korumayı tercih etmiştir. 60'larda 50'li yılların ilk yarısının resmi sosyalizmi ile Türkiye sosyalist hareketi yeniden canlanıyordu. Önce tercümanlar, daha sonra özetleyici "yeni otoriteler" aracılığıyla marksizm öğreniliyordu. Uzun yıllar dünya sosyalist hareketindeki esasta yapılan tartışmalar Türkiye sosyalist hareketi içinde herhangi bir yankı bulamadı. Resmi sosyalizmin kendi içinde hızlanan kamplaşmasında en fazla taraf olundu. Ve 60'lı yılların sonunda yeni bir kamp olarak resmi sosyalizm içinde yerini alan ÇKP, Türkiye sosyalist hareketi içinde geniş bir sempati topladı. Ama ana neden yine son derece pratik, güncel sloganların yakınlığı idi. ÇKP'nin silahlı mücadeleye, emperyalizme karşı silahlı mücadele yürüten devrimci hareketlere bakışındaki yakınlık Türkiye'de ÇKP yanlısı eğilimlerin sosyalist hareket içinde ağır basmasını sağladı.

Yani 60'lı yıllarda Türkiye'de sosyalist hareket ve sosyalizm anlayışı herhangi bir köklü kültürel teorik birikim sonucu gelişmemiş, sosyalistlerin son tahlildeki bazı sloganlarının çekiciliği devrimci muhalefet içinde sosyalist hareketin gelişmesine neden olmuştur. Bu sloganlar da toplumsal muhalefet içinde herhangi bir köklü dönüşüme neden olamamıştır. Sömürsüz, sınıfsız bir toplum şiarı; Mustafa Kemal'in "imtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir kütleye" şiarı ile eğitilmiş beyinlere bu kez başka bir şey adına, sosyalizm adına kazanmıştır. Oysa bu şiar tek başına Türkiye'de uzun bir süreden beri anlamını yitirmiş bir şiar haline gelmişti. Ve herhangi bir köklü dönüşüme neden olacak bir hareket yaratılmadığından, sloganlarla yapılan örgütlenme ile sosyalistler Türkiye'deki normal gelişim seyrinin gerisine düşmüşlerdir. Türkiye gerçeği ile çatışan ilginç tezler, ilginç yöntemlerle dayatılmıştır Türkiye devrimci muhalefetine. Bu devrimci muhalefetin gelişim seyri hesaplanıp, devrimci muhalefet içinde gelişmeye yönelik yanlar örgütleneceğine, gelişmeye engel güncelliğini yitirmiş değer yargularının örgütlenmesi tercih edilmiştir.

Din derslerinin okullarda zorunlu ders olmaktan çıktığı yıllarda Türkiye'de 70'lerde Amentüsü ve diğer ayetleriyle yeni bir din, bir dinin topluma müdahale etme yöntemiyle girmiştir devreye. Böylece de Türkiye toplumunun önderleri bu toplumu dönüştürmeyi önüne koyan sosyal bilimciler olması gereken sosyalistler, Türkiye'de var olan gelişmenin de önüne engel olacak hale gelmişlerdir. Sosyalist hareket, devrimci

muhalefet içinde etkilediği kesimi o anda içinde bulunduğu düzeyden daha gerilere çekip götürmüştür. Fizik dersinde görecelik (Relativite) ilkesinin okunduğu bir ülkede bu ilkeyi okuyan aydınlara toplum biliminde çağın birkaç yüzyıl gerisinde seyreden mutlak tezler yığını sunulmuştur. Burjuva partileri içinde fraksiyonun yer alıp almaması tartışmalarının sürdüğü bir ülkede Türkiye toplumunun en aydın insanları kendi görüşleri dışındaki görüşler karşısında dar görüşlülüğe, demokrasi düşmanlığına zorlanmıştır. Yine egemen sınıfların insanların yeteneklerinden had safhada yararlanabilme koşullarını tartıştıkları bir ülkede merkezden saptanan, merkezin tanıyabildiği yetenekler empoze edilmiştir. Saptanan, ihtiyaç duyulan yeteneklerin dışındaki her yetenek köreltmeye, horlanmaya başlanmıştır. Burjuva radyosundan, televizyonundan ve okullarından verilen pozitif bilimlerde önyargılar yargılanırken, daha ileri bir toplumun önderlerine önceden hazırlanmış önyargılı kurallarla gerçeğe müdahale önerilmiştir. Tek şef, tek parti, tek ideoloji dayatmalarına karşı mücadele ile bu dayatmaları işlemez hale getiren bir topluma, bu toplumun en ileri olması gereken kesimine, tek şef, tek örgüt, tek ideoloji dayatmaları yinelenmiştir. Böylece de Türkiye'de sosyalist hareket Türkiye'deki vasat bir aydının çok gerisinde sosyalistler üretmeye başlamıştır. Sosyalist olmanın önkoşulu Türkiye'deki bir aydının direndiği bir çok dayatmayı, önkoşulu kabul etme olmuştur. Aynı Türkiye'de sosyalist hareket içinde normal bir orkestradaki uyum-ahenk bile sağlanamamıştır. Gelişen Türkiye'de gelişkin devrimci muhalefet, tek tip beyinler, tek tip insanlar, tek tip yeteneklerin sağlanacağı bir dünyayı kabula zorlanmışlardır.

Burjuva ideologlarının kendi dünya görüşleri doğrultusunda bir yığın tandansı açık oturumlarda tartıştıkları ve toplumun dışına atılmadıkları bir ülkede önderler burjuva aydınları kadar bile tartışmacı olamamaya zorlanmışlardır. Böylece her devrimcinin kendi hayatında, kendi gelişmesinde sürekli bir çelişme varlığını sürdürdü. İçinde yaşadığı iki gerçek sürekli çatışma halinde oldular. Bir Türkiye toplumunun içinde yaşıyordu, ve bu toplumun kendi gerçekliği yaşamın bir çok evresinde etkili oluyordu. İkincisi, bu gerçekle tamamen çelişen içinde yer aldığı sosyalist hareketin gerçeği bir yerde duruyordu. Ve bu durum günümüzde din dersi ile pozitif bilimleri aynı sınıfta okumak zorunda kalan bir öğrencinin beynindeki depreme benzer bir depreme neden oluyordu. Bir yanda dünyayı Kur'an'daki biçimiyle izah etme durumu var-

ken, diğerk yanda da dñnyanın oluşumu Kur'an ile yüzdeyüz çelişen bir biçimde öğretiliyordu. Ve günlük yaşamda Kur'an'ın izah biçimi değil, doğa bilimlerinin izah biçimi geçerli oluyordu. Doğa ve toplum bilimlerindeki başarılar 20.yüzyıl dñnyasında işe yarıyordu. Herşeyi Adem ve Havva ile izah etmek Kur'ana göre yorumlamak aç kalma sonucunu bile yaratacakken ikisinin birlikteliğı nasıl sağlanacaktı? Birisi kabul edilmediğinde aç kalınıyordu, diğerkine kuşkuyla bakıldığında kafir olunuyor, cehennemi ve zabenileriyle öbür dñnya korkulu rüyalara neden oluyordu. Türkiye sosyalist hareketi içinde de benzer durumlar yaşandı. Sosyalist hareket, Kuran'laştırdığı bir dñnya görüşü ile sürekli gelişen Türkiye-Kürdistan gerçeğini izaha, dönüştürmeye çalıştı. Her seferinde Türkiye-Kürdistan gerçeğı daha baskın çıktı. Bir takım bizim tezlerimizle izah edilemeyecek gelişmeleri dayattı. Sosyalist hareket, bu durumda biraz önce bahsettiğimiz öğrencinin zor durumunda kaldı. Dayatan gerçeğe uygun açıklamalar dogmalar dışında arandığında, bu kez kafir olmanın başka bir biçimi olunuyordu. O insan sınıf düşmanı ilan ediliyor, saflarındaşıma atılıyordu.

İşte Marks'tan, Lenin'den veya çağımızdaki herhangi bir aydından temelde ayrılan bakış açımız bu. Ve bu bakış açısıyla hareket eden sosyalist hareket, oldukça gerisinde kaldığı bir devrimci potansiyeli örgütlemeye, dönüştürmeye çalıştı. Bir anlamda tarihin tekerleğı ileriye gitmeye aday çarklarla geriye döndürülmeye çalışılıyordu. Böylece bu toplumsal muhalefet içinde ileriye yönelik olmayan yanlar örgütlenmeye başlandı. Bu örgütlenme esnasında geri bıraktırlmış toplum insanının uyuşturulmuş tembelleşmiş yanına hitap edildi. Ve o tembel yana onun adına başkalarının düşüneceğı, başkalarının karar vereceğı sürekli yönetileceğı "güzel" bir dñnya vaadedildi.

20.yüzyılın son çeyreğinde Türkiye-Kürdistan'da kapitalist gerçeğın bile zorunlu kaldığı fonksiyonellikten de yoksun bırakıldı insanlar. Ve bu sosyalizm anlayışı ile başlandı devrimci mücadeleye. Daha sonra otoritelikleri ilan edilmiş ustaların içi boşaltılmış ruhsuz hale getirilmiş tezleri yerel otoritelerce empoze edildi yığınlara. Ve böylece yukarıdan aşağıya düşünmekten, yorumlamaktan ve yarattıklarına kendisinden de birşeyler katmak zahmetinden kurtulmuş ilginç örgütlenmeler oluşturuldu 20.yüzyılın son çeyreğinde.

Bu yukarıdan aşağıya yaratılan örgütlenmeler, yine yukarıdan aşağıya empoze edilen bir ideoloji etrafında yapıldı. Dñnyada resmi sosyalizmin

otorite olarak kabul ettiği kimselerin tezleri, yerel otoritelerimizin kavrayabildiği oranda devrimci muhalefete dayatıldı. Örgütlenmenin ilk şartı merkezlerin kavradıkları oranda sundukları bu tezleri kayıtsız şartsız kabul etmektir. Merkez, dayattığı bu tezleri devrimci muhalefete "hazmettiriyordu". Marksist olmanın koşulu, Marks'tan yüz yıl sonra yukarıdan aşağıya sunulan tezlere bir burjuva aydını kadar bile özgür direnemekten geçiyordu. Çünkü bir burjuva aydını kendi dünya görüşü sınırları içinde değişik tandanslara tahammül edebilirdi ve bu tandanslardan herhangi birinin yanında yer aldığımda burjuva dünyasında yine de yer ve saygınlık bulabilirdi. Ama sosyalist harekette dayatılan tezlerde en ufak bir direnme görüldüğünde, o kimse hain ilan ediliyor, şu veya bu biçimde imhasına çalışılıyordu. Böylece yüz yıl sonra Marks adına, Leninistlik adına Marks'ın, Lenin'in dünyayı dönüştürme tezleri inkar ediliyor, bunların yöntemi karşıya alınıyordu.

Bir din haline gelen bu sosyalizm anlayışının da her dinde olduğu gibi bir Amentüsü vardı. Bu Amentü ve bu Amentünün kitlelere sunulması biraz önce anlattığımız gibi yapılıyordu ve adına da ideolojik inşa deniyordu. Sosyalist hareket içindeki tüm tandanslar (ÇKP, SBKP ve AEP yanlıları) ideolojik inşalarında şu ana kuralları empoze ederlerdi:

– Örgütlenme anlayışı: Yukarıdan aşağıya çelik çekirdeklerden oluşan, demir disiplinli bir komünist özörgütün inşası zorunludur. Ancak bu örgüt proleteryanın sınıf mücadelesinde proleterya adına politik iktidarı ele geçirir, daha sonra da sosyalizmin inşasına başlar. Proleter kökenli unsurların örgütte nicel çoğunluğu elde etmeleri zorunlu değildir. Proleteryanın sınıf çıkarılarını merkezin saptadığı biçimde savunan her insan, hangi kökenden gelirse gelsin, proleter devrimci olur. Bu örgüt, proleter ahlakın gerektirdiği kurallara göre işler. Proleter ahlakı da en iyi proleter devrimciler benimser.

Sayısı 10'ları aşan tüm örgütlerimiz bu ana ilke etrafında bir araya gelirler. Bu arada bir takım temel sorunlar sık sık gündeme gelmesine rağmen, asla tartışılmadı. Demir disiplin, yukarıdan aşağıya örgütlenen, tez yaratma, ve tüm bunları örgütlenecek kitleye empoze etmenin marksist örgütlenme açısından ne tür sakıncaları da doğurabileceği gündeme bile gelmedi. Aynı belirlemelerin yer aldığı Lenin'in kitabında bile bu örgütlenmenin tek biçim olmadığı, ülkenin somut koşullarının somut tahlili sonucu yeni örgütlenme biçimlerinin de gündeme geleceği belirlenmesi yer almaktadır. Ama buna rağmen bir yığın detay

konuda birbirleriyle silahlı mücadele içine giren sosyalist hareketler, bu konuda Türkiye gerçeğine tek tip bir örgütlenmeyi dayatabiliyorlardı. Proleter ahlakın ne olduğu, nasıl kesistirilebilecekti? Ne Marks'ta, ne Lenin'de bu konuda herhangi bir belirlemeye rastlamak mümkün değil. Marks'la Lenin'in yazmaya cüret edemedikleri bir konuda bizler nasıl yargılayıcı olabilirdik? Yukarıdan aşağıya küçük burjuvalardan oluşan bir örgüt, tanımadığı bir ahlâkın ölçüleri içinde nasıl hareket edebilirdi? Dolayısıyla insanlar, olmadıkları, tanımadıkları bir şey olmaya zorlandılar. Ve kendileri oldukları zaman gerçekleştirebilecekleri bir çok şeyi de gerçekleştiremediler. Kürdistan'da devrimci muhalefet içinde yer alan binlerce yoksul köylü, 1976'dan sonra sosyalistleştiğinde, KDP'ler içindeki katılımcılığını da yitirdi. KDP'ler içinde herhangi bir oturum esnasında hiç olmasa kendi gerçeğinin bir takım sorunlarını gündeme getiriyordu. Oysa aniden proleterleşip sosyalistleştiğinde, kendi gerçeğini bile ifade etmekten uzaklaştırıldı, suskunlaştırıldı. Böylece de yukarıdan aşağıya katılımcılığını yitirmiş bir takım kuru tezlerle programlanmış bir insanlar topluluğu, örgüt ortaya çıktı.

– Sosyo-ekonomik tahliller: Bunda da Türkiye-Kürdistan'ındaki gerçek yine resmi sosyalizmin resmi tezleriyle açıklanmaya çalışıldı. Arada farklı belirlemeler oluyordu. Dayandığı tek şey, sosyalist kamplaşmalar içinde merkez kabul edilen komünist partisinin kendi ülkesini adlandırdığı kavramlar oluyordu. SBKP yanlılarınca Türkiye-Kürdistan kapitalistti, ÇKP yanlılarınca da yarı-feodaldı. Artık Türkiye toplumu ne denli gelişirse gelişsin, pek önemli değildi. Bu ad konmuştu ve kesinlikle değiştirilemezdi. Buna göre de sınıfların mevzilendirilmesi, ittifaklar anlayışı çarpıtılıyordu. Bu tezlere göre, açıklanamayan yanlar Türkiye-Kürdistan toplumları açısından esas da olsa, bu sosyalizm anlayışında tali olmak zorundaydı. Veya hiç görülmez, geçiştirilirdi. Bazen de tezlerde var olan ama Türkiye-Kürdistan toplumlarında tezlerdeki biçimiyle görünmeyen yanlar olabilirdi, ama bunlar da Türkiye-Kürdistan toplumlarına yapıştırılırdı.

– Dünyadaki ana çelişmeler: Dört tanedir. Dünyada yeni yeni çelişmeler ortaya çıkıp, eski dört çelişmeyi karartıyor mu? Bunlar da hiç önemli değil. Sosyalist hareket içindeki her eğilim, bu dört ana kuralına sıkı sıkıya bağlıydı. Bu arada kendisine sosyalist diyen ülkelerle ezilen uluslar arasında bir takım çelişmeler ortaya çıkıyordu. Çin Halk Cumhuriyeti Vietnam'a saldırıyordu., Vietnam Kamboçya'ya. Bunlar

nasıl adlandırılacaktı? Bunlar adlandırıldığında meşhur dörtlümüz sarılaşacaktı. Beş'e çıkacaktı, sayısı artacaktı, veya belki de azalacaktı.

– Kesintisiz devrim: Ülkede önce demokratik devrim yapılacak, daha sonra sosyalist devrime geçilecekti. Ve bu iki devrim arasında Çin Seddi de yoktu. Bu demokratik devrim esnasında daha geniş bir demokrasiye baş vurulacak ve proleter özörgütün dışında başka örgütler de ülke yaşamında varlık gösterebileceklerdi.

Ama, Türkiye-Kürdistan'da bir türlü proleter özörgütün dışında başka bir örgüt devrimci muhalefet içinde yer alamıyordu. Ve sosyalist her harekette herhangi bir burjuva aksiyonuna demokratik devrim evresinde göstereceğini vaaddettiği tahammülü. proleteryanın başka bir özörgütüne göstermeye niyetli görünmüyordu. Peki öyleyse, neden hiç bir örgüt ilk elde kendi önderliğinde proleterya diktatörlüğünü ilan etmeyi önermiyordu? Herhangi bir alanda bile faşistlerin ve TC'nin her an saldırabilecekleri koşullarda birbirlerinin görüşüne tahammül edemeyen sosyalistler, gerçekten demokratik devrim şiarında ne kadar içten olabiliyorlardı? Herhangi bir burjuva partisi tartışmasız kendi içinde bile muhalefete izin vermeden politik iktidarı amaçladığını ilan ettiğinde en ağır ithamlarla karşılaştığı halde, en geniş demokrasiyi uygulayacağını iddia eden sosyalistler aynı belirlemeleri yaptıklarında anlı şanlı adlarla adlandırılıyorlardı. Bu anlamda örneğin Kürdistan'da eski burjuva milliyetçi örgütler 1976 sonrasında "sosyalleştiklerinde" oldukça avantajlı duruma geldiler. Eskiden demokrasiden, bir çok örgütle birlikte savaşılabilirliğinden bahsedilirken, şimdi kendileri dışında herkesi proleteryanın sınıf düşmanları olarak görmekte ve onların imhasını meşru saymaktalar.

– Cephelerin yaratılması: Bu da en azından özörgüt kadar devrimin önkoşullarından birisi olarak sunulur. Demokratik halk devrimi sürecinde mutlaka kurulması gerekir. Cephe kurulmadığı müddetçe devrimci muhalefetin örgütlendiğinden bahsedilemez. Cephede değişik sınıflar ve katmanların politik örgütleri temsil edilirler. Bu nedenle, cephede komünistler asgari programlarını sunarlar.

Fakat bu da bir türlü gerçekleşemez. Çünkü proleteryanın dışında diğer sınıflar ve katmanların temsilcileri meydanda yoktur. Ama cephenin kurulması da zorunlu. Bu nedenle sık sık proleteryanın özörgütleri arasında asgari ilkelere cepheler kurulur, cephede yer almayan siyasi aksiyonlara kağıt üzerinde tavizler verilir, sosyalist bir platformda anlaşılma-

yan sosyalist hareketler, bu platforma katılmayan burjuvazinin programı etrafında "dost" olurlar, iş ve güç birliğine giderler.

– Kurtarılmış kızıl üsler: Türkiye'de burjuvaziden politik iktidar devrimci zor ile alınacaktır. Karşı devrimci zorun en zayıf olduğu alanlarda önce gerilla savaşı ile kitleler içinde yeterli destek-katılım sağlanır. Kitlelerden katılım sağlandığında da kurtarılmış kızıl üsler geçilir. Bunun izah edilmesinde her siyasi yoğunluk sürekli olarak Türkiye-Kürdistan'ın özgülüklerine dayanarak hareket edeceğini iddia eder. Oysa defalarca şu veya bu biçimde gerilla savaşı tipinde Türkiye'de silahlı mücadele verilmiştir. Türkiye-Kürdistan'da da bu silahlı mücadeleler kurtarılmış kızıl üsler aşamasına geçen diğer halklardan daha az bir destek görmemiştir. Yüzlerce insan şehirlerde, dağlarda, devrimci muhalefetin desteğini, katılımını sağlamıştır. Ama bir türlü kızıl üslerin yaratılmasına geçilmemiştir. Ve niçin geçilmediği de bir türlü izah edilmemiştir. Kurtarılmış üs, ülkenin iç dinamiklerinin dışında, dışardan bir sürekli yardımı zorunlu kılar. Ve dışardan bu yardım konusunda olur alınmadığı müddetçe de bu üsler yaratılamaz. Marksist literatüre de kızıl üsler bir sosyalist ülkenin artık dünyada var olduğu önkoşulu ile girmiştir. Bizim Türkiye'de de dışardan sürekli bir silahlı mücadeleye olur cevabı gelmediği müddetçe dağlarda binlerce kişi de istihdam edilse, kızıl üsler kurulamaz ama bu kavram da diğer kavramlar gibi literatürde Türkiye-Kürdistan gerçeğiyle çatışmasına rağmen kalmaya devam eder.

Bu tezler etrafında yaratılan ideoloji, Türkiye'deki devrimci muhalefet içinde geniş bir kesime dikte ettirildi. Türkiye-Kürdistan gerçeklerinin dışında başka bir gerçek içinde yaşayan bir toplum ortaya çıkarıldı. Ve bu yeni toplum, kendisinin Türkiye-Kürdistan toplumlara olduğuna inandı. Oysa zaman zaman bazı alanlarda Türkiye-Kürdistan gerçekleri kendilerini öne çıkardılar. Devrimci hareketlere kendi gerçeklerini dayattılar. Fatsa'lar ve Malazgirt'ler oluştu. Bu mevzilerin oluşturulmasının ne denli kolay olduğunu Türkiye-Kürdistan gerçeği kendisi gözler önüne serdi. Taleplerinin tezlerde karmaşılaştırıldığı biçimde değil, son derece mütevazı talepler olduğunu gösterdi. Halk yığınları demokrasi istediklerini ve çıkan sorunların çözümünde kendilerinin de görüşlerine herhangi bir zorlama olmadan başvurulmasını istediklerini anlatmaya çalıştılar. Ama Fatsa ve Malazgirt'ler bu ana tezlerimiz içinde bu tezler esas alınmadan ortaya çıkmış özel durumlardır. Çünkü bu alanlarda iktidara yönetime aday olunmuştur. Oysa bizim tezlerimiz iktidarı değil,

tüm aksi iddialara rağmen muhalefet olmayı amaçlamaktadır. Empoze edilen tezlerle yaratılan bir sosyalist hareket, onay bekleme harekettir. Ve tezlerin geldiği yerden dönüşüm doğrultusunda onay gelmeyince örgütler özörgüte dönüşeceği yerde kendi gerçeklerine, küçük burjuva örgütlerine dönüştüler. Cephe kuruldu ama hiç bir şey değişmedi. Tekrar parçalandılar ve gruplar birbirlerinden daha fazla uzaklaştılar. Gerilla savaşı verildi.kızıl üsler yaratılmadı.Yarım milyon işçi 1 Mayıs'da sosyalizm için yürütüldü, ama yine onay gelmediği için bu yarım milyona "iktidara!" denilmedi. Çünkü muhalefette kalmayı amaçlayan tezlerle iktidara yönelen bir devrimci muhalefet yönlendirilemezdi. Devrimci muhalefet içinde bu tezler ile büyük bir etkinlik kurulabilir, herhangi bir siyasi boşluk nedeniyle iktidara objektif olarak tek alternatif olunabilir. Bu durum dünya devrimci hareketinde ve bizde de değişik biçimlerde yaşandı. Böyle bir durumla karşı karşıya kalındığında yani politik iktidarı almaya zorlandığında resmî sosyalizmle hareket eden siyasi yoğunluklar kendi kendilerini imha etmektedirler. 80'li Türkiye-Kürdistan'da sosyalist hareketler böylesine "çıkamaz" ile karşı karşıya kalmışlardı. Ve cuntadan çok önce Türkiye-Kürdistan sosyalist hareketi kendi imhasına çoktan başlamıştı. Devrimci muhalefete "iktidara" diye haykırıldığı bir ülkede muhalefet etmenin tezleri yenilmeye mahkumdu, yenilgi başlamıştı.

12 Eylül hareketi, yenilgiyi yaşayan bir sosyalist hareketi karşısına aldı. Bu hareket, kendi kendisini daha önceden imha etmeye başladığından dolayı Kenan Evren ve yandaşları bekledikleri direnmeyle karşılaşmadılar.Kendileri açısından oldukça kolay bir zafer elde ettiler.

Evren'in erken gelişi, resmî sosyalizmin kesin iflasını bir anlamda geciktirdi. Resmî sosyalizmin kendine vuracağı son darbeyi Evren üstlendi. Bu anlamda resmî sosyalizm "aklandı".

1983

DİPNOTLAR

(1) Karl Marks, Wilhelm Liebknecht'e Mektup, 6 Nisan 1871 (Londra)/ Paris Komünü Üzerine/ Sol Yayınları, Sayfa 365

(2) Birikim, sayı 30-31, Sayfa 11, 1977 Eylül

(3) Türkiye'de her sosyalist için güçlü bir miras bırakmış olan Dr.Hikmet Kıvılcımlı, tüm bu olumsuzlukların dışında bırakılmalıdır. Kıvılcımlı, tek başına bilimsel sosyalizm gereği mücadeleyi önüne koymuş ve marksizme Türkiye'den şu veya bu biçimde katılmaya çalışmıştır. Bu nedenle de TKP'nin ve daha sonraları da SSCB'nin yeterince hışmına uğramıştır.

...Berbangê Kurdistan'in tartışacağı her tez toplumda amaçladığı dönüşüm sağlanana dek katılmak isteyen her devrimcinin denetimci katılımına açıktır. Hiç bir tezimiz-ilkemiz, dokunulmaz ve de tartışılmaz ayetlere dönüştürülmemeye çalışılacaktır. Tabandan tepeye hareketimiz e-lemanların sahip olacakları tezlerin yaratılmasında, hayata geçirilmesinde, denetim-katılımcılık hakkı, katılmak isteyen her devrimci aydına ait olacaktır. Yaratılan ve yaratılacak olan her şey, O'nu yaratanların hizmetinde olmalı, efendisi değil. Nazım'ın deyimiyle, "en güzel dünyaları kendi elleriyle" daha güzel bir dünya kurma uğruna "yılanlar" kendi yarattıklarının esiri olmamalıdır. Ancak bu şekilde ülkemiz gerçeğinden hareketle ülkemizi dönüştürecek tezleri hayata geçirebiliriz. Öyleyse bir kez daha deyin, başlayalım.

Berbangê Kurdistan

Ocağ 1984

15. n. 24.-DM